

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

Alenka COF

**PROBLEMATIKA OMILITVENIH UKREPOV V CELOVITIH
PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

Alenka COF

**PROBLEMATIKA OMILITVENIH UKREPOV V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV
NA OKOLJE**

MAGISTRSKO DELO

**PROBLEMS OF MITIGATION MEASURES WITHIN ENVIRONMENTAL IMPACT
ASSESSMENTS ACCORDING TO SEA DIRECTIVE**

M. SC. THESIS

Ljubljana, 2016

Magistrsko delo je zaključek Magistrskega študijskega programa Krajinska arhitektura. Delo je bilo opravljeno na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za krajinsko arhitekturo je za mentorja magistrskega dela imenovala doc. dr. Aleša Mlakarja.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof dr. Mojca Golobič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: doc. dr. Branko Kontić
Institut Jožef Stefan

Član: doc. dr. Alma Zavodnik
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je magistrsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Alenka Cof

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Md
DK	UDK 711.1:502.131.1:502.15(497.4)(043.3)
KG	vplivi na okolje/ presoja vplivov na okolje/ strateška presoja / omilitveni ukrepi/ prostorsko načrtovanje
AV	COF, Alenka, univ. dipl. inž. kraj. arh.
SA	MLAKAR, Aleš (mentor)
KZ	SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Podiplomski študij bioloških in biotehniških znanosti, področje krajinske arhitekture
LI	2016
IN	PROBLEMATIKA OMILITVENIH UKREPOV V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE
TD	Magistrsko delo
OP	X, 99, str., 24 pregl., 22 sl., 2 pril., 106 vir.
IJ	sl
Jl	sl/en
AI	Delo obravnava omilitvene ukrepe, oblikovane in predlagane v postopkih celovitih presoj vplivov na okolje ter njihov prispevek k optimizaciji PPP. Ukrepi, oblikovani v okoljskih presojah, lahko pomembno prispevajo k ohranjanju, varovanju in izboljšanju kakovosti okolja, varovanju zdravja ljudi, preudarni in varčni rabi naravnih virov. Celovite presoje naj bi zagotavljale vključevanje načel vzdržnega razvoja in učinkovito vključevanje javnosti v pripravo PPP ter nasploh prispevale k demokratizaciji procesov odločanja. Naloga preveri stanje in uspešnost vključevanja ali prenosa omilitvenih ukrepov v PPP. Ugotavlja, ali so omilitveni ukrepi, oblikovani v celovitih presojah, dejansko uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva. Preveri možnosti za izboljšanje trenutne prakse na področju omilitvenih ukrepov v postopkih celovitih presoj vplivov na okolje. Za analizo omilitvenih ukrepov sta uporabljeni dve raziskovalni metodi; prva temelji na pregledu 20 okoljskih poročil za plane in programe, druga je anketna raziskava med strokovnjaki, izdelovalci PPP in izdelovalci okoljskih poročil. Analiza ugotavlja, da so predlagani omilitveni ukrepi različni, tako glede vsebine, pristopa k oblikovanju, kot tudi glede natančnosti in podrobnosti opisov. Le dobra polovica predlaganih ukrepov je konkretnih, naravnanih na obravnavane PPP in na predvidene vplive, posledično je malo ukrepov prenesenih v plane/programe. Rezultati raziskave potrjujejo, da omilitveni ukrepi, kot so opredeljeni v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) in Zakonu o varstvu okolja (2004), niso optimizacijsko orodje varstva.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND	Md
DC	UDC 711.1:502.131.1:502.15(497.4)(043.3)
CX	environmental impacts/ impact assessment/ strategic assessment/ mitigation measures/ spatial planning
AU	COF, Alenka, univ. dipl. inž. kraj. arh.
AA	MLAKAR, Aleš (supervisor)
PP	SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB	University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Postgraduate Study of Biological and Biotechnical Sciences, Field: Landscape Architecture
PY	2016
TI	PROBLEMS OF MITIGATION MEASURES WITHIN ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENTS ACCORDING TO SEA DIRECTIVE
DT	M. Sc. Thesis
NO	X, 99 p., 24 tab., 22 fig., 2 ann, 106 ref.
LA	sl
AL	sl/en
AB	The thesis examines mitigation measures designed and proposed within environmental impact assessments according to SEA Directive and their contribution to the optimization of PPP. Measures designed within environmental assessments, can make a significant contribution to preservation, protection and improvement of quality of the environment, protecting human health, and to sustain and rational use of natural resources. Environmental assessments according to SEA Directive are supposed to assure the integration of principles of sustainable development and effective public engagement in the preparation of PPP, and in general, to contribute to the democratization of decision-making processes. The thesis examines state and effectiveness of the integration of mitigation measures, designed within environmental assessments according to SEA Directive into PPP. It investigates whether measures designed within environmental assessments according to SEA Directive are actually used as an optimization tool. It also examines some options for improving current practice of applying mitigation measures within environmental impact assessments according to SEA Directive. For the analysis of mitigation measures two research methods are applied; the first one is based on review of 20 environmental reports for plans and programs, and the second is a survey among experts in the field of environmental protection and spatial planning. Analysis finds that proposed mitigation measures are diverse, also in terms of the content and approach of their formulation, as well as concerning the accuracy of the description of measures. Solely a half of proposed measures are concrete meaning they are focused on issues of PPP and to foreseeable impacts of the environment, and solely some of proposed measures, are adequately integrated into plans/programs. Research discloses that mitigation measures as defined in the Decree laying down the content of environmental (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005) and Environmental Protection Act (Zakon o varstvu okolja, 2004) are not an optimization tool.

KAZALO VSEBINE

	KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
	KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
	KAZALO VSEBINE	V
	KAZALO SLIK	VII
	KAZALO PREGLEDNIC	VIII
	KAZALO PRILOG	IX
	OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	X
1	UVOD	1
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2	CILJI MAGISTRSKEGA DELA	2
1.3	DELOVNE HIPOTEZE	3
1.4	METODA DELA	3
2	STRATEŠKO PRESOJANJE VPLIVOV NA OKOLJE	4
2.1	PRISTOPI K VARSTVU OKOLJA	4
2.2	STRATEŠKE IN CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	7
2.2.1	Strateške presoje vplivov na okolje	7
2.2.1.1	Razvoj strateških presoj vplivov na okolje v Sloveniji in v svetu	7
2.2.1.2	Značilnosti strateških presoj vplivov na okolje	10
2.2.2	Celovite presoje vplivov na okolje	15
2.3	OMILITVENI UKREPI V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE	20
2.3.1	Definicija omilitvenih ukrepov	20
2.3.2	Značilnosti omilitvenih ukrepov	22
2.3.3	Tipologija omilitvenih ukrepov	25
3	MATERIAL IN METODE	27
3.1	PREGLED OKOLJSKIH POROČIL	27
3.2	ANKETA O USTREZNOSTI IN UPORABNOSTI OMILITVENIH UKREPOV V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE	30
3.3	ANALIZA OMILITVENIH UKREPOV	32
4	REZULTATI	33
4.1	ANALIZA OMILITVENIH UKREPOV V OKOLJSKIH POROČILIH	33
4.1.1	Vsebinjenje	33
4.1.2	Ocenjevanje vplivov plana	37
4.1.3	Pregled omilitvenih ukrepov po sestavinah okolja	38
4.1.4	Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali za izboljšanje stanja	40
4.1.5	Vrste omilitvenih ukrepov	44
4.1.6	Naravnost omilitvenih ukrepov	46
4.1.7	Inovativnost omilitvenih ukrepov	49
4.1.8	Natančnost opisa omilitvenih ukrepov	51
4.1.9	Ustreznost predlaganih omilitvenih ukrepov	53

4.1.10	Izvedljivost predlaganih omilitvenih ukrepov	54
4.1.11	Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavani PPP	56
4.2	ANKETA	65
4.2.1	Odgovori skupine izdelovalcev PPP	65
4.2.1.1	Splošne značilnosti skupine izdelovalcev PPP	65
4.2.1.2	Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali izboljšanje stanja	66
4.2.1.3	Ustreznost predlaganih omilitvenih ukrepov	67
4.2.1.4	Izvedljivost predlaganih omilitvenih ukrepov	69
4.2.1.5	Vključevanje ali prenos predlaganih omilitvenih ukrepov v obravnavane PPP	71
4.2.2	Odgovori skupine izdelovalcev OP	72
4.2.2.1	Splošne značilnosti skupine izdelovalcev OP	72
4.2.2.2	Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali izboljšanje stanja	73
4.2.2.3	Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavane PPP	76
5	RAZPRAVA	77
5.1	TIPOLOGIJA OMILITVENIH UKREPOV	77
5.2	SPLOŠNE UGOTOVITVE V ZVEZI S CPVO	77
5.3	UGOTOVITVE V ZVEZI Z OMILITVENIMI UKREPI	79
6	SKLEPI	84
7	POVZETEK (SUMMARY)	88
7.1	POVZETEK	88
7.2	SUMMARY	90
8	VIRI	93
8.1	CITIRANI VIRI	93
8.2	DRUGI VIRI	97
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1:	Oblike okoljevarstvenega delovanja	4
Slika 2:	Hierarhija izbora omilitvenih ukrepov	23
Slika 3:	Shematski prikaz analize omilitvenih ukrepov na vzorcu dvajsetih okoljskih poročil	27
Slika 4:	Shematski prikaz poglobljene analize omilitvenih ukrepov na vzorcu petih okoljskih poročil	27
Slika 5:	Pregled, v postopkih CPVO, najpogosteje obravnavanih okoljskih vsebin	34
Slika 6:	Pregled omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja	39
Slika 7:	Tipi omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja	41
Slika 8:	Pregled tipov omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja	43
Slika 9:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na vrsto ukrepov po vsebinah okolja	44
Slika 10:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na njihovo naravnost na problem obravnavanega PPP	46
Slika 11:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na način oblikovanja po vsebinah okolja	49
Slika 12:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na natančnost opisa izbranih ukrepov	52
Slika 13:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov	54
Slika 14:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na oceno izvedljivosti ukrepov po vsebinah okolja	55
Slika 15:	Pregled omilitvenih ukrepov glede na ustreznost prenosa v obravnavani PPP	56
Slika 16:	Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, s katerimi tipi omilitvenih ukrepov so se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, najpogosteje srečevali	67
Slika 17:	Število odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na splošne značilnosti omilitvenih ukrepov	68
Slika 18:	Število odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na uporabnost omilitvenih ukrepov	70
Slika 19:	Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, zakaj predlagani omilitveni ukrepi niso bili vključeni v PPP	72
Slika 20:	Odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje, katere tipe omilitvenih ukrepov so v okoljskih poročilih najpogosteje predlagali	74
Slika 21:	Primerjava odgovorov skupine izdelovalcev PPP in skupine izdelovalcev OP na vprašanje, kako pogosto so predlagane omilitvene ukrepe vključili v obravnavani PPP oziroma kako pogosto so bili, v postopku CPVO, predlagani omilitveni ukrepi tudi vključeni v obravnavani PPP	79
Slika 22:	Primerjava odgovorov skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, s katerimi tipi omilitvenih ukrepov so se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, najpogosteje srečevali, z odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje katere tipe omilitvenih ukrepov so v okoljskih poročilih najpogosteje predlagali	81

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Ključne prelomnice v razvoju strateških presoj vplivov na okolje	9
Preglednica 2:	Razlike med PVO in SPVO	13
Preglednica 3:	Možne alternativne rešitve na ravni politik, planov in projektov	24
Preglednica 4:	Vzorec analiziranih okoljskih poročil	28
Preglednica 5:	Vzorec anketirancev glede na področje izobrazbe	31
Preglednica 6:	Vzorec anketirancev glede na področje poklicnega delovanja	31
Preglednica 7:	Primer tabele, ki v poročilu prikazuje pregled področij, ki so vključena v okoljsko presojo	36
Preglednica 8:	Pogostost preverjanja možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ v postopkih CPVO	40
Preglednica 9:	Primer konkretnega omilitvenega ukrepa	48
Preglednica 10:	Primer zelo splošnega omilitvenega ukrepa	48
Preglednica 11:	Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov s področja narave in določila uredbe, ki se nanaša na ohranjanje narave na primeru DPN za rekonstrukcijo daljnovoda	57
Preglednica 12:	Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov s področja narave in biotske raznovrstnosti ter določila uredbe, ki se nanaša na pogoje ohranjanja narave na primeru DPN za rekreacijsko območje	59
Preglednica 13:	Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov za hrup ter določila odloka, ki se nanaša na varstvo pred hrupom na primeru OPN	62
Preglednica 14:	Vloga anketiranca v postopku CPVO	65
Preglednica 15:	Izkušnje izdelovalca PPP na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja	66
Preglednica 16:	Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, pri koliko PPP, za katere se je izvajala CPVO, so v zadnjih 10 letih sodelovali v vlogi izdelovalca PPP	66
Preglednica 17:	Zbirni prikaz odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na splošne značilnosti omilitvenih ukrepov	68
Preglednica 18:	Zbirni prikaz odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na uporabnost omilitvenih ukrepov	69
Preglednica 19:	Omilitveni ukrepi, ki so po mnenju anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP pomembno prispevali k izboljšanju PPP	71
Preglednica 20:	Zbirni prikaz odgovorov anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, kako pogosto so izdelovalci PPP predlagane omilitvene ukrepe vključili v obravnavani PPP	71
Preglednica 21:	Izkušnje izdelovalca OP na področju strateškega ocenjevanja in/ali CPVO	73
Preglednica 22:	Odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje, pri koliko OP, so v zadnjih 10 letih sodelovali v vlogi izdelovalca OP	73
Preglednica 23:	Omilitveni ukrepi, ki so po mnenju anketirancev iz skupine izdelovalcev OP, pomembno prispevali k izboljšanju PPP	75
Preglednica 24:	Zbirni prikaz odgovorov anketirancev iz skupine izdelovalcev OP na vprašanje, kako pogosto so omilitveni ukrepi vključeni v obravnavani PPP	76

KAZALO PRILOG

PRILOGA A: Vprašalnik za analizo omilitvenih ukrepov v okoljskih poročilih

PRILOGA B: Anketni vprašalnik

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

- ALARA** – As Low As Reasonably Achievable / nizko kolikor se razumno še lahko doseže
- ALARP** – As Low As Reasonably Practicable / kot je še racionalno izvedljivo
- BAT** – Best Available Techniques / najboljša razpoložljiva tehnika
- CEQ** – The Council of Environmental Quality / Svet za kakovost okolja
- CPVO** – celovita presoja vplivov na okolje
- CČN** – centralna čistilna naprava
- ČHE** – črpalna hidroelektrarna
- DLN** – državni lokacijski načrt
- DPN** – državni prostorski načrt
- EEC** – European Economic Community / Evropska ekonomska skupnost
- ES** – Evropski svet
- IUCN** – International Union for Conservation of Nature and Natural Resources / Svetovna zveza za ohranitev narave
- Izdelovalec PPP** – izdelovalec politike, plana, programa
- Izdelovalec OP** – izdelovalec okoljskega poročila
- MOP** – Ministrstvo za okolje in prostor
- NEPA** - The National Environmental Policy Act / Nacionalni zakon o politiki okolja
- NUP** – nosilec urejanja prostora
- OECD** – The Organisation for Economic Co-operation and Development / Organizacija za ekonomski razvoj in sodelovanje
- OLN** – občinski lokacijski načrt
- OP** – okoljsko poročilo
- OPN** – občinski prostorski načrt
- OPPN** – občinski podrobni prostorski načrt
- OU** – omilitveni ukrepi
- PPP** – politika, plan, program
- PVO** – presoja vplivov na okolje
- RTP** – razdelilna transformatorska postaja
- SEA** – Strategic Environmental Assessment / strateške presoje vplivov na okolje
- SEPO** – Skupina za evalvacijo posegov v okolje
- SPVO** – strateška presoja vplivov na okolje
- UNECE** – United Nations Economic Commission for Europe / Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo
- UNEP** – United Nations Environment Programme / Program združenih narodov za okolje
- ZON** – Zakon o ohranjanju narave
- ZVO** – Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Ukrepi, opredeljeni v procesih strateškega ocenjevanja vplivov na okolje, naj bi pomembno prispevali k izboljšanju politik, programov in planov ter k ohranjanju, varovanju in izboljšanju kakovosti okolja, varovanju zdravja ljudi, preudarni ter varčni rabi naravnih virov. V skladu z načeli varstva okolja naj bi pomembno prispevali k uveljavljanju načela ALARA (As Low As Reasonably Achievable/nizko kolikor se še razumno lahko doseže) in vzdržnega razvoja v okviru optimizacijskih postopkov načrtovanja. Za doseganje uspešne vključenosti varstvenih načel v načrtovanje politik, programov in planov, Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (2001) med drugim nalaga, da se v procesu okoljske presoje pripravi okoljsko poročilo, ki naj vsebuje tudi ukrepe za preprečitev, zmanjšanje in čim popolnejšo odpravo posledic kakršnih koli znatnih škodljivih vplivov izvajanja načrta ali programa na okolje. V slovenski zakonodaji in praksi se je za te ukrepe uveljavil precej neposrečen izraz »omilitveni ukrepi«. Izraz že sam po sebi nakazuje, da gre za ukrepe, ki naj bi bistvene vplive načrtovanih posegov zgolj zmanjšali oziroma omilili v takšni meri, da postanejo sprejemljivi, ne pa za ukrepe, ki bi prispevali k optimizaciji načrtovanih posegov, kar naj bi bil ključni namen strateškega ocenjevanja. Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (2005) namreč v 12. členu določa, da se z »omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi negativne vplive plana v taki meri, da postanejo vplivi plana na okolje sprejemljivi«. Definicija poleg same omilitve negativnih vplivov sicer navaja tudi njihovo preprečevanje oziroma odpravo, vendar hkrati dodaja, da je to potrebno storiti le na način in v obsegu, »... da postanejo vplivi plana na okolje sprejemljivi«. Z vidika optimizacijskega varstva pa je še bolj vprašljiva definicija, navedena v Zakonu o ohranjanju narave (2004), ki omilitvene ukrepe v 102. členu opredeljuje kot »... posege ali ravnanja, s katerimi se omili izvajanje posega v naravo ali njegove posledice«.

Za ukrepe, ki so obenem tudi orodje optimizacijskega varstva velja, da so usmerjeni v iskanje najboljših možnih rešitev, torej so že vključeni v same rešitve oziroma operacionalizirani v planu. Če izhajamo iz zakonskih definicij omilitvenih ukrepov, se ne moremo izogniti pomisleku, da v tem kontekstu, kot so zapisani, ti ukrepi pravzaprav sploh niso optimizacijski ukrep varstva. Omilitveni ukrepi navedeni v okoljskih poročilih so večinoma naravnani zgolj k zmanjševanju negativnih vplivov obravnavanih politik, planov ali programov na okolje, redko pa zasledimo ukrepe, ki bi prispevali k optimizaciji načrtovanih posegov, izboljšanju obstoječega stanja ali celo morebitnih potencialov v prostoru.

V dosedanji praksi celovitih presoj vplivov na okolje in izdelave okoljskih poročil med omilitvenimi ukrepi zasledimo različne tipe ukrepov, ki pa so, prej kot v obliki ukrepov, zapisani v obliki pogojev, priporočil ali opozoril za podrobnejše načrtovanje. Pogosto gre za pogoje in priporočila povzeta zgolj iz veljavne zakonodaje ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora, zelo redko pa med omilitvenimi ukrepi zasledimo inovativne ukrepe, vezane na dejanski problem in obravnavani prostor.

Poleg različnih tipov omilitvenih ukrepov pa v okoljskih poročilih lahko zasledimo tudi različne opise teh ukrepov glede na raven podrobnosti in natančnosti, in sicer od precej splošnih, pa do zelo podrobnih opisov, značilnih že za projektno raven načrtovanja. Različna raven podrobnosti obravnave omilitvenih ukrepov je do določene mere razumljiva in tudi pravilna, saj morajo ukrepi biti prilagojeni ravni obravnavanega plana. Vendar pa v okoljskih poročilih pogosto zasledimo opise omilitvenih ukrepov, kateri glede na raven podrobnosti in natančnosti, dejansko niso prilagojeni ravni obravnavanega plana, so ali preveč splošni ali preveč podrobni. Ker pa so prav omilitveni ukrepi med ključnimi doprinosi celovitih presoj vplivov na okolje, ki naj bi pomembno izboljšali obravnavane politike, plane in programe, je bistveno, da so opisi ustrezno prilagojeni ravni obravnave plana na katerega se nanašajo in natančno opredeljujejo vse v presoji ugotovljene izboljšave.

Cilj Direktive o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001) je »zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljanje in sprejemanje načrtov in programov«. Če želimo zadostiti temu cilju, je pomembno, da omilitvene ukrepe tudi ustrezno prenesemo v rešitve oziroma v politike, plane in programe. V praksi se pogosto srečujemo s pomanjkljivimi ali celo neustreznimi prenosi omilitvenih ukrepov v politike, plane ali programe, kljub dejstvu, da Uredba o okoljskem poročilu ... (2005) določa, da se poleg omilitvenih ukrepov navede tudi ocena o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov ter ocena izvedljivosti, pri čemer se izvedljivost omilitvenih ukrepov dokazuje z navedbo nosilcev izvedbe ukrepov ter načinom spremljanja uspešnosti izvedenih omilitvenih ukrepov, poleg tega pa mora biti podana tudi časovna opredelitev izvedbe plana in omilitvenih ukrepov. Vzroki za nezadostno upoštevanje oziroma neustrezen prenos omilitvenih ukrepov v načrtovane politike, programe in plane so različni, od nejasno in pomanjkljivo opredeljenih ukrepov na eni strani, pa do zelo podrobnih in natančnih opisov, ki jih je praktično nemogoče prenesti v akt ali program na drugi, poznega vključevanja okoljskega poročevalca v pripravo politike, plana ali programa ter celo do načrtnega izpuščanja ukrepov, ker bi ti lahko časovno in/ali finančno povečali okvir načrtovanih posegov.

1.2 CILJI MAGISTRSKEGA DELA

Cilji magistrskega dela so:

- prikazati pregled stanja in uspešnosti prenosa omilitvenih ukrepov opredeljenih v celovitih presojah vplivov na okolje v politike, plane in programe;
- ugotoviti ali so omilitveni ukrepi v celovitih presojah vplivov na okolje dejansko uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva;
- preveriti možnosti za izboljšanje obstoječe prakse omilitvenih ukrepov in v okoljskih presojah ugotovljenih izboljšav pri njihovem vključevanju ter prenosu v politike, plane in programe.

1.3 DELOVNE HIPOTEZE

Magistrsko delo sloni na naslednjih hipotezah:

- (1) V dosedANJI praksi celovitih presoj vplivov na okolje se kot omilitveni ukrepi navajajo splošni ukrepi, ki večinoma izhajajo iz določil veljavne zakonodaje ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora in jih je pri načrtovanju novih posegov treba upoštevati v vsakem primeru, inovativni omilitveni ukrepi, naravnani na dejanski problem in obravnavani prostor pa so redki. Omilitveni ukrepi v celovitih presojah vplivov na okolje niso uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva.
- (2) Optimizacijsko orodje varstva so lahko le tisti ukrepi, ki so naravnani na problematiko obravnavanega PPP in na predvidene vplive na okolje ter oblikovani na analitično kreativen način. V PPP so lahko integrirani ali ustrezno preneseni natančno opisani ter ravni načrtovanja prilagojeni ukrepi, utemeljeni z oceno verjetnosti uspešnosti in oceno izvedljivosti.

1.4 METODA DELA

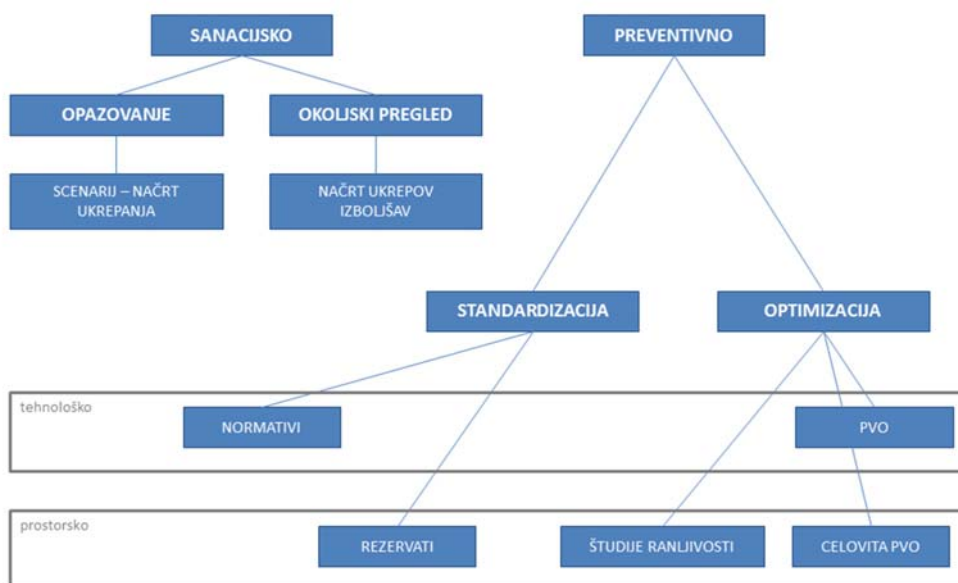
V magistrskem delu so uporabljene naslednje metode dela:

- pregled zakonodaje s področja urejanja prostora, varstva okolja in ohranjanja narave;
- pregled relevantne literature, domačih ter tujih raziskav;
- analiza stanja omilitvenih ukrepov na vzorcu dvajsetih okoljskih poročil, ki zajema:
  - pregled in pridobivanje dokumentacije okoljskih poročil, odločb o sprejemljivosti vplivov plana in planov,
  - pregled navedenih omilitvenih ukrepov po posameznih sestavinah in vidikih obravnave,
  - pregled navedenih omilitvenih ukrepov po vrsti in ravni podrobnosti,
  - pregled navedenih omilitvenih ukrepov glede na varstveno delovanje - ali gre dejansko za optimizacijske ukrepe ali predvsem za splošne ukrepe,
  - pregled navedenih omilitvenih ukrepov glede na možne alternative,
  - pregled navedenih omilitvenih ukrepov z vidika izvedljivosti ukrepov,
  - pregled uspešnosti vključevanja ter prenosa navedenih omilitvenih ukrepov v politike, plane in programe;
- poglobljena analiza postopkov celovite presoje vplivov na okolje in okoljskih poročil na vzorcu petih primerov, ki zajema:
  - pregled celotne dokumentacije o postopku (zapiski sestankov, mnenja, odločbe ipd.);
- anketa med izdelovalci politik, planov in programov ter izdelovalci okoljskih poročil o ustreznosti in uporabnosti omilitvenih ukrepov v celovitih presojah vplivov na okolje.

2 STRATEŠKO PRESOJANJE VPLIVOV NA OKOLJE

2.1 PRISTOPI K VARSTVU OKOLJA

Varstveno delovanje je v osnovi lahko preventivno ali sanacijsko. Sanacijski pristop pomeni popravljanje že nastalih degradacij oziroma razvrednotenj v okolju, medtem ko se preventivni osredotoča na prizadevanja, da do takih razvrednotenj ne pride. Med omenjenima oblikama varstva Marušič (1995, 1999) vidi pomembne razlike, ki se kažejo v tem, da pri preventivnem delovanju lahko razvijemo alternative posegu v okolje in tako preprečimo negativne posledice, pri sanacijskem pa alternative več ne obstajajo, obstaja le večja ali manjša nujnost, da ta razvrednotenja oziroma neustrezna stanja odpravimo.

Slika 1: Oblike okoljevarstvenega delovanja (Marušič, 1999)

Figure 1: Approaches to environmental protection (Marušič, 1999)

Sanacijsko okoljevarstveno delovanje izhaja iz ugotovitve, da je v okolju prišlo do spremembe, ki ji pripisujemo negativni pomen, vzrok za spremembo pa je neko človekovo delovanje ali poseg v okolje. Gre za stanje okolja s katerim nismo zadovoljni, škodi našemu zdravju, vpliva na kakovost bivanja ipd. O razvrednotenjih dejansko težko govorimo kot o neki objektivni lastnosti okolja, saj gre kot pravi Marušič (1999), za vrednostno opredelitev in je razvrednotenje lahko kakršnakoli antropogena sprememba ali proces nastajanja spremembe v okolju, ki smo jo opredelili kot nesprejemljivo, škodljivo ali kako drugače neustrezno po merilih zdravega ali nasploh želenega stanja okolja. Da razvrednotenje sploh lahko opredelimo, moramo imeti jasno predstavo, kakšno je želeno, ustrezno ali še sprejemljivo stanje okolja, pri čemer pa mora opredelitev sprejemljivosti izhajati iz širšega družbenega konsenza.

Spremembo v okolju običajno sicer lahko »izmerimo« in prikažemo v določeni merski enoti, bodisi volumenski, ploskovni, časovni ipd., bodisi opredelimo njen kvalitativni pomen. Lahko rečemo, da je nezadovoljstvo s stanjem v okolju objektivno določeno takrat, ko »negativnost lahko opredelimo na osnovi vnaprej dogovorjenih standardov kakovosti okolja« (Marušič, 1999). Odpravljanje neustreznega stanja v okolju torej terja njegovo prepoznavanje in vrednostno opredelitev. Vrednostna opredelitev pa je odvisna od obsega spremembe okolja glede na zahtevani ali želeni standard kakovosti in možnosti, tako ekonomskih kakor tudi tehnoloških, ki jih imamo na razpolago, da stanje spremenimo in s tem zmanjšamo vplive.

Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode (2004), ki je bila v slovenski pravni red uvedena z Uredbo o vrstah ukrepov za sanacijo okoljske škode (2009), razvrednotenja v okolju oziroma okoljske škode opredeljuje precej ožje, saj kot razvrednotenja vključuje zgolj škode povzročene zavarovanim vrstam in naravnim habitatom, škode na vodah ter škode povzročene tlom. Škode povzročene zavarovanim vrstam in naravnim habitatom so po definiciji Direktive o okoljski odgovornosti (Direktiva 2004/35/ES ..., 2004) kakršnekoli škode, ki imajo večje škodljive vplive na doseganje in vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti habitatov ali vrst, medtem ko so škode na vodah vse škode z večjim škodljivim vplivom na ekološko, kemično in/ali količinsko stanje in/ali ekološki potencial voda, škode povzročene tlom pa vsa onesnaženja tal, ki predstavljajo znatno nevarnost škodljivih vplivov na zdravje ljudi zaradi neposrednega ali posrednega vnosa snovi, pripravkov, organizmov ali mikroorganizmov v tla ali pod tla. »Škode« kot jih pojmuje Direktiva o okoljski odgovornosti (Direktiva 2004/35/ES ..., 2004) se torej nanašajo zgolj na razvrednotenja naravnih virov in pomenijo »merljivo negativno spremembo naravnega vira ali merljivo prizadetost funkcije naravnega vira, do katere lahko pride neposredno ali posredno«. Razvrednotenja kot so razvrednotenja nekega prizorišča, krajinske slike ipd., omenjena direktiva ne opredeljuje kot »okoljske škode«.

Razvrednotenja v okolju je mogoče pomembno zmanjšati ali odpraviti z uravnoteženimi okoljskimi presojami v zgodnjih fazah načrtovanja. Preventivno okoljevarstveno delovanje, za razliko od sanacijskega, se osredotoča na preprečevanje škod v okolju, ki bi lahko nastale, če bi se uveljavila določena oblika dejavnosti ali izvedel določen poseg v okolje (Marušič, 1999). Možnosti za preventivno okoljevarstveno delovanje nam dajejo vednosti iz spoznanj o vzročnih povezavah med človekovim delovanjem v okolju in posledicami tega delovanja. Ta spoznanja nam omogočajo, da poskušamo negativne posledice posegov napovedati že v fazi priprave in načrtovanja, ko imamo še največ možnosti, da se negativnim posledicam izognemo, bodisi z ustreznimi popravki, bodisi s spremembami načrtov.

V preventivnem varstvenem delovanju predvidene posege načrtujemo in izvajamo na način, da bodo negativni vplivi in škode v okolju čim manjši, pri tem pa imamo na voljo dva različna pristopa, in sicer, normativno varovanje oziroma standardizacijo ali optimizacijske postopke (Marušič, 1993).

Standardizacija v okviru varstva okolja je ukrepanje, ki se opira na preizkušene vzorce delovanja, ki so se v preteklosti izkazali kot ustrezni (Simon, 1996). Gre za nekakšne vnaprej pripravljene rešitve, podane v obliki normativov in standardov, ki so lahko naravnani na določeno dejavnost, v tem primeru govorimo o tehnoloških normativih ali so usmerjeni v prostor, pri čemer imamo opraviti s prostorskimi normativi oziroma rezervati. Merilo varstva so neka stanja okolja, ki jim z mejnimi vrednostmi določimo njihove dopustne spremembe oziroma so to območja varstva okoljskih kakovosti, ki so lahko bodisi viri kot npr. kmetijska zemljišča, vode, naravna okolja, bodisi območja ali objekti kulturne dediščine. Značilno za normative in rezervate je torej, da so vnaprej opredeljeni z nekim družbenim dogovorom in določajo meje dopustnosti oziroma nedopustnosti posega. S prostorskimi normativi ali rezervati določimo območja kamor z določenimi dejavnostmi ne smemo posegati, pri čemer omejujemo lokacijske možnosti za te dejavnosti. Kot opozarja Marušič (2004) je takšen pristop lahko učinkovit v primerih, ko so varstvena območja po obsegu zadržana, odpove pa tedaj, ko obseg prostorskih rezervatov naraste in prične utesnjevati druge potrebe in dejavnosti v prostoru. Poleg omenjenega, pa je problem standardizacije kot načina varstvenega pristopa predvsem v tem, da rešitve niso prilagojene specifičnim problemom in razmeram.

Za razliko od standardizacijskih postopkov, kjer je stanje v okolju samo po sebi merilo za oceno sprejemljivosti nekega posega, je pri optimizacijskih postopkih izhodišče presoje določen poseg v okolje oziroma posledice, ki jih v okolju ta poseg povzroča. Varovanje se pri tem usmerja na ves prostor ter na vsakokraten človekov poseg vanj. Oblikovanje alternativ se kaže kot eden najpomembnejših vzvodov varstva in kot poudarja Marušič (1999) tudi »... najbolj pomembna značilnost preventivnega okoljevarstvenega delovanja«. Pri tem dodaja, da alternative omogočajo »... odpiranje postopka sprejemanja odločitev tudi za laično javnost in so pravzaprav osnova za demokratizacijo procesov odločanja tudi v pogledu varstvenih zahtev« (Marušič, 1999). Okoljevarstvene zahteve torej lahko uveljavimo z izborom najboljše alternative posega. S primerjavo in izbiro najboljše možne alternative se poveča legitimnost odločitev ter zmanjšajo negotovosti v zvezi s pravilnostjo odločitev, saj vemo, da boljše rešitve ni. V prostoru se namreč srečuje vrsta različnih, lahko tudi popolnoma nasprotujočih si interesov, hkrati pa ima nosilec posega na voljo več alternativnih možnosti za doseganje ciljev, vsaka od teh možnosti pa različno ekonomsko in tehnično zahtevnost, vplive na okolje in družbeno sprejemljivost. V procesu opredelitve in analize alternativ je možno ugotoviti, kako so ti interesi lahko upoštevani oziroma katera od alternativ v največji meri ustreza opredeljenim ciljem. Za uspešnost presoje sprejemljivosti prostorske ureditve je zato odločilnega pomena, da je predlog podan v alternativah (Mlakar in sod., 2012).

Alternative se lahko nanašajo na tehnološko rešitev posega ali na mesto – lokacijo posega. K tehnološki optimizaciji prištevamo projektne presoje vplivov na okolje, ter načeli BAT (Best Available Techniques/najboljša razpoložljiva tehnika) in ALARA (As Low As Reasonably Achievable/nizko kolikor se razumno še lahko doseže). Gre za politiko zmanjševanja znanih tveganj tako, da bi bila izpostavljenost zmanjšana do meje, ki je sprejemljiva glede na tehnologijo, varnost, stroške ter druge socialne in ekonomske vidike, v skladu z načelom previdnosti. Pri prostorski optimizaciji gre za varovalno prostorsko načrtovanje, ki pozna postopke in ima za tako delovanje razvita orodja, kot so

analize ranljivosti, primerjalne študije variant in strateške presoje vplivov na okolje (Marušič, 1993). Prednost optimizacijskih postopkov je v omogočanju odkrivanja dejanskih možnosti varstva glede na dane razmere in s tem zagotavljanja argumentov za varstvo ter zagotavljanje vsakokratnega presojanja ustreznosti poseganja v prostor.

2.2 STRATEŠKE IN CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

V nalogi sta uporabljena pojma strateška presoja in celovita presoja vplivov na okolje, zato uvodoma pojasnimo, kdaj uporabljamo prvi in kdaj drugi izraz. Izraz strateške presoje vplivov na okolje uporabljamo, ko se vsebine nanašajo na širši koncept strateškega ocenjevanja. Strateške presoje so »... proces ocenjevanja politik, planov in programov na najvišjih načrtovalskih ravneh, katerega namen je prispevati k odločanju o potrebnosti nadaljnega podrobnejšega ocenjevanja, k odločanju o smiselnosti obravnavanih politik, planov in programov, iskanju najboljše alternative ter nasploh izboljšanju zamisli ter predlaganih rešitev. Temelji na načelih vzdržnega razvoja« (Mlakar in sod., 2012) in vključevanja javnosti. Izraz celovita presoja vplivov na okolje uporabljamo, ko se vsebine nanašajo na slovensko prakso izvajanja celovitih presoj od leta 2004 dalje, ko je bila ta predpisana z Zakonom o varstvu okolja (2004). Celovita presoja vplivov na okolje je strokovni in upravni postopek, predpisan v Zakonu o varstvu okolja (2004), podrobneje pa v Uredbi o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (2005)« (Mlakar in sod., 2012).

2.2.1 Strateške presoje vplivov na okolje

2.2.1.1 Razvoj strateških presoj vplivov na okolje v Sloveniji in v svetu

Strateške presoje vplivov na okolje (v nadaljevanju SPVO) oziroma Strategic Environmental Impact Assessments (SEA) so eno ključnih orodij v okviru preventivnega varstvenega delovanja. Kot navajajo številni avtorji (Sadler, 1996; Partidário, 1999; Kontić in sod., 2000; Dalal-Clayton in Sadler, 2005; Glasson in sod., 2005) so SPVO optimizacijski proces, ki z vključevanjem varstvenih vidikov že v zgodnjih fazah načrtovanja, ključno prispevajo k zmanjšanju razvrednotenja v okolju. SPVO so sistematičen in celovit postopek vrednotenja vplivov politik, planov in programov ter njihovih alternativ na okolje, v okviru katerega se pripravi tudi pisno poročilo o ugotovitvah vrednotenja vplivov na okolje. Slednje se uporabijo v postopku odločanja, ki ustrezno vključuje javnost. SPVO se nanašajo na odločanje o strateških vsebinah, o skupini ciljev, načel in politik, ki oblikujejo vizijo na ravni politik, programov in planov (Kontić in sod., 2000).

SPVO so se v poznih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja razvile iz projektnih presoj vplivov na okolje (Marušič, 1993; Glasson in sod., 2005). Projektne presoje vplivov na okolje (PVO) je leta 1969 v ZDA uvedel t.i. Zakon o politiki v okolju (The National Environmental Policy Act, 1969), ki je kmalu

postal model za druge okoljske presoje. Po njegovem vzoru so se po svetu razvili različni sistemi PVO in postali pomembno orodje varstva okolja (Glasson in sod., 2005). Projektne PVO so v veliki meri prispevale k vključevanju okoljevarstvenih vidikov v projekte, vendar pa se je kmalu izkazalo, da so z vidika celovite obravnave okolja pomanjkljive. Projektne PVO, kot ugotavlja Therivelova in sod. (1995), niso bile zadostno orodje za presojanje vplivov na višjih načrtovalskih ravneh, na ravni politik, programov in planov. Podobnega mnenja so tudi Kontić in sod. (2000), ki pojasnjujejo, da se je v praksi pri izvajanju PVO velikokrat pokazalo, da odpravljanje neustreznih vplivov na okolje ni več možno, ker projekt izhaja iz že sprejetih odločitev na višjih ravneh načrtovanja, konkretno v okviru prostorskih načrtov, zato bi bila presoja potrebna že prej, bolj zgodaj, torej v fazi razvojnega načrtovanja. Pomanjkljivost PVO Therivelova in sod. (2005) vidi tudi v razmeroma poznem vključevanju javnosti v postopek, saj projektne PVO predvidevajo vključevanje javnosti šele na koncu, ko je ocena že podana, in ne v času oblikovanja razvojnega dokumenta. Poleg nezadostnega vključevanja javnosti v postopek je vprašljivo tudi upoštevanje vseh možnih alternativ, saj so odločitve na strateški ravni že omejile nabor alternativnih rešitev. Projektne PVO niso več usmerjene v oblikovanje rešitev, pač pa zgolj v presojanje že predvidenih rešitev, njihovo potrditev ali zavrnitev. V takšnem postopku je možnosti za izboljšanje rešitev zelo malo oziroma so te precej omejene. Pomanjkljivost projektnih PVO je tudi neupoštevanje kumulativnih vplivov oziroma neupoštevanje interakcij z drugimi posegi v vplivnem območju. Vsi ti razlogi so bili povod za uvedbo strateških presoj vplivov na okolje.

Prvi predpis o SPVO je bil, tako kot v primeru projektnih, izdan v ZDA, in sicer leta 1978. V Smernicah Sveta za kakovost okolja (1978), ki so podrobneje pojasnjevale določbe Zakona o politiki v okolju (The National Environmental Policy Act, 1969), je navedena usmeritev za izdelavo presoj vplivov na okolje za sprejemanje politik, programov in planov ter soglasij k specifičnim projektom. Usmeritve so hkrati določale, da se morajo predlogi vrednotiti geografsko, pri čemer gre za presojo posega v prostoru, generično, kar pomeni, da je treba obravnavati posege z relevantnimi podrobnostmi in hkrati v skladu s sodobnimi tehnološkimi spoznanji (Therivel in sod., 1995). Strateške presoje se, za razliko od projektnih, ukvarjajo z alternativnimi rešitvami in primerjavo več alternativ, z ocenjevanjem kumulativnih vplivov, naravnane so v optimizacijo rešitev, torej niso več orodje potrjevanja (ne)sprejemljivosti projektov, pač pa predvsem dajejo izhodišča za sprejemanje odločitev.

V Evropski uniji so bile PVO formalno uvedene leta 1985, z Direktivo 85/337/EGS o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (1985). Prvotni namen je bil vključiti tudi presoje planov, vendar se je omenjena direktiva osredotočila na izvajanje presoj vplivov na okolje le za projekte, določene v prilogi Direktive o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (Direktiva 85/337/EGS ..., 1985). Kljub temu, da izvajanje strateških presoj vplivov na okolje ni bilo zakonsko predpisano, pa so se te vendarle izvajale, pri čemer so države to področje urejale vsaka na svoj način (Marušič, 1993).

Prvi predlog evropske direktive o strateški presoji vplivov na okolje datira v leto 1991 (Therivel in sod., 1995), leta 2001 pa je v veljavo vstopila Direktiva 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih planov in programov na okolje (2001), ki je v državah članicah uvedla obvezno izvajanje okoljskih presoj za dokumente, ki so nad projektnimi. Podobno kot direktiva PVO, Direktiva o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (Direktiva 85/337/EGS ..., 1985) tudi direktiva SPVO, Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001), nima neposrednega vpliva na posamezno državo članico, pač pa vsaka članica Evropske unije natančneje ureja postopek okoljske presoje v okviru svoje zakonodaje (Glasson in sod., 2005).

Preglednica 1: Ključne prelomnice v razvoju strateških presoj vplivov na okolje v svetu (povzeto po Strategic Environmental Assessment..., 2002) in v Sloveniji (prelomnice v Sloveniji so označene sivo)
Table 1: Key events in the evolution of Strategic Environmental Impact Assessments in the world (adapted from Strategic Environmental Assessment..., 2002) and in Slovenia (key events in Slovenia are marked grey)

Leto	Ključne prelomnice in pobude
1969	Zakon o politiki v okolju (The National Environmental Policy Act, 1969) določi obvezno obravnavo vplivov na okolje za projekte.
1972	Prva presoja vplivov na okolje v Sloveniji – Ocena možnih lokacij za rafinerijo nafte v okolici Ljubljane s stališča varstva okolja, posebej varstva narave, Zavod za spomeniško varstvo SRS, naročnik: LUZ, Ljubljana, marec 1972
1974	Oblikuje se »Skupina za evalvacijo posegov v okolje« t.i. SEPO, ki izvaja presoje vplivov na okolje, pri čemer so upoštevani tako vidiki varstva okolja kot tudi ekonomičnost investicij ter družbene implikacije projektov.
1978	Svet za kakovost okolja v ZDA (USCEQ) podrobneje pojasni določbe Zakona o politiki v okolju (The National Environmental Policy Act, 1969) in poda usmeritve za izdelavo presoj vplivov na okolje za sprejemanje PPP ter soglasij k specifičnim projektom.
1989	Svetovna banka sprejme notranjo direktivo o presojah vplivov na okolje.
1990	Evropska ekonomska skupnost (EEC) obravnava prvi predlog Direktive o okoljski presoji politik, planov in programov.
1991	Konvencija UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) o presoji vplivov na okolje v čezmejnem povezovanju poudari pomen okoljskih presoj za PPP.
1991	Odbor za razvojno pomoč pri OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) sprejme načela za pripravo analiz in spremljanja okoljskih vplivov svojih programov.
1995	UNDP (United Nations Development Programme) uvede okoljski pregled kot obliko načrtovalskega orodja.
1995	Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana Republike Slovenije (1995) je določil, da se morajo pri načrtovanju novih ter modernizaciji in rekonstrukciji obstoječih cestnih prometnih povezav, določanju njihovih potekov ter naprav in ukrepov v zvezi z njihovo gradnjo in obratovanjem upoštevati »varovanje življenjskega okolja ljudi in naravnih sestavin okolja ...« ter, da mora biti »... za podrobnejše načrtovanje prometnih povezav preverjena družbena sprejemljivost gradnje in v okviru možnosti vključeni širši lokalni interesi« (Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin ..., 1995).
1997	Svet Evropske unije sprejme predlog Direktive o presoji vplivov nekaterih planov in programov na okolje.
2001	UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) obravnava osnutek protokola o strateških okoljskih presojah PPP.
2001	Svet Evropske unije sprejme Direktivo Sveta 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (2001).
2004	Z Zakonom o varstvu okolja (2004) je bila na podlagi Direktive o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001) v slovenski pravni red uvedena celovita presoja vplivov na okolje.

Poleg Direktive o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001), SPVO narekuje tudi Aarhuška konvencija o dostopnosti informacij ter udeležbi javnosti pri odločanju in dostopnosti varstva pravic v okoljskih zadevah (Kontić in sod., 2000). Izvedbo strateške presoje narekuje tudi Protokol Evropske komisije Združenih narodov za Evropo (UNECE) o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje, ki je bil leta 2003 podpisan v Kijevu, in je pričel veljati 11. julija 2010 (Dalal-Clayton in Sadler, 2005; Zakon o ratifikaciji Protokola ..., 2010; Protocol on strategic ..., 2003; Espoo Convention ..., 2010).

Slovenija je bila v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja ena vodilnih držav in pionirka na področju ocenjevanja vplivov na okolje (Mlakar in sod., 2012), saj je bila prva takšna presoja izvedena že leta 1972. Kontić in sod. (2005) navajajo, da so se presoje vplivov na okolje v Sloveniji izvajale že zelo zgodaj, ko te institucije v Evropi praktično še ni bilo. Te PVO dolgo časa niti niso temeljile na pravnih predpisih, temveč so bile nasledek dogovora med dvema zunaj vladnima institucijama, Inštitutom za ekonomiko investicij pri Ljubljanski banki in Inštitutom Jožef Stefan, kjer se je izoblikovala »Skupina za evalvacijo posegov v okolje«, t.i. SEPO. Tehnost presoj je bila v strokovnem pogledu zagotovljena s tem, da so bile delovne skupine interdisciplinarne, sestavljali so jih profesorji in strokovnjaki znanstvenih inštitutov, s čimer je bil pokrit celoten tematski obseg varstva okolja, od problematike voda, zraka, tal, hrupa, sevanja do krajine. Strokovnjaki so poleg že navedenih sestavin okolja presojali tudi ekonomičnost investicij ter družbene implikacije projektov. Skupine za evalvacijo so bile oblikovane za vsak projekt posebej, glede na njegov značaj in problematiko. Presoje so v skladu s svojo namembnostjo skoraj vedno predložile predloge za spremembo projekta oziroma tehnologije ter povečano vlaganje v varstvo okolja ali predloge za spremembo lokacije, včasih pa tudi priporočila za opustitev projekta (Kontić in sod., 2005).

2.2.1.2 Značilnosti strateških presoj vplivov na okolje

Ena zgodnjih in pogosto navedenih definicij SPVO britanske okoljske strokovnjakinje R. Therivel pravi, da gre za »formaliziran, sistematičen in celovit proces ocenjevanja vplivov politik, planov ali programov ter njihovih alternativ na okolje, ki vključuje pripravo pisnega poročila o vrednotenju vplivov na okolje in uporabo ugotovitev v postopku odločanja, ki ustrezno vključuje javnost« (Therivel in sod., 1995). Podobno tudi Sadler in Verheem (1996) SPVO opredeljujeta kot sistematičen proces ocenjevanja okoljskih vplivov predlaganih politik, planov in programov, z namenom da se zagotovi njihovo celovito in namensko vključevanje že v najzgodnejše faze sprejemanja odločitev, in sicer enakovredno z ekonomskimi in socialnimi vidiki (Sadler in Verheem, 1996). Definiciji poudarjata, da so SPVO proces, ki mora potekati vzporedno s pripravo plana in ga na vseh korakih oskrbovati z relevantnimi okoljskimi vsebinami.

Partidário (1999) definicijo strateških okoljskih presoj še nekoliko bolj pojasni, ko pravi, da gre za iterativni proces ocenjevanja vplivov politik, planov, programov in njihovih alternativ na okolje, že v

najzgodnejših fazah odločanja ter sočasno vključevanje biofizikalnih, gospodarskih in socialnih vidikov v njihovo pripravo.

Različne definicije strateških presoj poudarjajo, da so SPVO v prvi vrsti proces, ena bistvenih in pomembnih lastnosti SPVO pa je njihova iterativna narava. Faze SPVO se lahko večkrat ponovijo, če je bilo ugotovljeno, da so negotovosti še vedno prevelike ali se pojavijo možnosti za optimizacijo PPP. Vsak nov cikel tudi ponuja priložnost za nadaljnjo optimizacijo, hkrati pa širi nabor informacij in ugotovitev, kar olajšuje sprejemanje odločitev. Odločanje na različnih ravneh, od strokovne, politične do širše javne, je pomembno olajšano v primeru pregleda različnih možnosti in predstavitve vseh bistvenih informacij.

Veliko vprašanj in polemik v okviru koncepta SPVO sproža pridevnik »strateška« saj implicira raznolike interpretacije, in sicer od presoj politik, vizij do programov pa tudi povsem konkretnih dejavnosti ali posegov. Partidário (1996) poudarja, da se strateške presoje ukvarjajo predvsem s koncepti, ne pa toliko s posameznimi dejavnostmi, njihovim lociranjem ali tehničnimi izvedbami.

Za razumevanje širine in kompleksnosti strateških presoj je pomembno poznavanje značilnosti strateškega načrtovanja. Strateško načrtovanje po definiciji pomeni vseobsežno, dolgoročno in skladno načrtovanje. V teoriji, poleg navedene, obstaja še vrsta drugih definicij. Van den Broek (1995) meni, da je strateško načrtovanje »... opredeljeno kot družbeni proces, s katerim nameravamo načrtovati in uresničiti zelen prostorski razvoj na določenem območju«. V tem procesu lahko ločimo štiri sklope procesov (Van den Broek, 1995):

- »načrtovanje dinamičnega in vzdržnega dolgoročnega razvoja,
- ukvarjanje z dnevno politiko, iskanjem in odpravljanjem težav ter ukrepi, ki podpirajo aktivnosti,
- sprejemanje odločitev, pri čemer se vključujejo možni soudeleženci,
- proces, ki omogoča ljudem izboljšanje njihovega bivalnega okolja in sodelovanje v družbi«.

Ena od bolj zanimivih definicij pravi, da strateško prostorsko načrtovanje »... lahko razumemo kot družbeni proces, v katerem se ljudje v različnih institucionalnih skupinah in položajih združijo v oblikovanju planskega procesa in razvijajo vsebine za upravljanje prostorskih sprememb. Ta proces ne proizvaja le formalnih produktov v obliki politik in projektnih predlogov, temveč tudi oblikuje okvir odločanja, ki lahko vpliva na določene vpletene strani in jih spodbuja k bodočemu investiranju in dovoljenim aktivnostim. Ta proces lahko tudi privede do različnih možnosti razumevanja, načinov organiziranja ter mobilizacije v političnih krogih« (Healey in sod., 1997).

Navedene definicije povzemajo nekaj ključnih značilnosti strateškega načrtovanja, kot so:

- osredotočenost na pomembnejša vprašanja,
- ukvarjanje z novimi idejami in procesi,
- kritičen pogled na okolje,
- preverjanje zunanjih trendov in učinkov,
- vključevanje javnosti,

- oblikovanje razvojnih vsebin, okvira oblikovanja in sprejemanja odločitev za vplivanje in upravljanje prostorskih sprememb,
- osredotočenost na odločitve, ukrepe, monitoring in povratne informacije.

Pri strateškem načrtovanju morajo biti okoljski vidiki že vključeni v načrtovalski proces in obenem povezani s socialnimi in ekonomskimi vidiki razvoja. To je mogoče doseči z vključevanjem okoljske presoje že v najzgodnejše faze načrtovanja. Strateška okoljska presoja je povezovalen postopek priprave razvojnih dokumentov, v katerem se, ob sodelovanju razvojnega in okoljskega vidika pripravi razvojni načrt.

SPVO so formalen, sistematičen in celovit postopek (Kontić in sod., 2000):

- vrednotenja vplivov politik, planov in programov ter njihovih alternativ, vključno z ničelno, na okolje,
- priprave pisnega poročila o ugotovitvah vrednotenja vplivov na okolje,
- uporabe ugotovitev vrednotenja vplivov na okolje v postopku odločanja, ki ustrezno vključuje javnost.

V splošnem poznamo dva osnovna modela SPVO, in sicer »model na soglasje vezane SPVO« in »integrirani model SPVO« (Sadler in Verheem, 1996; Kontić, 2000). Model na soglasje vezane SPVO je podoben modelu postopka projektnih presoj vplivov na okolje, kjer sta povezani samo faza sprejemanja PPP ter faza javne obravnave in soglasja pri SPVO. Model se dobro obnese pri PPP, ki gredo skozi postopke usklajevanja in sprejemanja, to so predvsem načrti rabe prostora in PPP za alokacijo finančnih sredstev. Različne oblike tega modela uporabljajo v ZDA, Veliki Britaniji in na Nizozemskem. Integrirani model SPVO temelji na domnevi, da so postopki PPP razdeljeni v številne korake odločanja: odločanje o ciljih, odločanje o alternativah, odločanje o omilitvenih ukrepih. Prav zato je SPVO nujno vezati na vse te korake. Takšen model SPVO se uporablja v Novi Zelandiji, Kanadi in Evropski uniji. Izbira ustreznega modela SPVO mora biti odvisna predvsem od značilnosti in korakov v postopkih priprave in sprejemanja PPP (Kontić in sod., 2000).

Ključne razlike med strateškimi in projektnimi presojami vplivov na okolje so prikazane v Preglednici 2. Pomembna lastnost SPVO je, da se nanašajo na odločanje o strateških vsebinah, to je o skupini ciljev, načel in politik, ki oblikujejo vizijo, in sicer na ravni politik, planov in programov. Obravnavajo koncepte in ne posameznih dejavnosti v smislu njihovih lokacij in tehničnih rešitev (Partidário, 1996, Kontić in sod., 2000).

Glasson in sod. (2005) poudarjajo, da različne oblike dokumentov zahtevajo različne oblike SPVO, da je torej obliko SPVO treba prilagoditi glede na obravnavani dokument, saj so med politikami, plani in programi precejšnje razlike v ravni in podrobnosti obravnave. Politike, plani in programi se lahko nanašajo na sektorske PPP, PPP določenih območij, kot npr. načrtov rabe tal in razvojnih načrtov, in PPP dejavnosti, npr. za kmetijsko prakso, nove tehnologije, privatizacijo ipd. PPP se lahko izvajajo na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni.

Preglednica 2: Razlike med PVO in SPVO (povzeto po Kontić in sod., 2000; Strategic Environmental Assessment..., 2002; Partidário, 2012)

Table 2: Differences between EIA and SEA (adapted from Kontić in sod., 2000; Strategic Environmental Assessment..., 2002; Partidário, 2012)

	SPVO (načrti/programi)	PVO (projekti)
Predmet obravnave	strategije, vizije, koncepti	konstrukcija/operativno delovanje
Raven odločanja	politična, planska	projektna
Podatki	posplošeni, opisni, lahko tudi kvantitativni	prevladujejo kvantitativni
Cilji/obseg vplivov	globalni, nacionalni in regionalni	v glavnem lokalni
Alternative	prostorsko tehtanje lokacij, tehnologij, davčnih ukrepov, socialnih, ekonomskih in fizičnih strategij	specifične alternativne lokacije, oblikovanje, konstrukcija, delovanje
Obseg vplivov	makroskopski, v glavnem globalni, nacionalni, regionalni	mikroskopski, v glavnem lokalni
Metode napovedovanja vplivov	povezovalne – združujejo več vidikov oz. informacij (matrike, kontrolni sezname); napovedi so negotove	različne, specifične, uporabljajo se količinski podatki
Trdnost analize (negotovosti)	manj znanstveno trdna/več negotovosti	bolj znanstveno trdna/manj negotovosti
Rezultati	splošno formulirani, nanašajo se na ustreznost politik, načrtov, programov	podrobni in specifični
Ukrepi	splošno formulirani, nanašajo se na usmeritve, predloge za izboljšanje	podrobni in specifični, nanašajo se na prostorske in tehnološke izboljšave
Časovni okvir	srednje do dolgoročno obdobje	kratko do srednjeročno obdobje
Izidi	splošnejši	podrobni
Javna percepcija	šibkejša/bolj oddaljena	bolj odzivna

Pri strateškem presojanju vplivov je treba slediti osnovnim korakom izdelave katere koli presoje vplivov na okolje. Osnovni koraki izdelave SPVO so praviloma naslednji (Kontić in sod., 2000):

- »identifikacija tistih predlogov ali opredelitev v PPP, ki so lahko temelj za presojanje vplivov na okolje,
- identifikacija sestavin okolja, ki so lahko prizadete zaradi morebitnih uresničitvev predlogov v PPP,
- obravnava posameznega ukrepa, cilja ali opredelitve iz PPP – matrika interakcij oziroma vplivov,
- predlog za spremembe investicijskih nalog, ciljev in/ali razvojnih postavk,
- splošna ocena PPP in predlog za nadaljnjo obravnavo«.

SPVO se nanašajo na odločanje o strateških vsebinah in dokumentih, zato je pomembno, da se pri njihovem izvajanju upoštevajo splošna načela, in sicer (Kontić in sod., 2000):

- »načelo subsidiarnosti,
- načelo transparentnosti,
- obstoj alternativ, med drugimi tudi ničelne,
- dostopnost podatkov,
- uporaba preprostejših, cenejših tehnik, kadar zahtevnejše resnično niso potrebne,
- vključitev v načrtovanje od začetka in vključenost v postopek ves čas nastajanja plana,

- povezanost z načeli vzdržnega razvoja,
- soočenje okoljevarstvenega vidika s finančnim in družbeno-ekonomskim,
- opredelitev stvarnih okoljevarstvenih ciljev na začetku, izvajanje na podlagi metodologije, ki povezuje cilje, kazalnike vplivov, analizo obstoječega stanja, napoved vplivov, omilitvene ukrepe in monitoring«.

Enega možnih potekov izdelave SPVO, ki sledi splošnim načelom za izvajanje SPVO, opisujejo Kontić in sod. (2000) v zborniku Trajnostno regionalno razvojno načrtovanje. Kot ključne faze v postopku SPVO navajajo naslednje:

- 1. faza: ugotavljanje potrebnosti SPVO za določen PPP (angl. screening);
- 2. faza: presojanje okoljskih vidikov PPP – študija za SPVO;
- 3. faza: določitev obsega in poudarkov SPVO (angl. scoping);
- 4. faza: izpopolnitev ali dodelava okoljskih vidikov PPP in po potrebi ukrepov PPP;
- 5. faza: dokumentiranje SPVO in končna priprava PPP;
- 6. faza: odločitev o sprejemljivosti PPP.

Predlagajo, da se v prvi fazi SPVO najprej ugotavlja, ali je za obravnavani strateški dokument treba izvesti SPVO. To nalogo se lahko izvede ali povsem administrativno, na primer na podlagi seznama PPP oziroma dejavnosti, za katere je treba izdelovati SPVO ali v poprejšnjem dogovarjanju med pripravljavcem PPP in nosilcem SPVO, to je ministrstvom pristojnim za okoljske presoje. Ugotavljanje potrebnosti SPVO za določen PPP se konča s sklepom o izdelavi SPVO (Kontić in sod., 2000).

V drugi fazi sledi izvedba presoje okoljskih vidikov PPP. V tem delu je pomembno, da so okoljski vidiki dovolj nazorno obdelani in povezani s predlaganimi ukrepi v okviru PPP. Opis in utemeljitev okoljskih vidikov PPP naj vključuje naslednje vsebine (Kontić in sod., 2000):

- prikaz ali povzetek vsebine in ciljev PPP ter relacij z nadrejenimi, vzporednimi in podrejenimi planskimi dokumenti ter drugimi nacionalnimi strategijami, plani in programi;
- pregled značilnosti in stanja okolja ter njegovega razvoja brez predlaganega PPP,
- pregled okolja, ki bo predvidoma spremenjeno zaradi PPP,
- pregled in komentar ciljev varstva okolja,
- opis pričakovanih vplivov na okolje zaradi PPP,
- opis in utemeljitev predvidenih ukrepov varstva okolja,
- utemeljitev izbranih alternativ,
- opis nezanesljivosti presoj in težav pri pridobivanju ter obdelavi podatkov,
- načrt nadzora izvedbe PPP z vidika vplivov na okolje,
- poljuden povzetek poročila.

V naslednji fazi se določijo obseg in poudarki SPVO ter opredelijo ključni vplivi, kazalniki, cilji in problemska območja. Faza »scoping-a« je kompleksno ter zahtevno opravilo, saj PPP lahko obsegajo številne dejavnosti, ki bodo imele različne vplive na praviloma večjem ter raznolikem

območju. Scoping oziroma opredelitev bistvenih okoljskih sestavin je zato pomemben korak v SPVO, in le ustrezno izveden zagotavlja uresničljivo in koristno SPVO. Rezultat scopinga je dogovor o vsebini, obsegu, stopnji podrobnosti in poudarkih SPVO. V tej fazi se opredeli ključne vplive plana, merila ter vidike obravnave vplivov, izbere se postopke in metode za ugotavljanje vplivov in kazalnike. Poleg navedenega je treba pripraviti tudi seznam vsebinskih in postopkovnih dilem, na katere naj SPVO poda odgovore. Za določanje obsega in poudarkov SPVO so uporabne tehnike kot so: opozorilni sezname, primerjava s podobnimi primeri PPP, pregled literature, prekrivanje kart, javne obravnave in ekspertne ocene (Kontić in sod., 2000).

V četrti fazi sledi dodelava okoljskih vidikov PPP in po potrebi tudi ukrepov PPP. V tej fazi se formalno prične s posvetovanji in analizami v okviru recenzije okoljskih vidikov PPP. Pri tem aktivno sodelujejo recenzijske skupine, ki jih imenuje pristojno ministrstvo, strokovnjaki, ki so pripravili študijo za SPVO, širša strokovna javnost, nevladne organizacije, predstavniki MOP-a in predstavniki predlagatelja PPP. Postopek se sklene z evidenco pripomb in razpravo o sprejemljivosti PPP. Na podlagi ugotovitev predlagatelj PPP ali angažirana strokovna institucija dodela dokumente o okoljskih vidikih PPP in po potrebi prilagodi ukrepe PPP, določi se tudi nadzor izvedbe PPP ter nadzor sprememb v okolju (Kontić in sod., 2000).

V peti fazi avtorji postopka predlagajo dokumentiranje SPVO in izvedbo končne priprave PPP. V tej fazi MOP kot nosilec SPVO na podlagi končnega elaborata PPP, recenzijskega poročila, poročila o poudarkih in obsegu SPVO pripravi dokument o SPVO za obravnavani PPP, ki vključuje tudi predlog sklepa o sprejemljivosti PPP. Tako pripravljen dokument je podlaga za sklepne javne razprave. S tem dokumentom pa obenem pozove tudi ostala odgovorna ministrstva in institucije, da podajo mnenje k obravnavanemu PPP. Po prejemu vseh potrebnih mnenj in ugotovitev javnih razprav, do česar pristojni organ zavzame tudi stališče, se sprejme odločitev o PPP (Kontić in sod., 2000).

Predlagani postopek je zanimiv tudi z vidika oblikovanja ukrepov, ker poudari pomen povezav med okoljskimi vidiki in predlaganimi ukrepi v PPP. Ukrepi v predlaganem postopku niso razumljeni samo kot ukrepi za omilitve negativnih vplivov predlaganih dejavnosti, pač pa imajo predvsem korekcijsko in usmerjevalno nalogo.

2.2.2 Celovite presoje vplivov na okolje

Celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) so bile, na podlagi Direktive o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001), v slovenski pravni red uvedene z Zakonom o varstvu okolja leta 2004. Zakon v 40. členu navaja, da je treba zaradi uresničevanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive »v postopku priprave plana, programa, načrta ali drugega splošnega akta in njegovih sprememb, katerega izvedba lahko pomembno vpliva na okolje, izvesti celovito presajo vplivov njegove izvedbe na okolje, s katero se ugotovijo in ocenijo vplivi na okolje ter vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in

kulturne dediščine v plan, ter pridobiti potrdilo ministrstva o sprejemljivosti njegove izvedbe na okolje«.

CPVO se izvede za plane, programe, načrte ali druge splošne akte, ki jih »... na podlagi zakona sprejme pristojni organ države ali občine za področje urejanja prostora, upravljanja voda, gospodarjenja z gozdovi, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, prometa, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacij in turizma, če se z njim določa ali načrtuje poseg v okolje, za katerega je treba izvesti presojo vplivov na okolje ...« (Zakon o varstvu okolja, 2004) ali če je zanj zahtevana presoja sprejemljivosti po predpisih o ohranjanju narave. CPVO se lahko izvede tudi za drug plan, če ministrstvo oceni, da bi lahko njegova izvedba pomembneje vplivala na okolje. CPVO pa ni treba izvesti za plane, ki so izključno namenjeni obrambi države, zaščiti in reševanju niti za proračun ali finančne načrte države ali občine.

V postopku CPVO sodelujejo pripravljavec PPP, izdelovalec presoje, institucija, pristojna za varstvo okolja (Ministrstvo za okolje in prostor) ter javnost. »Pripravljavec PPP mora pred začetkom priprave PPP ministrstvu poslati obvestilo o svoji nameri. Obvestilo mora vsebovati podatke o vrsti, vsebini in ravni natančnosti, s katero bo plan izdelan, vključno z ustreznim kartografskim prikazom določenih ali načrtovanih posegov ali območij, ki jih PPP zajema« (Zakon o varstvu okolja, 2004). Ministrstvo v 30-ih dneh po prejemu obvestila o nameri pisno sporoči pripravljavcu PPP, ali je treba za načrtovani PPP izvesti CPVO. Pripravljavec PPP za katerega se izvede CPVO, mora pred izvedbo presoje zagotoviti okoljsko poročilo, v katerem se opredelijo, opišejo in ovrednotijo vplivi izvedbe plana na okolje in možne alternative, ob upoštevanju ciljev in značilnosti območja, na katerega se PPP nanaša. Poročilo mora vsebovati vse informacije potrebne za CPVO. Iz okoljskega poročila mora biti jasno razvidno, kako je pripravljavec PPP upošteval okoljska izhodišča in kateri so predvideni načini spremljanja vplivov PPP na okolje pri njegovem izvajanju (Zakon o varstvu okolja, 2004).

Okoljska izhodišča po Zakonu o varstvu okolja (2004) so zlasti naslednja:

- stanje okolja in njegovih delov, vključno z obstoječimi obremenitvami,
- obveznosti ratificiranih in objavljenih mednarodnih pogodb, ki se nanašajo na preprečevanje in zmanjševanje obremenjevanja okolja,
- nacionalni program varstva okolja,
- operativni programi varstva okolja,
- varstvena, varovana, zavarovana, degradirana in druga območja, na katerih je zaradi varstva okolja, ohranjanja narave, urejanja voda, varstva naravnih virov ali kulturne dediščine predpisan poseben pravni režim,
- območja ali deli okolja, ki so skladno s predpisom razvrščeni v razrede ali stopnje,
- predpisane omejitve rabe prostora zaradi obratov, v katerih lahko pride do večje nesreče in
- veljavni pravni režimi na varstvenih, varovanih, zavarovanih, degradiranih in drugih območjih.

Postopek CPVO planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov ter vsebino in obseg informacij, ki jih mora zagotavljati okoljsko poročilo podrobneje ureja Uredba o okoljskem poročilu

(2005). Ta določa, da mora okoljsko poročilo biti pripravljeno ob upoštevanju vsebine in natančnosti plana. Vsebovati mora tekstualni in kartografski del, slednji pa mora biti ustrezno prilagojen merilu izdelave plana. Okoljsko poročilo vsebuje predvsem naslednje informacije (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005):

- »opis vsebine in ciljev PPP, vključno s podatki o območju PPP in njegovi površini ter razmerju do drugih ustreznih planov;
- opis in oceno pomembnih vidikov stanja okolja in verjeten razvoj stanja okolja, če se PPP ne bi izvedel;
- okoljske značilnosti območja, ki bi lahko bila pomembno prizadeta;
- navedbo morebitnih okoljskih problemov, ki so pomembni za PPP, predvsem tistih, ki so povezani z varovanimi območji in drugimi območji s posebnim pravnim režimom;
- okoljske cilje, ki so pomembni za PPP, ter način upoštevanja teh ciljev in vseh okoljskih vidikov pri pripravi PPP;
- okoljske cilje PPP z obrazložitvijo njihove določitve, uporabljena merila vrednotenja za ugotovitev vplivov PPP in njihovo vrednotenje z utemeljitvijo izbora in načina uporabe, uporabljene metode ter oceno vplivov izvedbe PPP na okoljske cilje plana;
- pomembne vplive PPP na okolje, ki so lahko neposredni, daljinski, kumulativni in sinergijski, kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni, trajni in začasni, pozitivni in negativni, in se nanašajo na biotsko raznovrstnost, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine, kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino, prebivalstvo in zdravje ljudi ter njihova medsebojna razmerja;
- pomembne vplive PPP na nastanek ali povečano nevarnost nastanka naravne ali druge nesreče;
- predvidene ukrepe za preprečitev, omilitev in čim popolnejšo odpravo posledic kakršnihkoli pomembnih bistvenih ali uničujočih vplivov PPP na okolje, ohranjanje narave, varstvo človekovega zdravja in kulturne dediščine;
- opis razlogov za izbiro obravnavanih možnih alternativ;
- opis poteka izdelave okoljskega poročila skupaj z vsemi težavami, kot so npr. tehnične pomanjkljivosti ali pomanjkanje znanja in izkušenj pri zbiranju potrebnih informacij;
- opis predvidenih načinov za spremljanje stanja okolja pri izvajanju PPP;
- povzetek ugotovitev okoljskega poročila z obrazložitvijo«.

Vplivi izvedbe PPP na okolje in njegove dele ter vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v obravnavani PPP se ocenjujejo na podlagi izhodišč za pripravo okoljskega poročila, in sicer v dveh fazah. Na podlagi izhodišč, to je okoljskih ciljev plana, meril vrednotenja, metodologije ugotavljanja in vrednotenja vplivov plana na okolje, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine, se v prvi fazi ugotovi posledice izvedbe PPP na vsa izbrana merila vrednotenja, v drugi pa se ocenita vpliv in pomembnost ugotovljenih posledic izvedbe PPP na uresničevanje okoljskih ciljev PPP. Pri ugotavljanju vplivov PPP in njihovem vrednotenju se lahko uporabijo naslednji podatki (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005):

- obstoječi in javno dostopni podatki o stanju na področjih varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ohranjanja narave, varstva in rabe naravnih virov, varstva človekovega zdravja in varstva kulturne dediščine;
- vsi, zgoraj navedeni podatki, pridobljeni zaradi potreb celovite presoje s terenskimi ogledi, popisi ipd;
- ocene učinkov planov na podlagi predložene dokumentacije, pisnih virov, ki so na razpolago;
- kvantitativni modeli napovedi;
- vprašalniki, preglednice, matrice, analize vzorcev, modeliranje, analize gibanj, prekrivanja;
- podatki in ocene iz primerljivih primerov že izvedenih celovitih presoj ali PVO ali iz drugih strokovnih gradiv, ki vsebujejo podatke in ocene, primerne za celovito presojo (npr. študija ranljivosti prostora);
- strokovna mnenja in ocene;
- geografski informacijski sistemi (GIS).

Okoljsko poročilo mora opredeliti vse pomembne vplive PPP na okolje. Uredba o okoljskem poročilu (2005) glede opredeljevanja vplivov določa, da je treba navesti vse vplive PPP na okolje, ki so lahko neposredni, daljinski, kumulativni, sinergijski, kratkoročni, srednjeročni, dolgoročni, trajni ali začasni, pozitivni ali negativni. Hkrati pa uredba ne podaja jasnih definicij teh vplivov, niti načinov njihovega ugotavljanja. Uredba o okoljskem poročilu (2005) določa le, da se neposredne vplive »... ugotavlja, če se s planom načrtuje poseg v okolje, ki na območju plana neposredno vpliva na izbrana merila vrednotenja ...«, medtem ko se daljinski vplivi ugotavljajo, »... če se s planom načrtuje poseg v okolje z vplivi, ki so posledica izvedbe plana in se zgodijo oddaljeno od posega v okolje«. Kumulativni vplivi se ugotavljajo, »... če se s planom načrtuje poseg v okolje, ki zanemarljivo vpliva na izbrana merila vrednotenja, imajo pa skupaj z obstoječimi posegi v okolje ali s posegi, ki so načrtovani ali se izvajajo na podlagi drugih planov, velik vpliv na izbrana merila vrednotenja, ali kadar ima več posameznih za okolje zanemarljivih vplivov istega posega ali več posegov istega plana vpliv, katerega učinki na izbrana merila vrednotenja niso zanemarljivi« (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005). Bolj jasno in nazorno kumulativne vplive pojasnjuje Cooper (2004), ko pravi, da gre za vplive, ki so »posledica postopnih sprememb, ki jih obravnavani plan povzroča skupaj z drugimi preteklimi, sedanjimi ali razumno predvidljivimi dejanji«. Sinergijski vplivi so posebna oblika kumulativnih vplivov in se ugotavljajo »če se s planom načrtuje poseg v okolje z vplivi, ki so v celoti večji od vsote posameznih vplivov« (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005).

Pri neposrednih, daljinskih in kumulativnih vplivih se ocenjujejo obseg sprememb po posameznih kazalnikih stanja okolja, njihova pomembnost, stopnja upoštevanja varstvenih ciljev glede na stanje okolja ali stanje njegovih delov, varstvo naravnih virov, varstvo naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti, vključno z živalskimi in rastlinskimi vrstami, varstvo kulturne dediščine, značilnosti prebivalstva in zdravje ljudi. Sinergijski vplivi se ocenjujejo na podlagi skupnih posledic neposrednih, daljinskih in kumulativnih vplivov PPP (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005).

Za vrednotenja vplivov PPP na uresničevanje okoljskih ciljev Uredba o okoljskem poročilu (2005) določa uporabo lestvice v naslednjih velikostnih razredih:

- razred A: ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv;
- razred B: vpliv je nebitven;
- razred C: vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov;
- razred D: vpliv je bitven;
- razred E: vpliv je uničujoč;
- razred X: ugotavljanje vpliva ni možno.

Uredba o okoljskem poročilu (2005) hkrati določa, da so vplivi izvedbe PPP za uresničevanje okoljskih ciljev sprejemljivi, če se podocene za katerokoli posledico PPP uvrstijo v velikostni razred A, B ali C, oziroma, da vplivi izvedbe PPP niso sprejemljivi, če se podocene uvrstijo v velikostni razred D ali E.

Postopek CPVO je dvostopenjski. Na prvi stopnji postopka se preverja verjetnost nastopa vplivov plana na okolje in presoja njihova pomembnost na okolje. Ministrstvo z odločbo določi PPP, za katerega je treba izvesti CPVO. Na drugi stopnji postopka se ugotavljajo vplivi izvedbe PPP in presoja njihova sprejemljivost na okolje, kar vključuje presojo možnih alternativ in v primeru ugotovljenih pričakovanih bistvenih ali uničujočih vplivov tudi presojo ustreznih omilitvenih ukrepov. Postopek celovite presoje na II. stopnji se prične, ko pripravljavec plana posreduje ministrstvu osnutek plana in okoljsko poročilo. Ministrstvo na podlagi priloženih dokumentov pripravi pisno mnenje o sprejemljivosti vplivov plana in ga skupaj z mnenji ministrstev in drugih organizacij, ki so glede na vsebino plana pristojne za posamezne zadeve varstva okolja, varstva ali rabe naravnih dobrin ali varstva kulturne dediščine o sprejemljivosti vplivov plana na okolje s stališča njihove pristojnosti, ter morebitnimi stališči države članice Evropske unije zaradi čezmejnega vpliva plana na okolje pošlje pripravljavcu plana. Pripravljavec PPP mora, pri dokončnem oblikovanju plana, to je po opravljeni javni razgrnitvi, v čim večji meri upoštevati mnenja in stališča ministrstev in organizacij, pristojnih za posamezne zadeve varstva okolja, varstva ali rabe naravnih virov ali varstva kulturne dediščine ter tudi mnenja in pripombe javnosti ali pa pripombe zavrniti z ustrežno utemeljitvijo. Ministrstvo s sklepom plan potrdi, če so vplivi izvedbe obravnavanega PPP za uresničevanje okoljskih ciljev sprejemljivi, to je, če se ocene vplivov uvrščajo v velikostni razred A, B ali C, oziroma ministrstvo potrditev plana zavrne, če vplivi izvedbe PPP niso sprejemljivi in se ocene vplivov uvrščajo v velikostni razred D ali E. V sklepu o potrditvi plana se navedejo tudi omilitveni ukrepi, s katerimi se odpravijo pričakovani bistveni ali uničujoči vplivi plana, merila in pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se plan lahko izvede, ter načini spremljanja stanja.

V Sloveniji uveljavljen koncept celovite presoje vplivov na okolje izhaja iz modela na soglasje vezane SPVO in je bolj podoben modelu projektnih presoj vplivov na okolje. Slednje velja tudi za omilitvene ukrepe predlagane v postopkih CPVO, ki so prej kot na strateško raven načrtovanja naravnani na projektno. Med omilitvenimi ukrepi v okoljskih poročilih pogosto zasledimo ukrepe, ki so že povsem prilagojeni projektni ravni načrtovanja, so specifični in podrobni, razmeroma redko pa zasledimo ukrepe v obliki smernic ali predlogov za izboljšanje.

Pri pregledu postopkov strateške in postopkov celovite presoje vplivov na okolje se postavlja vprašanje ali je celovita presoja, kot je opredeljena v slovenskem pravnem redu, dejansko tudi strateška. Pomembna lastnost strateških presoj je, da se nanašajo na odločanje o strateških vsebinah, obravnavajo predvsem koncepte na ravni politik, planov in programov in ne posameznih dejavnosti v smislu njihovih prostorskih in tehnoloških rešitev. Strateške presoje so proces, ki poteka sočasno s pripravo PPP. So iterativne narave (Strategic Environmental Assessment ..., 2002), kar pomeni da se posamezne faze strateške presoje lahko večkrat ponovijo, če so negotovosti še vedno prevelike ali se pojavijo možnosti za optimizacijo, hkrati pa se širi nabor različnih možnosti in ugotovitev, to pa pomembno olajšuje sprejemanje odločitev.

2.3 OMILITVENI UKREPI V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE

2.3.1 Definicija omilitvenih ukrepov

V SPVO opredeljeni ukrepi naj bi pomembno izboljšali obravnavane politike, plane in programe ter prispevali k večji kakovosti okolja, varovanju zdravja ljudi, preudarni ter varčni rabi naravnih virov. Namen teh ukrepov je preprečevanje ali zmanjšanje škodljivih posledic predlaganih PPP na okolje in družbo oziroma izboljšanje ter krepitev pozitivnih učinkov in vzdržnega razvoja. Praviloma gre za zelo različne tipe ukrepov, ki se jih poenoteno označuje z izrazom »omilitveni ukrepi« (angl. mitigation measures).

Omilitveni ukrepi izhajajo iz projektnih presoj vplivov na okolje in so bili opredeljeni že v Direktivi o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (1985). Ta nosilec projektov, v 5. členu nalaga, da je med drugim, treba pripraviti tudi »opis načrtovanih ukrepov, da bi se izognili, zmanjšali in po možnosti odpravili pomembne škodljive vplive« (Direktiva o presoji vplivov nekaterih javnih ..., 1985). Podobno, vendar še nekoliko natančnejšo razlago omilitvenih ukrepov podajajo Smernice Sveta za kakovost okolja (1978), ki so bile pripravljene v okviru podrobnejših pojasnil določb Zakona o politiki v okolju (The National Environmental Policy Act, 1969). Kot možne omilitvene ukrepe smernice navajajo naslednje ukrepe: preprečevanje določenih posegov, omejevanje predlaganih posegov, sanacijo, rehabilitacijo ali obnovo poškodovanega okolja, ukrepe za vzdrževanje stanja v času trajanja posegov in izvajanja dejavnosti ter ukrepe za nadomestitev poškodovanega vira ali dela okolja.

V literaturi zasledimo različne definicije omilitvenih ukrepov, ki se razlikujejo predvsem v obsegu samih ukrepov, torej ali vključujejo sanacijske ali preventivne ukrepe, oziroma oboje. V skladu z Direktivo o okoljski odgovornosti (Direktiva 2004/35/ES ..., 2004), sanacijski ukrepi pomenijo »... vsako ukrepanje ali kombinacijo ukrepov, tudi ukrepe za ublažitev ali prehodne ukrepe za obnovev, sanacijo ali nadomestitev poškodovanega naravnega vira in/ali zmanjšanih funkcij ali za zagotovitev ustreznega nadomestila tem virom ali funkcijam«, medtem ko se preventivni nanašajo na ukrepe »..., ki se sprejmejo kot odgovor na dogodek, dejanje ali opustitev dejanja, ki je ustvarilo neposredno

nevarnost okoljske škode, njihov namen pa je preprečiti ali čim bolj zmanjšati tako škodo« (Direktiva 2004/35/ES ..., 2004). Tako Treweek (1999) med omilitvene ukrepe vključuje »vse premišljene aktivnosti za blaženje neželenih učinkov, bodisi z nadzorovanjem vira vpliva ali nadzorovanjem ogroženosti izpostavljenih prejemnikov vpliva«, Rundcrantz in Skärbäck (2003) pa definicijo omilitvenih ukrepov razširjata na vse ukrepe, ki »... omejujejo ali zmanjšujejo stopnjo, obseg, velikost ali trajanje škodljivih vplivov«.

Definicija omilitvenih ukrepov navedena v Direktivi o ohranjanju naravnih habitatov (1992) določa, da so omilitveni ukrepi »... ukrepi za zmanjšanje ali odpravo negativnih vplivov plana ali projekta, med in po posegu« (Direktiva 92/43/EGS ..., 1992). Direktiva med drugim nalaga obveznost oblikovanja izravnalnih ukrepov v primerih, ko druga javna korist prevlada nad koristjo varstva narave, določa pa tudi izvajanje potrebnih ukrepov glede na zastavljene cilje ohranjanja na vsakem območju Natura 2000.

Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001) dejansko ne govori o »omilitvenih« ukrepih, pač pa v Prilogi I, ki podrobneje določa vsebino okoljskega poročila navaja, da morajo biti v poročilu opredeljeni tudi »... ukrepi za preprečitev, zmanjšanje in čim popolnejšo odpravo posledic kakršnih koli znatnih škodljivih vplivov izvajanja načrta ali programa na okolje« (Direktiva 2001/42/ES ..., 2001). V slovenski zakonodaji in praksi se je za te ukrepe uveljavil precej neposrečen izraz »omilitveni« ukrepi. Uredba o okoljskem poročilu (2005), v 12. členu določa, da se z »omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi negativne vplive plana ...« (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005). Že sam izraz »omilitveni« ukrepi nakazuje, da gre za ukrepe, ki naj bi bistvene vplive načrtovanih posegov zgolj omilili oziroma zmanjšali v takšni meri, da postanejo sprejemljivi, ne pa za ukrepe, ki bi prispevali k optimizaciji načrtovanih posegov, kar naj bi bil tudi ključni namen CPVO. Mlakar in sod. (2005) na primeru vključevanja varstva kulturne dediščine v pripravo okoljskih poročil razlagajo, da bi bil primeren pristop k varstvu dediščine razmišljanje o celotni paleti ukrepov, in sicer od varstva kulturne dediščine po načelu popolnega izogibanja objektom in območjem kulturne dediščine, preko sprememb planov oziroma projektov, in le izjemoma do priprave dokumentacije pred razgradnjo kulturne dediščine oziroma izgubo lokacije. Dodajajo, da optimizacija »... pomeni, da do določenih vplivov, za katere je ugotovljeno, da do njih lahko pride, zaradi sprejetja teh ukrepov sploh ne pride. Izraz omilitveni ukrepi pa v sebi nosi predpostavko, da bo do negativnih vplivov prišlo, s temi ukrepi pa je možno zmanjšati obseg oziroma stopnjo teh vplivov« (Mlakar in sod., 2005). Uredba o okoljskem poročilu (2005) sicer določa, da se z »omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi negativne vplive plana ...« hkrati pa dodaja, da je to treba storiti na način in v obsegu, »... da postanejo vplivi plana na okolje sprejemljivi« (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005).

Svojo definicijo omilitvenih ukrepov podaja Zakon o ohranjanju narave (2004), ki v 102. členu, omilitvene ukrepe opredeljuje kot »... posege ali ravnanja s katerimi se omili izvajanje posega v naravo ali njegove posledice«. Poleg omilitvenih določa tudi izravnalne ukrepe, ki pa jih opredeljuje kot posege ali ravnanja »... s katerimi se nadomesti predvidena ali povzročena okrnitev narave (Zakon o ohranjanju narave, 2004). Obenem zakon navaja, da se oblika izravnalnega oziroma

omilitvenega ukrepa, s katerim bo nosilec posega omilil ali nadomestil posledice posega določi »... na podlagi naravovarstvenih smernic, glede na predvideno ali povzročeno okrnitev narave ter možnosti njene nadomestitve. Pri izboru ukrepa ima prednost vzpostavitev nadomestnega območja, ki ima enake naravovarstvene značilnosti«. Med različnimi oblikami izravnalnih ukrepov zakon navaja naslednje možnosti:

- vzpostavitev nadomestnega območja, ki ima enake naravovarstvene značilnosti,
- vzpostavitev drugega območja, pomembnega za ohranjanje biotske raznovrstnosti oziroma varstvo naravnih vrednot in
- plačilo denarnega zneska v vrednosti povzročene okrnitve narave (Zakon o ohranjanju narave, 2004).

Ta zakon med drugim določa tudi okvir za presojo sprejemljivosti planov, opredeljuje posege v naravo, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter postopek prevlade javne koristi. Vsebinsko in podrobnejšo metodologijo presoje sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja ter posege v naravo, ki lahko pomembno vplivajo na ta območja, določa Pravilnik o presoji sprejemljivosti izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (2004) in njegove dopolnitve. Določa tudi vsebino in obliko okoljskega poročila in poročila o vplivih na okolje, ki ga je treba izdelati v postopku presoje vplivov na naravo. Pravilnik podrobneje opredeljuje tudi sprejemanje odločitev o omilitvenih in izravnalnih ukrepih.

Ključni namen CPVO in priprave okoljskega poročila je optimizacija obravnavanega plana z okoljskega vidika. To je mogoče doseči z ustreznim vključevanjem v presojo predlaganih ukrepov v rešitve oziroma plane. Zato je pri opredelitvi omilitvenih ukrepov pomembno (Mlakar in sod., 2005):

- oceniti izvedljivost oziroma realnost omilitvenih ukrepov,
- določiti časovni okvir izvedbe omilitvenih ukrepov,
- opredeliti nosilce njihove izvedbe,
- opredeliti način spremljanja uspešnosti izvedenih omilitvenih ukrepov.

Da se zagotovi vključevanje omilitvenih ukrepov v obravnavane plane, Uredba o okoljskem poročilu (2005) določa, da je treba, poleg omilitvenih ukrepov, navesti tudi oceno o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov ter oceno izvedljivosti, pri čemer se izvedljivost omilitvenih ukrepov dokazuje z navedbo nosilcev izvedbe ukrepov ter načinom spremljanja uspešnosti izvedenih omilitvenih ukrepov, hkrati pa mora biti podana tudi časovna opredelitev izvedbe plana in omilitvenih ukrepov.

2.3.2 Značilnosti omilitvenih ukrepov

Študije in smernice na področju ukrepov za zmanjšanje ali odpravo škodljivih vplivov na okolje (Mitchell, 1997; Environmental Impact ..., 2005; Achieving Conservation and Development ..., 2015; A cross-sector guide for ..., 2015), možne ukrepe ločijo v tri osnovne skupine, in sicer v ukrepe za

preprečevanje, omilitev in ukrepe kompenzacije. Pri iskanju in izboru ustreznih ukrepov predlagajo hierarhični pristop, kot to prikazuje Slika 2. To pomeni, da je vedno najprej treba raziskati možnosti za preprečitev negativnih učinkov plana. Če se pomembnim negativnim vplivom ni mogoče izogniti ali jih preprečiti, je v nadaljnjih korakih treba raziskati možnosti za njihovo zmanjšanje. V primeru, ko tudi zmanjšanje negativnih vplivov, na način in v obsegu, »kot je še racionalno izvedljivo« (ALARP – As Low As Reasonably Practicable), ni mogoče, šele tedaj, in če možnosti to dopuščajo, je smiselno razmišljati o kompenzacijskih ukrepih. Kompenzacijski ukrepi, kot so povračila v naravi ali nadomestni habitati, se v hierarhiji izbora ustreznih ukrepov v okoljskih presojah, nahajajo na zadnjem mestu. Kot opozarja Mitchell (1997), je o tovrstnih ukrepih mogoče razmišljati le v primerih, ko so bile vse druge možnosti že dejansko izčrpane. Investitor ali predlagatelj posega namreč lahko svoje cilje uresniči na različne načine, vsak od teh načinov pa ima različne vplive na okolje. Ob identični uresnitvi ciljev je vedno treba izbrati tisto možnost in rešitev, ki povzroči najmanjšo škodo v okolju.

Slika 2: Hierarhija izbora omilitvenih ukrepov (Mitchell, 1997)

Figure 2: Hierarchy of selecting mitigation measures (Mitchell, 1997)

Najustreznejši ukrep za preprečevanje ali zmanjšanje vplivov je oblikovanje alternativnih rešitev. To pa zahteva kreativno delo in vsakokratno iskanje najboljših možnih rešitev, v danem prostoru in času.

Kanadski zakon o presoji vplivov na okolje iz leta 1992 je alternativne rešitve ločeval v dva tipa, in sicer na alternative posega in alternative posegu (The Canadian ..., 1992). Alternative posega pomenijo različne možnosti uresnitve v osnovi istega nameravanega posega. Če gre za primer umestitve ceste, potem se alternativne rešitve lahko nanašajo na različne trase ceste in/ali različne

tehnične rešitve. V primeru gradnje hidroelektrarne, alternativne rešitve lahko pomenijo različne načine zajezitve in/ali različne tipe turbin. Alternative posegu pa pomenijo že v osnovi različne možnosti uresničitve končnega cilja, so torej alternative strateških oziroma zgodnejših ravni načrtovanja. V tem primeru bi alternative cesti lahko bile tudi gradnja železniške proge, spodbujanje javnega potniškega prometa ipd. Če se alternative nanašajo na gradnjo hidroelektrarne, kjer je končni cilj pridobivanje električne energije, potem so tovrstne alternative lahko gradnja vetrnih elektrarn, uvoz električne energije, zmanjšanje porabe ipd. (Mlakar in sod., 2012).

Razlike med obema tipoma presoj so pomembne, predvsem z vidika presoj na strateški ravni. Strokovnjaki (Marušič, 1993; Therivel in sod., 1995; Kontić in sod., 2000; Mlakar in sod., 2012) opozarjajo, da se okoljske zahteve v proces prostorskega načrtovanja praviloma vključujejo prepozno, zato je tudi težko oblikovati alternativne rešitve s pomembnimi razlikami glede vplivov na okolje. Alternative posegu so pomemben način razmišljanja, ki omogoča oblikovanje alternativ dovolj zgodaj, to je na strateški ravni načrtovanja, ko so možnosti še precej odprte.

Pri oblikovanju alternativnih rešitev je najprej treba raziskati vse možne in realne rešitve. Kot alternativne rešitve lahko obravnavamo zgolj tiste, ki odgovarjajo na zastavljen načrtovalno presojevalni problem. Ločevati je mogoče (Mlakar in sod., 2012):

- alternative z razlikami v posegu,
- alternative z razlikami v prostorskem konceptu,
- alternative z razlikami v lokaciji,
- alternative z razlikami v načinu rešitev posega na isti lokaciji ter
- alternative z razlikami v obsegu posega.

Preglednica 3: Možne alternativne rešitve na ravni politik, planov in projektov (Mlakar, 2011)

Table 3: Possible alternatives on the level of policies, plans and projects (Mlakar, 2011)

	Tehnološke	Prostorske
POLITIKE	alternativni razvojni scenariji - politike	alternativne strateške prostorske zasnove
PLANI	alternativne strategije	alternativna območja / rabe prostora
PROJEKTI	alternativne tehnološke rešitve	alternativne lokacije

Oblikovanje alternativnih rešitev in možnost izbire med njimi je osnovni pogoj optimizacije odločanja (Chechille, 1991; Mlakar in sod. 2012). Oziroma kot pravi Marušič (1993) »... bi bilo nepravilno opredeliti, da je ena sama ponujena rešitev sprejemljiva, ne da bi vedeli, ali obstajajo tudi druge možnosti uresničitve istega cilja«. To pa, kot še pojasnjujejo Mlakar in sod. (2012), pomeni »..., da ne smemo izpustiti nobene ideje, ki lahko prispeva k iskanju končne rešitve – obravnavamo različne programe, širok spekter možnih lokacij in različnih tehnoloških rešitev. Le na ta način se lahko izognemo negotovosti o pravilnosti izbire prostorske ureditve« (Mlakar in sod., 2012).

Kot najmanj ustrezne ukrepe, opredeljene v okoljskih presojah, Mitchell (1997) omenja različne oblike kompenzacijskih ukrepov. V slovenski zakonodaji poznamo tri vrste takšnih ukrepov. Zakon o

ohranjanju narave (2004) določa, da so možni omilitveni oziroma izravnalni ukrepi, s katerimi se omili pričakovane škodljive vplive v naravo do te mere, da je poseg sprejemljiv, ali se z njimi nadomesti predvideno ali povzročeno okrnitev narave, naslednji:

- vzpostavitev nadomestnega območja z enakimi naravovarstvenimi značilnostmi, kot jih ima območje na katero poseg vpliva,
- vzpostavitev drugega območja, pomembnega za ohranjanje biotske raznovrstnosti oziroma varstvo naravnih vrednot in
- plačilo denarnega zneska v vrednosti povzročene okrnitve narave, ki se nameni za ohranjanje biotske raznovrstnosti oziroma za varstvo naravnih vrednot.

Pri vzpostavitvi izravnalnih ukrepov je ključnega pomena t.i. referenčno stanje, kar po Direktivi o okoljski odgovornosti (Direktiva 2004/35/ES ..., 2004) pomeni stanje v času poškodovanega naravnega vira in njegovih funkcij, ki bi obstajalo naprej, če ne bi prišlo do okoljske škode. Vzpostavitev nadomestnega habitata se šteje kot uspešna tedaj, ko so zagotovljeni vsi ključni pogoji za dolgoročno delovanje vzpostavljenega habitata, to je, ko so vzpostavljene in zagotovljene strukture in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev.

2.3.3 Tipologija omilitvenih ukrepov

V okoljskih poročilih so navedeni različni omilitveni ukrepi, kar je tudi pričakovano, saj različni PPP povzročajo različne vplive na okolje. V osnovi lahko ukrepe razlikujemo glede na to ali negativne vplive preprečujejo, zmanjšujejo ali zgolj blažijo. Glede na različne lastnosti ukrepov je bila za potrebe analize in pregleda omilitvenih ukrepov v okoljskih poročilih pripravljena tipologija omilitvenih ukrepov.

Na podlagi pregleda literature in teoretičnega dela naloge lahko zaključimo, da je možno omilitvene ukrepe ločevati glede na:

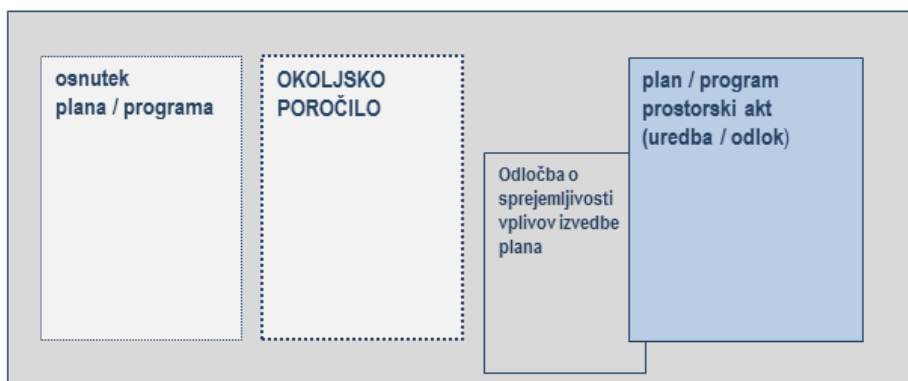
- sestavine okolja, na katere se nanašajo;
- tip omilitvenih ukrepov, glede na namen, torej ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje, za blažitev vplivov ali za izboljšanje stanja;
- vrsto omilitvenih ukrepov, in sicer ali gre za ukrepe prostorskega značaja, za tehnološke ukrepe ali njuno kombinacijo;
- naravnost omilitvenih ukrepov na obravnavani problem, v okviru katerih ločimo konkretne in splošne;
- inovativnost;
- natančnost opisa;
- ustreznost omilitvenih ukrepov in verjetnosti njihove uspešnosti;
- izvedljivost;
- prenosljivost v obravnavani PPP.

Predlagana tipologija omilitvenih ukrepov je bila osnova za izvedbo analize v nadaljevanju naloge, v okviru katere so gornje značilnosti tudi podrobneje pojasnjene.

3 MATERIAL IN METODE

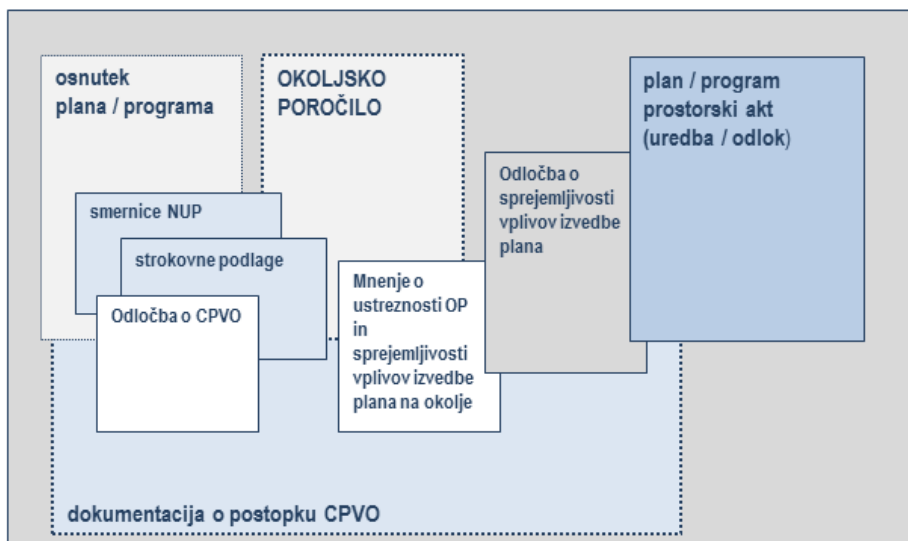
3.1 PREGLED OKOLJSKIH POROČIL

Analiza omilitvenih ukrepov je bila opravljena na vzorcu dvajsetih okoljskih poročil in obsega pregled okoljskih poročil za programe in plane različnih hierarhičnih ravni načrtovanja, plani pa se razlikujejo tudi po vrsti posegov. Analiza vključuje pregled osnutkov ali predlogov planov ter okoljskih poročil, odločb in prostorskih aktov, uredb ali odlokov. Na vzorcu petih okoljskih poročil je bila opravljena poglobljena analiza, ki poleg pregleda osnutkov ali predlogov planov, okoljskih poročil, odločb ter prostorskih aktov, vključuje tudi pregled ostale dostopne dokumentacije o postopku CPVO, pregled smernic nosilcev urejanja prostora in drugih strokovnih podlag, če so bile izvedene, pregled zapiskov sestankov, revizij, mnenj ipd.

Slika 3: Shematski prikaz analize omilitvenih ukrepov na vzorcu dvajsetih okoljskih poročil

Figure 3: Schematic presentation of analysis of mitigation measures at research sample of 20 environmental reports

Slika 4: Shematski prikaz poglobljene analize omilitvenih ukrepov na vzorcu petih okoljskih poročil

Figure 4: Schematic presentation of in-depth analysis of mitigation measures at research sample of 5 environmental reports

Analiza omilitvenih ukrepov obsega pregled štirih okoljskih poročil za programe in pregled šestnajstih poročil za različne tipe planov. Med slednjimi je sedem državnih prostorskih načrtov (DPN), pet občinskih (OPN), ter štirje občinski podrobni prostorski načrti (OPPN). Glede na vrsto posega so bila v vzorec izbrana okoljska poročila, ki obravnavajo zelo različne posege kot so: ceste, plinovodi, daljnovodi, hidroelektrarne, poslovne cone, čistilne naprave, stanovanjske soseske, turistično rekreacijski kompleksi ter namenske rabe prostora.

Preglednica 4: Vzorec analiziranih okoljskih poročil
Table 4: Sample of analysed environmental reports

Tip dokumenta	Število pregledanih dokumentov
Program	4
Državni prostorski načrt (DPN, DLN)	7
Občinski prostorski načrt (OPN, OLN)	5
Občinski podrobni prostorski načrt (OPPN)	4
Skupaj	20

Analiza zajema pregled okoljskih poročil izdelanih v obdobju med leti 2005 – 2015. Glede na leto izdelave okoljskega poročila je zastopanost pregledanih poročil razmeroma enakomerna, nekoliko izstopa leto 2015, za to leto je bilo pregledanih največ, in sicer pet okoljskih poročil.

V analizo stanja omilitvenih ukrepov so bili vključeni naslednji programi in plani:

Razvojni programi:

- Operativni program oskrbe prebivalcev s pitno vodo za obdobje od 2007 do 2015;
- Državni program gospodarjenja z mineralnimi surovinami – splošni načrt;
- Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020;
- Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji.

Državni prostorski načrti:

- Državni prostorski načrt za rekonstrukcijo daljnovoda 2 x 400 kV Šoštanj – Podlog;
- Državni prostorski načrt za državno cesto od priključka Maline do MMP Metlika in do priključka Črnomelj jug;
- Državni prostorski načrt za območje Celjske koče;
- Državni lokacijski načrt za prenosni plinovod M2/1 na odseku med Trojanami in Vodiciami pri Ljubljani;
- Državni prostorski načrt za črpalno hidroelektrarno na Dravi in daljnovodno povezavo ČHE – RTP Maribor;
- Državni prostorski načrt za daljnovod 2 x 110 kV Kamnik – Visoko;
- Državni prostorski načrt za daljnovod 2 x 110 kV Trebnje – Mokronog – Sevnica.

Občinski prostorski načrti:

- Občinski prostorski načrt občine Gornja Radgona;

- Občinski prostorski načrt občine Idrija;
- Občinski prostorski načrt občine Naklo;
- Občinski prostorski načrt občine Preddvor;
- Občinski prostorski načrt občine Sežana.

Občinski podrobni prostorski načrti:

- Občinski podrobni prostorski načrt Poslovna cona Blanca;
- Občinski lokacijski načrt za apartmajsko naselje na Treh kraljih na Pohorju;
- Občinski podrobni prostorski načrt za del območja B1S/15 Breg pri Borovnici;
- Občinski podrobni prostorski načrt za gradnjo centralne čistilne naprave Tržič v delu ureditvenega območja z oznako 16 IP1 – Retnje – Komunalno proizvodna cona – CČN.

Ključni namen analize je ugotoviti, kateri omilitveni ukrepi se v okoljskih poročilih pojavljajo, in ali so ti dejansko uporabljeni kot optimizacijsko orodje ali pa služijo zgolj kot omilitev bistvenih negativnih vplivov. Zanimalo nas je tudi ali in kako so omilitveni ukrepi, opredeljeni v okoljskih poročilih, upoštevani v planih oziroma programih. V analizi omilitvenih ukrepov smo s pregledom okoljskih poročil, planov ali programov ter njihovih pripadajočih uredb oziroma odlokov poskušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kateri tipi ukrepov za preprečitev, zmanjšanje ali omilitev negativnih vplivov na okolje so najpogosteje predlagani?
- Ali so se v postopku CPVO ugotavljale možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ za zmanjšanje in/ali preprečitev negativnih vplivov na okolje?
- Ali so navedeni omilitveni ukrepi podani glede na problematiko obravnavanega PPP in naravnani na ugotovljene vplive?
- Ali so omilitveni ukrepi inovativne narave ali gre za ukrepe dobre prakse ali zgolj za splošne ukrepe in usmeritve povzete iz zakonodajnih določil in smernic nosilcev urejanja prostora?
- Ali so navedeni omilitveni ukrepi prostorske ali tehnološke narave oziroma so kombinacija obojih?
- Ali so omilitveni ukrepi opisani natančno in jasno, glede na raven obravnavanega PPP?
- Ali je za omilitvene ukrepe opredeljena ocena ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov?
- Ali so omilitveni ukrepi izvedljivi oziroma je podana ocena njihove izvedljivosti?
- Ali je časovna opredelitev izvedbe omilitvenih ukrepov opisana?
- Ali so omilitveni ukrepi upoštevani in ustrezno preneseni v obravnavani PPP?

Iz dokumentacije o postopku celovite presoje vplivov na okolje smo poskušali ugotoviti tudi ali, in na kakšen način, so smernice nosilcev urejanja prostora upoštevane pri oblikovanju omilitvenih ukrepov, kdaj v postopku okoljske presoje se je pričela razprava o omilitvenih ukrepih, kdo je v tej razpravi sodeloval in kateri ukrepi so bili predlagani. Predvsem pa nas je zanimalo, kdaj in kako so bili omilitveni ukrepi vključeni v obravnavani plan.

Za pregled okoljskih poročil je bil pripravljen seznam vprašanj, ki zajema vsa zgoraj navedena raziskovalna vprašanja. Seznam vprašanj je v celoti prikazan v prilogi A. Pridobljene podatke smo uredili v bazo podatkov ter s pomočjo programskega orodja IBM SPSS Statistics 21 izvedli osnovne statistične analize. Na podlagi tako pridobljenih rezultatov, smo predstavili ugotovitve o stanju na področju omilitvenih ukrepov, ki so bili oblikovani v postopkih CPVO in predlagani v okoljskih poročilih.

3.2 ANKETA O USTREZNOSTI IN UPORABNOSTI OMILITVENIH UKREPOV V CELOVITIH PRESOJAH VPLIVOV NA OKOLJE

Ker nas je zanimalo, kako ustreznost in uporabnost omilitvenih ukrepov v CPVO ocenjujejo strokovnjaki, izdelovalci politik, planov in programov ter izdelovalci okoljskih poročil, smo izvedli anketo, s katero smo poskušali pridobiti odgovore na ta vprašanja. Za vsako skupino strokovnjakov smo pripravili nabor vprašanj, osnovna vprašanja, ki se nanašajo na profil anketiranca, pa so bila skupna vsem.

Z namenom, da bi pridobili odgovore čim širšega kroga strokovnjakov, ki delujejo na področju izdelave planov ali izdelave okoljskih poročil oziroma sodelujejo v postopkih CPVO, smo se odločili za tip spletne ankete. Anketa je bila oblikovana s pomočjo spletnega orodja za anketiranje 1KA (<https://www.1ka.si/>), ki so ga zasnovali na Centru za družboslovno informatiko, Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani. Anketni vprašalnik z uvodnim nagovorom, pojasnili in povezavo na spletno anketo je bil anketirancem poslan po elektronski pošti v mesecu maju 2016. Osnovni vzorec je zajemal 50 anketirancev, od tega 20 izdelovalcev politik, planov ali programov in 30 izdelovalcev okoljskih poročil.

Anketni vprašalnik je mešanega tipa in je razdeljen v dva sklopa, ki skupaj obsegata 19 vprašanj. Prvi sklop vprašanj se nanaša na profil anketiranca (spol, stopnjo in področje izobrazbe, področje poklicnega delovanja, vlogo v postopku CPVO, v kateri se vprašani najpogosteje pojavlja) in je skupen obema skupinama vprašanih. Drugi sklop vprašalnika je kompleksnejši, vprašanja se nanašajo na vsebine omilitvenih ukrepov, na ustreznost izbora v okoljskih poročilih navedenih omilitvenih ukrepov, njihovo uporabnost in izvedljivost. Vprašanja v drugem sklopu so ločena po ciljnih skupinah, pri čemer je 8 vprašanj namenjenih posebej skupini izdelovalcev planov, 6 vprašanj pa skupini izdelovalcev okoljskih poročil.

Na večino vprašanj je bilo treba odgovoriti s pomočjo petstopenjskih lestvic, druga pa so zahtevala obkrožitev najustrežnejšega odgovora oziroma so anketiranci imeli možnost vpisovanja odgovorov. Sestava vprašalnika je prikazana v prilogi B.

V celoti je bilo v anketno raziskavo vključenih 50 anketirancev, na anketo pa jih je odgovorilo 34 (N=34), med njimi 14 izdelovalcev PPP in 20 izdelovalcev OP. Stopnja odgovorov je 68 %.

Glede na stopnjo izobrazbe anketirancev jih je največ, in sicer 22, z univerzitetno izobrazbo ali drugo bolonjsko stopnjo, 10 jih ima znanstveni magisterij ali doktorat, dva anketiranca pa imata opravljeno višjo ali visoko šolo. Glede na področje izobrazbe je vzorec anketirancev pester, med njimi je: 7 krajinskih arhitektov, 6 arhitektov, 6 biologov, 3 geografi, po 2 anketiranca prihajata s področja agronomije, geologije, gozdarstva in kemije, po 1 anketiranec pa s področja gradbeništva, zgodovine ter kemije, v anketi pa je sodeloval tudi anketiranec, katerega osnovno področje izobrazbe sta tako medicina dela kot ekonomija.

Preglednica 5: Vzorec anketirancev glede na področje izobrazbe
Table 5: Sample of respondents according to the field of education

Področje izobrazbe:	F (N=34)	%
Krajinska arhitektura	7	20,6
Arhitektura	6	17,6
Biologija	6	17,6
Geografija	3	8,8
Agronomija	2	5,9
Geologija	2	5,9
Gozdarstvo	2	5,9
Kemija	2	5,9
Drugo: gradbeništvo, zgodovina, gradbeništvo in kemija, medicina dela in ekonomija	4	11,8
Skupaj	34	100,00

Vzorec anketirancev glede na poklicno delovanje je podrobneje prikazan v Preglednici 6.

Preglednica 6: Vzorec anketirancev glede na področje poklicnega delovanja
Table 6: Sample of respondents according to the field of professional work

Področje poklicnega delovanja	F (N=34)	%
Varstvo okolja, narave, kulturne dediščine	12	35,3
Projektiranje in prostorsko načrtovanje	11	32,4
Projektiranje in prostorsko načrtovanje ter varstvo okolja, narave, kulturne dediščine	4	11,8
Varstvo okolja, narave, kulturne dediščine ter izobraževanje in raziskovanje	3	8,8
Projektiranje in prostorsko načrtovanje, varstvo okolja, narave, kulturne dediščine ter izobraževanje in raziskovanje	2	5,9
Drugo: projektiranje in prostorsko načrtovanje ter izobraževanje in raziskovanje; zdravstvena ekologija	2	5,9
Skupaj	34	100

Glede na delo, ki ga opravljajo, večina anketiranih prihaja s področja varstva okolja, narave in kulturne dediščine, teh je v vzorcu dobra tretjina, anketirancev, ki se ukvarjajo s projektiranjem in prostorskim načrtovanjem je nekaj manj, le slaba tretjina, medtem ko se z obema področjema hkrati ukvarja 12 % anketirancev. V vzorcu je tudi 9 % anketirancev, ki poleg dela na področju varstva

okolja, narave, kulturne dediščine, še raziskujejo in izobražujejo, 6 % pa jih poleg projektiranja in prostorskega načrtovanja, deluje tudi na področju varstva okolja, narave, kulturne dediščine ter na področju izobraževanja in raziskovanja.

Kot kažejo odgovori, anketiranci v postopkih celovitih presoj vplivov na okolje praviloma lahko delujejo tako v vlogi izdelovalca PPP kot v vlogi izdelovalca OP. V nadaljevanju ankete smo jih zato prosili, da se opredelijo za eno vlogo, tisto katero opravljajo pogosteje. Glede na vlogo, ki so jo anketiranci izbrali, smo vzorec razdelili na skupino izdelovalcev PPP in na skupino izdelovalcev OP.

Rezultati anketne raziskave so predstavljeni v osnovni analizi po posameznih vsebinskih področjih, ki so bila vključena v vprašalnik. Statistična analiza je opravljena s pomočjo programskega orodja IBM SPSS Statistics 21.

3.3 ANALIZA OMILITVENIH UKREPOV

Analiza omilitvenih ukrepov združuje ugotovitve pregleda okoljskih poročil na izbranem vzorcu in rezultate anketne raziskave. Pregled poročil na vzorcu 20 okoljskih poročil nam poda subjektivno oceno stanja na področju omilitvenih ukrepov. Da bi zagotovili ponovljivost postopka pregleda okoljskih poročil smo pripravili tipologijo omilitvenih ukrepov, na podlagi katere smo zasnovali vprašalnik za analizo. Za zmanjšanje oziroma obvladovanje negotovosti in objektivnejšo oceno omilitvenih ukrepov oblikovanih v postopkih CPVO smo odgovore na vprašanja želeli pridobiti tudi od udeležencev v postopkih priprave PPP za katere so se izvajale CPVO. V ta namen smo na izdelovalce PPP in izdelovalce OP naslovili anketni vprašalnik s podobnimi vsebinami in vprašanji, kot smo jih ugotavljali v pregledu okoljskih poročil. Z anketo smo sicer zajeli širši krog izdelovalcev PPP in izdelovalcev OP, ne pa nujno tudi tistih izdelovalcev PPP in izdelovalcev OP, ki so sodelovali pri pripravi PPP in okoljskih poročil iz našega vzorca obravnave. Anketiranci so v anketi podali mnenja glede na splošno stanje in prakso na področju CPVO in omilitvenih ukrepov.

4 REZULTATI

4.1 ANALIZA OMILITVENIH UKREPOV V OKOLJSKIH POROČILIH

Analiza omilitvenih ukrepov je bila opravljena s pregledom dvajsetih okoljskih poročil za programe in plane različnih hierarhičnih ravni načrtovanja. Poleg samega okoljskega poročila, analiza vključuje tudi pregled osnutka plana, ter prostorskega akta, uredbe ali odloka. Poglobljena analiza je bila opravljena na vzorcu petih okoljskih poročil in poleg že navedenega vključuje tudi pregled dostopne dokumentacije o postopku. V analizi obravnavana okoljska poročila so bila izdelana med leti 2005 in 2015, največji delež pregledanih poročil datira v leto 2015, tako da ugotovitve odražajo aktualno stanje.

V analizi so bila zajeta okoljska poročila planov in programov, različna glede na raven načrtovanja kot tudi glede na predmet obravnave oziroma vrsto posega. Obravnavani so programi, pri katerih posegi prostorsko še niso opredeljeni, pa tudi plani, kjer so posegi že bolj konkretizirani.

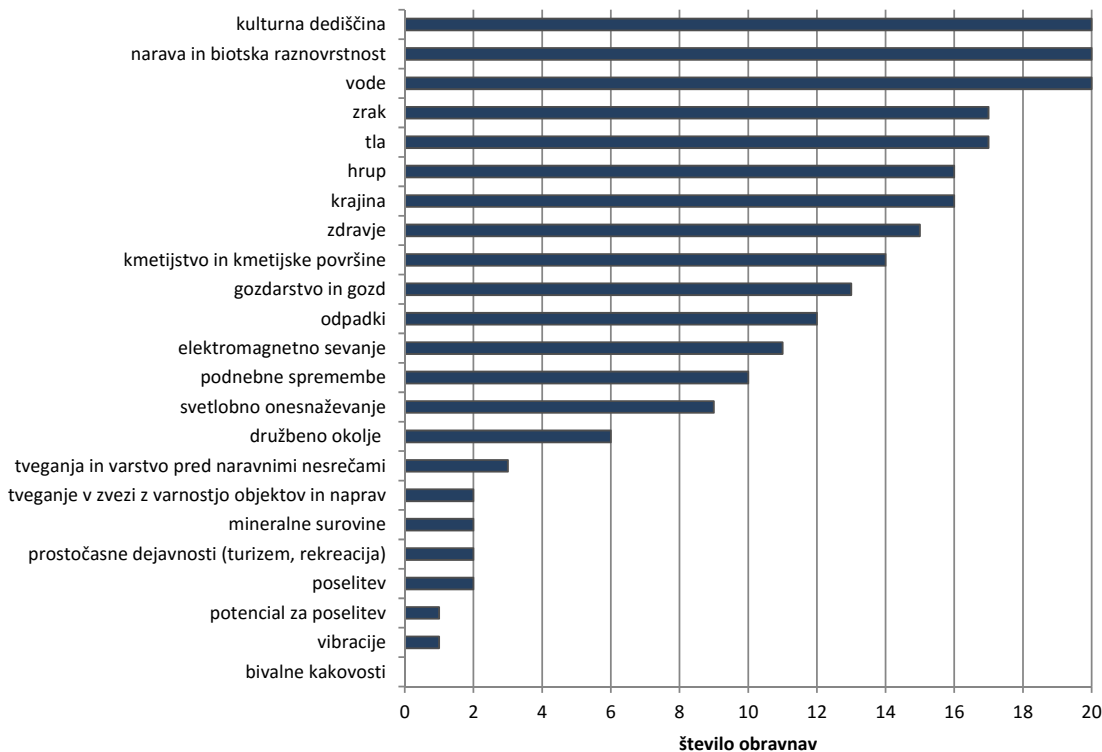
4.1.1 Vsebinjenje

Oprelitev pomembnih okoljskih sestavin za obravnavo v postopku CPVO, je predmet vsebinjenja (ang. scoping). Vsebinjenje je del postopka celovite presoje, v katerem se določijo obseg, poudarki in domet analiz, opredelijo se tiste okoljske vsebine, ki bodo vplivale na odločitev o PPP in bodo zato podrobneje obdelane. Poleg že navedenega je namen vsebinjenja, kot predlaga priročnik Environmental Impact ... (2005), opredeliti tudi:

- cilje in kazalnike,
- vplive, ki naj bodo obravnavani,
- alternative,
- pristope k presoji (od zbiranja podatkov, strokovnih podlag, določitve metode ugotavljanja vplivov).

Uvodoma nas je zanimalo, katere so tiste vsebine okolja, ki se v postopkih CPVO obravnavajo. Rezultati pregleda okoljskih vsebin so prikazani na Sliki 5. Najpogosteje obravnavane vsebine okolja so vode, narava in biotska raznovrstnost ter kulturna dediščina. Te sestavine so bile obravnavane prav v vseh dvajsetih poročilih. Sledita sestavini zrak in tla, ki sta obravnavani v sedemnajstih poročilih. Med pogosteje obravnavanimi so še hrup, krajina in zdravje, pogosto pa so obravnavani tudi kmetijstvo, gozdarstvo in odpadki. Precej redko pa v okoljskih poročilih zasledimo sestavine, kot so družbeno okolje, tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami, tveganje z varnostjo objektov in naprav, mineralne surovine, prostočasne dejavnosti, poselitve, potenciali za poselitve in vibracije. Presenetljivo je, da prav v nobenem od pregledanih poročil ni bila obravnavana bivalna kakovost. V okoljskih poročilih je velik poudarek predvsem na obravnavi fizičnih vidikov okolja, kot so vode, zrak, tla, narava, precej slabše pa so zastopani družbeno-socialni vidiki. Sestavine, kot so družbeno

okolje, rekreacijske dejavnosti, poselitev ali potenciali za poselitev, so zastopane bistveno redkeje, posamezne, kot npr. potenciali za poselitev, celo izjemoma.

Slika 5: Pregled, v postopkih CPVO, najpogosteje obravnavanih okoljskih vsebin

Figure 5: An overview of most frequently discussed environmental contents in environmental assessments procedures according to SEA Directive

Vsebinjenje je kompleksno opravilo, v katerem se opredelijo okoljske vsebine, ki bodo v postopku podrobneje obravnavane, pojasni pa se tudi, zakaj posameznih vsebin ni smiselno obravnavati. Tako kompleksno opravilo zahteva sodelovanje širokega kroga udeležencev v postopku presoje. Z zgodnjo komunikacijo vseh udeležencev, tudi javnostjo, se omogoči pravočasno vključevanje vseh pomembnih vsebin, kar omogoča opredelitev ključnih vsebin in vprašanj, vključno z okvirom opredeljevanja omilitvenih ukrepov.

Poglobljena analiza in pregled dokumentacije na vzorcu petih okoljskih poročil kaže, da je temu delu postopka namenjeno malo pozornosti. Niti iz okoljskih poročil, niti iz dokumentacije o postopku, večinoma ni mogoče razbrati, kako je vsebinjenje pravzaprav potekalo, kdo so bili udeleženci, katere vsebine so bile izpostavljene in katere določene za nadaljnjo obravnavo. Postopek vsebinjenja je v okoljskih poročilih prikazan le redko, in še to zelo na kratko, najpogosteje s preglednico, v kateri so opredeljeni vplivi, ki bodo v poročilu obravnavani, ali s kratkim opisom. V nadaljevanju predstavljamo dva najpogostejša primera opisa in obrazložitve postopka vsebinjenja.

Prvi primer je povzet iz Okoljskega poročila za Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo centralne čistilne naprave Tržič (2009). V tem primeru je vsebinjenje prikazano s kratkim opisom in preglednico.

Preglednica 7: Primer tabele, ki v poročilu prikazuje pregled okoljskih vsebin, ki so vključena v okoljsko presojo (Okoljsko poročilo za Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo ..., 2009)
Table 7: An example of table presenting an overview of environmental contents included into environmental assessment (Okoljsko poročilo za Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo ..., 2009)

Področje	ali področje vključi v OP	obrazložitev
podnebne spremembe	da	-
zrak	da	-
vode	da	V okoljsko poročilo smo vključili površinske vode, podzemne vode in odpadne vode.
Tla	da	-
hrup	da	-
odpadki	da	-
EMS	da	-
svetlobno onesnaževanje	da	-
naravne in druge nesreče	da	-
večje nesreče z nevarnimi snovmi	ne	Na območju plana in njegovi okolici ni obratov, ki bi bili večji ali manjši vir tveganja, prav tako poseg, ki se ureja z načrtovanim planom ne bo večji ali manjši vir tveganja, zato tega področja nismo vključili v okoljsko poročilo.
Narava	da	Obravnava se vsa področja narave: živalstvo in rastlinstvo, predvsem zavarovane rastlinske in živalske vrste, naravne vrednote, pričakovane naravne vrednote, EPO, Natura območja, zavarovana območja, območja predvidena za zavarovanje, pomembni habitatni tipi.
Naravni viri-kmetijstvo	da	V okoljskem poročilu smo obravnavali kmetijska zemljišča. V okoljskem poročilu nismo obravnavali gozdov, ker območje plana ne leži na območju gozdov in gozdov tudi v neposredni okolici plana ni. Ker na območju plana ni pridobivalnega prostora s koncesijo, področje mineralnih surovin nismo vključili v okoljsko poročilo.
naravni viri-gozdovi	ne	
naravni viri-mineralne surovine	ne	
Kulturna dediščina	da	-
kulturna krajina	da	-
zdravje prebivalstva	da ne	V okoljsko poročilo smo vključili pitne vode. Področja, ki še lahko vplivajo na zdravje ljudi (zrak, vode, tla, hrup, EMS, naravne in druge nesreče) so obravnavana že posebej kot samostojna področja in jih zato pri področju zdravja prebivalstva nismo posebej obravnavali še enkrat. V področje zdravje ljudi nismo vključili kopalne vode, ker območje, ki se ureja z obravnavanim planom, ne leži na območju kopalnih voda, prav tako ne leži na prispevnih oziroma vplivnih območjih kopalnih voda kot to določa 5. Člen Uredbe o upravljanju kakovosti kopalnih voda.

Glede vsebinjenja poročilo podaja naslednjo informacijo: »Ker je treba v okoljskem poročilu opredeliti, opisati in ovrednotiti pomembne vplive izvedbe plana na okolje, naravo, kulturno dediščino, naravne vire, naravne in druge nesreče ter zdravje ljudi, smo v okoljsko poročilo vključili področja, ki jih prikazujemo v tabeli. Področja, ki jih prikazujemo v tabeli, smo določili na podlagi izvedenega internega vsebinjenja oziroma preverjanja pomembnih vplivov plana na posamezna

področja. V obseg okoljskega poročila smo vključili vsa področja iz tabele, ki so označena z da.« (Okoljsko poročilo za Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo ..., 2009).

Drugi primer opisne predstavitve vsebinjenja je povzet iz Okoljskega poročila za Državni prostorski načrt za območje Celjske koče (2012). Vsebinjenje pojasnjuje naslednji zapis: »Okoljsko poročilo je pripravljeno ob upoštevanju vsebine in natančnosti obravnavanega plana. Ima tekstualni in kartografski del, ki je prilagojen merilu izdelave DPN. Pri njegovi izdelavi so uporabljeni kazalci stanja okolja, ki skupaj z izbranimi metodami ob določitvi najprimernejših ciljev celovite presoje zagotavljajo optimalno doseganje okoljskih ciljev na območju obravnave plana« (Okoljsko poročilo za Državni prostorski načrt za območje Celjske koče, 2012). Poročilo v nadaljevanju pojasnjuje, da glede na to, »..., da je za območje DPN za Celjsko kočo ugotovljen daljinski vpliv na varovana območja narave (območja Nature 2000), je izdelan ločen del okoljskega poročila o vplivih na varovana območja narave, kot to določa 101. člen ZON-UPB2, ...« (Okoljsko poročilo za Državni prostorski načrt za območje Celjske koče, 2012). Okoljsko poročilo, glede vsebinjenja še pojasnjuje, da je obravnavanih pet vsebinskih sklopov, ki obsegajo naslednje sestavine (Okoljsko poročilo za Državni prostorski načrt za območje Celjske koče, 2012):

- »v sklopu varstvo okolja: zrak in podnebje, vode in tla;
- v sklopu narava: rastlinstvo, živalstvo in habitatni tipi, zavarovana območja narave;
- v sklopu varstvo kulturne dediščine: kulturna dediščina in kakovost krajine;
- v sklopu varstvo naravnih virov: gozd in kmetijska zemljišča;
- sklop prebivalstvo in zdravje: hrup, elektromagnetno sevanje, svetlobno onesnaženje, ravnanje z odpadki, zdravstvena varnost, družbeno okolje in poselitev, turizem ter infrastruktura«.

Pregled okoljskih poročil kaže, da se v postopkih celovite presoje obravnavajo predvsem okoljske vsebine, ki jih navajata Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001) v Prilogi I in Uredba o okoljskem poročilu (2005), to so biotska raznovrstnost, prebivalstvo, zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vode, zrak, podnebni dejavniki, materialne dobrine in kulturna dediščina skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino ter krajino. Glede na to, da so v okoljskih poročilih večinoma obravnavane prav te sestavine, najpogosteje pa tiste, ki opisujejo fizično okolje, bi lahko sklepali, da postopek vsebinjenja, v večini primerov sploh ni naravnan na obravnavani načrtovalni problem, pač pa gre večinoma za splošen pregled stanja in značilnosti okolja, na podlagi tega pa se izberejo tiste sestavine, ki se v okolju pojavljajo ali so zanj značilne.

V večini postopkov CPVO vsebinjenje poteka kot interna aktivnost izdelovalca okoljskega poročila. Da je temu tako, je mogoče razbrati iz posameznih okoljskih poročil, kjer izdelovalci sami navajajo, da je bilo izvedeno t.i. »interno vsebinjenje«. Takšen pristop k vsebinjenju ni v skladu z Direktivo o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001), ki v 6. členu nalaga, da je organom, ki jih bodo okoljski vplivi verjetno zadevali ter tudi javnosti, treba »... dovolj zgodaj dati učinkovito priložnost, da v ustreznih rokih podajo svoje mnenje o osnutku načrta ali programa in spremljajočem okoljskem poročilu, preden se načrt ali program sprejme ali vložijo v zakonodajni postopek«. Vsebinjenje je eno

najpomembnejših opravil v postopku presoje, saj postavi okvir za nadaljnje delo. Od tega dela postopka so odvisni vsi nadaljnji koraki v presoji, tudi izbiranje alternativnih rešitev ter ukrepov za izogibanje, zmanjšanje ali omilitvev negativnih učinkov plana.

4.1.2 Ocenjevanje vplivov plana

Postopek vsebinjenja je neločljivo povezan z ocenjevanjem vplivov plana, ustrezno in natančno opisani vplivi plana pa so ključna informacija za oblikovanje ustreznih ukrepov za izogibanje, zmanjšanje ali omilitvev vplivov. Uredba o okoljskem poročilu (2005) vpliv izvedbe plana na okolje opredeljuje kot takšno delovanje, »...«, da se okolje zaradi tega spreminja oziroma naravni procesi v njem potekajo drugače, kot bi sicer.« Vrednotenje vplivov v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) določa 11. člen, ki za vrednotenje vplivov plana nalaga uporabo lestvice vrednotenja v naslednjih velikostnih razredih:

- razred A: ni vpliva oziroma je pozitiven vpliv;
- razred B: vpliv je nebitven;
- razred C: vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov;
- razred D: vpliv je bitven;
- razred E: vpliv je uničujoč;
- razred X: ugotavljanje vpliva ni možno.

Vpliv na okolje je, kot nazorno razlagata Marušič in Mlakar (2004) odvisen od obsega oziroma količine spremembe in/ali spremembe kakovosti okolja. Pri ugotavljanju obsega ali količine spremembe primerjamo stanje pred in po spremembi, pri ugotavljanju kakovosti spremembe pa primerjamo kakovost okolja pred spremembo in kakovost okolja po spremembi.

Lestvica vrednotenja vplivov plana, kot jo določa Uredba o okoljskem poročilu (2005) že v osnovi združuje dve opravili, ki med seboj nista združljivi. Na eni strani lestvica opredeljuje velikosti vplivov, na drugi pa že tudi oblikovanje omilitvenih ukrepov. Oblikovanje ukrepov za izboljšanje plana je resda eden ključnih namenov okoljskih presoj, vendar združevanje obeh opravil hkrati v enotno lestvico, povzroča nekonsistentnosti pri ocenjevanju vplivov in v ničemer ne prispeva k oblikovanju smiselnih omilitvenih ukrepov. V predpisani lestvici je nelogično tudi to, da samo razred C vključuje pogoj izvedbe omilitvenih ukrepov, iz česar izhaja, da v primeru drugih ocen oblikovanje omilitvenih ukrepov sploh ni potrebno. Namen okoljskih presoj je v predlaganju najboljših možnih rešitev, kar pomeni, da so ukrepi lahko potrebni tudi v primeru, če PPP prinaša pozitivne vplive.

Pregled okoljskih poročil kaže, da so vplivi planov ali programov v poročilih, večinoma opisani tehnično natančno ter skladno z opredeljenimi merili vrednotenja, da pa izdelovalcem presoj precej težav povzroča pripisovanje ocen na lestvici razredov A – X. Iz Uredbe o okoljskem poročilu (2005) namreč ni mogoče razbrati, ali naj se ocene v primeru navedbe omilitvenih ukrepov podajajo dvakrat, torej posebej za vpliv plana brez izvedbe omilitvenih ukrepov in posebej za vpliv plana z izvedbo

omilitvenih ukrepov oziroma naj se vpliv plana ocenjuje le enkrat in že upoštevajoč omilitvene ukrepe. V tem primeru se namreč ocena velikosti vpliva plana izgubi, izvemo samo to, da so bili oblikovani omilitveni ukrepi.

V okoljskih poročilih je vplivom plana največkrat pripisana kategorija oziroma razred C, to pomeni, da je vpliv »nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov«, sledi ocena B, »vpliv je nebitven«. Z razredom C so tako ocenjeni vsi plani, ki so jim v okoljskem poročilu predpisani omilitveni ukrepi, pri čemer so vplivi lahko različno veliki in pomembni, pa tudi predpisani ukrepi so lahko zelo različni, glede na njihov obseg ali zahtevnost izvedbe, lahko gre zgolj za manjše dopolnitve plana kot npr. manjša sprememba določila v odloku ali za večje, kot je sprememba koncepta plana ali spremenjen potek infrastrukturnega koridorja. Takšen pristop k ocenjevanju ne odraža velikosti vplivov oziroma sprememb nastalih zaradi načrtovanega PPP, temveč zgolj sporoča ali so bili v okoljskem poročilu oblikovani dodatni omilitveni ukrepi (v primeru ocene C) ali ne (v primeru opredelitve ocene B). Kot ugotavlja Mlakar in sod. (2012) »... opredeljevanje velikosti vpliva mora biti enoznačno, ..., zato ga ne gre mešati s tem ali so bili v okoljskem poročilu opredeljeni dodatni omilitveni ukrepi ali ne«.

4.1.3 Pregled omilitvenih ukrepov po sestavinah okolja

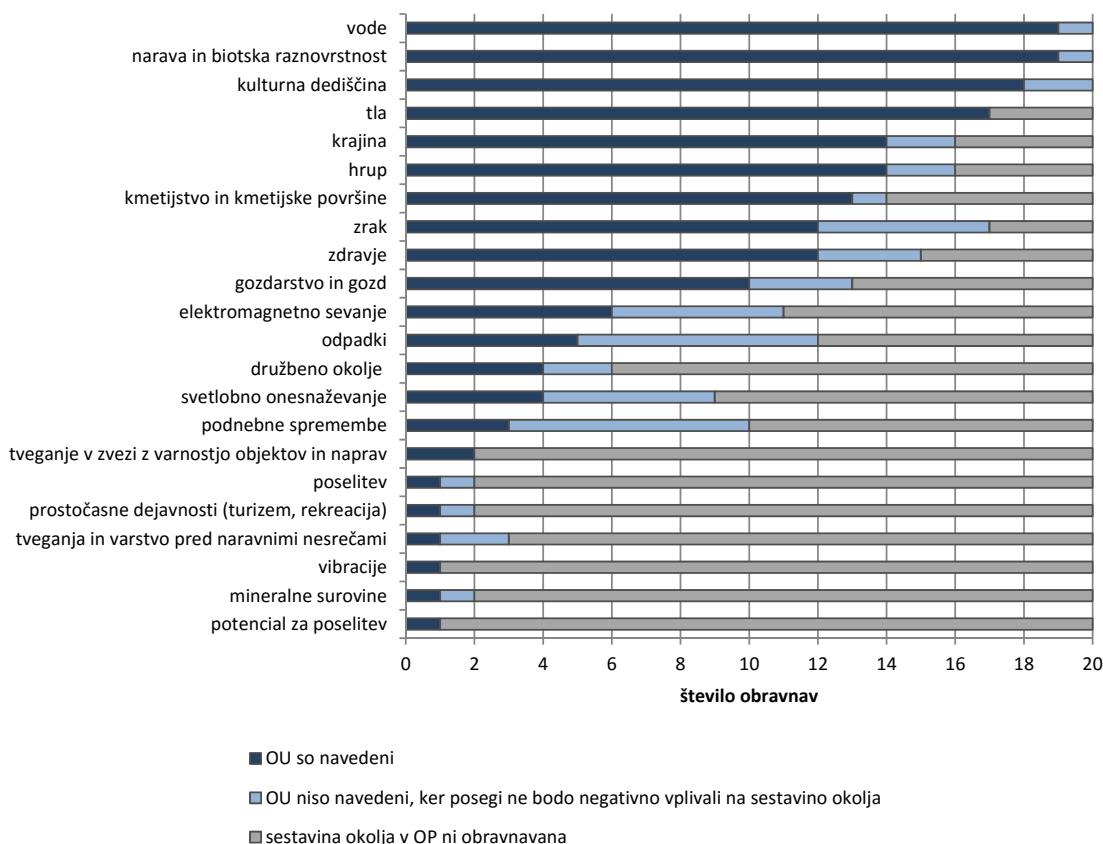
Omilitveni ukrepi so podrobneje opredeljeni v 12. členu Uredbe o okoljskem (2005). Ta določa, da v primeru, če so ugotovljeni bistveni ali uničujoči vplivi plana ali s planom načrtovanega posega v okolje, »... se preveri, ali se jih lahko z ustreznimi omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi v taki meri, da postanejo vplivi izvedbe plana na okolje sprejemljivi«. Določba že sama nakazuje, da namen omilitvenih ukrepov v tem kontekstu ni optimizacija plana, saj je možnosti izvedbe ukrepov treba preveriti zgolj v primeru, če so ugotovljeni bistveni ali uničujoči vplivi plana.

Pregled okoljskih poročil kaže, da se omilitveni ukrepi pogosteje navajajo pri sestavinah okolja, ki so obravnavane pogosteje, to so sestavine opredeljene v Direktivi o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001) in v Uredbi o okoljskem poročilu (2005).

Praktično v vseh okoljskih poročilih so omilitveni ukrepi navedeni pri vodah, naravi in biotski raznovrstnosti ter pri kulturni dediščini, razmeroma pogosto pa tudi pri obravnavi tal, krajine, pri hrupu, kmetijstvu in kmetijskih površinah, zraku ter pri zdravju prebivalstva. Pri obravnavi zdravja v postopkih celovitih presoj vplivov na okolje je treba pojasniti, da tu dejansko ne gre za ocenjevanje vplivov na človekovo telesno zdravje in ocenjevanje vplivov na človeka kot bio-psiho-socialno celoto, pač pa se vpliv na zdravje prebivalstva presoja posredno, v okviru sestavin, kot so zrak, voda, hrup, elektromagnetno sevanje ipd. Posledično se tudi omilitveni ukrepi na področju zdravja nanašajo na te vsebine.

V vseh okoljskih poročilih zajetih v analizo, so omilitveni ukrepi navedeni vedno, kadar so vplivi plana ocenjeni z razredom C. Zgolj v enem poročilu smo zasledili omilitvene ukrepe, kjer njihova navedba

formalno niti ne bi bila potrebna, saj so bili vplivi plana ocenjeni z razredom B. Ukrepi so bili podani kot omilitveni in hkrati kot priporočila za izboljšanje plana. Glede na vsebino, so bili navedeni ukrepi zgolj povzeti iz splošnih smernic in predpisov, te pa je pri poseganju v prostor in gradnji objektov treba upoštevati v vsakem primeru, zato tega primera ukrepov ne moremo enačiti z ukrepi za izboljšanje plana.

Slika 6: Pregled omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja

Figure 6: An overview of mitigation measures sorted by environmental contents

Predpostavljamo, da so najustreznejši ukrepi za izogibanje oziroma zmanjšanje negativnih vplivov, v oblikovanju alternativnih rešitev. Investitor oziroma nosilec posega ima na začetku plana ali posega na voljo različne alternativne možnosti za uresničitev zastavljenih ciljev, vsaka od teh možnosti pa povzroča različne vplive na okolje. V procesu okoljske presoje je možno ugotoviti, kako so ti cilji lahko upoštevani oziroma katera alternativa v največji meri ustreza opredeljenim ciljem, hkrati pa povzroča najmanjše možne negativne vplive v okolju (Mlakar in sod., 2012). V analizi nas je zato zanimalo, ali se je v postopkih celovite presoje preverjalo možnosti alternativnih rešitev, in če da, katerih. Rezultati so prikazani v Preglednici 8.

Preglednica 8: Pogostost preverjanja možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ v postopkih CPVO
 Table 8: Frequency of assessing possibilities for spatial and/or technological alternatives within environmental assessments procedures according to SEA Directive

Ali se je v postopku CPVO ugotavljalo možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ za zmanjšanje in/ali preprečitev negativnih vplivov na okolje?	F (N=20)	%
Da, v procesu CPVO so se preverjale prostorske alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.	0	0
Da, v procesu CPVO so se preverjale tehnološke alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.	1	5
Da, v procesu CPVO so se preverjale prostorske in tehnološke alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.	2	10
Ne, v procesu CPVO alternativne možnosti za zmanjšanje in preprečitev negativnih vplivov na okolje niso bile raziskane ali obravnavane.	17	85
Skupaj	20	100

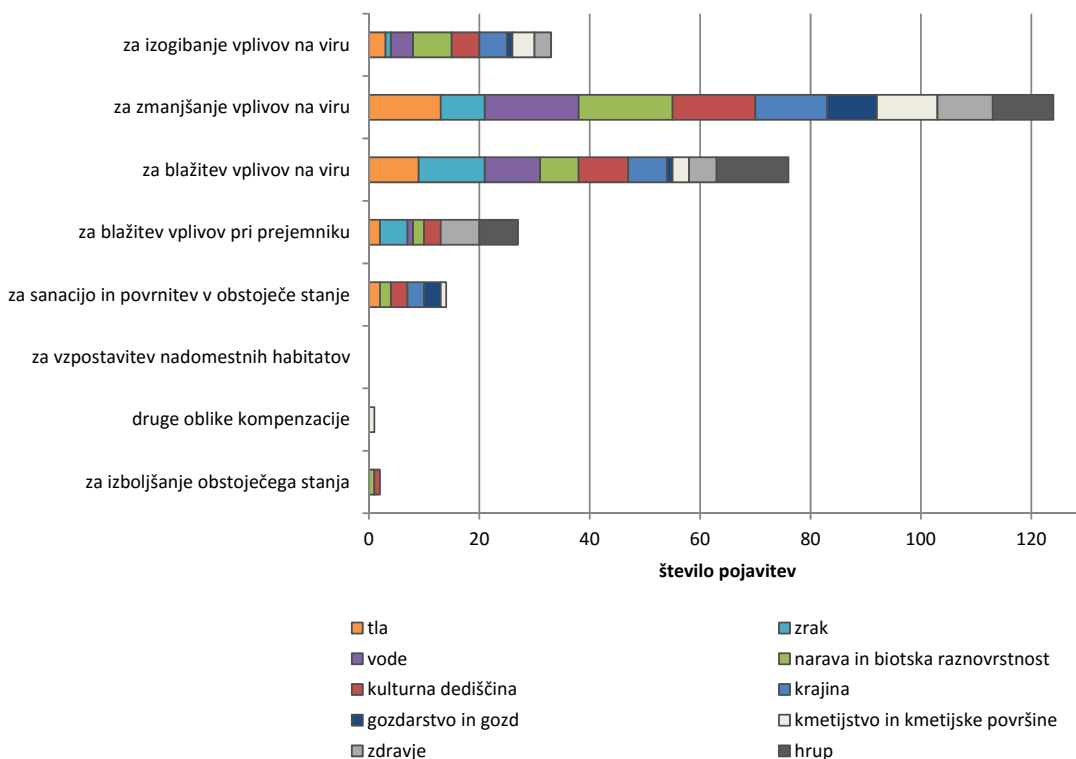
Pregled poročil in dokumentacije kaže, da se alternative v okoljskih presojah preverjajo precej redko. V izbranem vzorcu so se alternativne možnosti preverjale zgolj v treh primerih, od tega v dveh tako prostorske kot tehnološke, v enem pa se je preverjalo le tehnološke alternative. Alternativne možnosti so v CPVO precej redko uporabljene kot ukrep za izogibanje oziroma zmanjšanje negativnih vplivov plana na okolje, kljub temu, da veljajo za enega najučinkovitejših ukrepov na področju varstva.

4.1.4 Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali za izboljšanje stanja

V okoljskih poročilih so navedeni zelo različni omilitveni ukrepi, različni tako glede namena, vrste, usmerjenosti, obsega dopolnitev, natančnosti opisa. Glede na namen, torej ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje ali blažitev vplivov, omilitvene ukrepe lahko razdelimo v naslednje skupine:

- ukrepi za izogibanje vplivov na viru,
- ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru,
- ukrepi za blažitev vplivov na viru,
- ukrepi za blažitev vplivov pri prejemniku,
- ukrepi za sanacijo in povrnitev v obstoječe stanje,
- različne oblike kompenzacije ter
- ukrepi za izboljšanje stanja.

Pregled omilitvenih ukrepov v okoljskih poročilih kaže, da so daleč največkrat predlagani ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega, sledijo vplivi za blažitev vplivov na viru in šele na tretjem mestu se pojavljajo ukrepi za izogibanje vplivov.

Slika 7: Tipi omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja

Figure 7: Types of mitigation measures sorted by environmental contents

Največkrat v okoljskih poročilih zasledimo omilitvene ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega. To je tip ukrepa, ki je najpogosteje predlagan pri vseh obravnavanih sestavinah okolja, torej je po mnenju izdelovalcev okoljskih poročil tudi najbolj učinkovit. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov tovrstnih ukrepov, povzetih iz pregledanih poročil. Med ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru sodijo naslednji primeri:

- »Pri načrtovanju poteka trase javne infrastrukture je potrebno predvideti čim manjše število prečkanj vodotokov na način, da se ne poslabša obstoječa stabilnost brežin vodotokov.«
- »Širjenje stavbnih zemljišč na območja najboljših in drugih zemljišč naj se zmanjša na najmanjšo možno mero. Nova stavbna zemljišča naj se prednostno umešča na kmetijska zemljišča nižjih bonitet.«
- »Pri rekonstrukciji lokalne ceste je treba ohranjati posamezna drevesa, ki so ob cesti, ker so pomembna zlasti za ptice, zato je treba paziti, da se pri urejanju ceste ne poškoduje koreninski sistem markantnejših dreves.«
- »Začasna skladišča gradbenih odpadkov naj se predvidijo na zahodnem delu območja plana in ne na brežinah vodotokov.«

Razmeroma pogosto se v okoljskih poročilih navajajo tudi ukrepi za blažitev vplivov na viru ali mestu posega. Tudi ta tip ukrepa lahko zasledimo pri vseh obravnavanih sestavinah okolja. Primeri tovrstnih omilitvenih ukrepov so naslednji:

- »V času gradnje se lahko uporabljajo le redno pregledani in servisirani gradbeni stroji.«
- »V območju površinskih voda je treba gradbena dela izvajati vedno v suhem, da se ne povečuje kalnost voda, kar se doseže z začasno delno in čim manj obsežno preusmeritvijo toka površinske vode, ki se povrne v obstoječe stanje po končanju gradbenih del.«
- »Zunanji/nadzemni del objekta in koto pokrova jaška je potrebno načrtovati z 0,5 m dodatne varnostne višine nad gladino Q100, in sicer na koti 206,80 m. n. v, tako da je preprečen dotok/vtok poplavne vode v ČN. Pri izvedbi podzemnega dela ČN je potrebno zagotoviti vodotesnost objekta in varnost pred vzgonom (npr. sidranjem ali obbetoniranjem).«

Ukrepi za izogibanje vplivov na viru so po pogostosti navedb v okoljskih poročilih šele na tretjem mestu. Tovrstni ukrepi so najpogosteje navedeni pri naravi in biotski raznovrstnosti, kulturni dediščini in krajini. Med te ukrepe štejemo naslednje primere:

- »V kale na območju občine naj se ne posega. Kalov naj se ne izsušuje, kakorkoli ureja (betonira), onesnažuje ali na kakršenkoli način preprečuje dvoživkam ali ostalim vrstam dostopa do kala. Za vzdrževanje kalov se lahko občasno odstranjuje vegetacijo.«
- »Območje posega naj se zmanjša le na zemljišča, ki so v naravi že degradirana. Iz območja posega naj se izločijo gozdne površine na jugozahodu. Na severu pa naj se sonaravno uredi gozdni rob.«
- »V času načrtovanja stojnih mest daljnovoda, naj se na mestih predvidenih stojnih točk na terenu preveri, če so na teh mestih morebiti prisotna neevidentirana rastišča rumenega sleča. Stojna mesta naj se umesti izven morebitnih novo odkritih rastišč sleča. Morebitnih novo odkritih grmov rumenega sleča pod traso daljnovoda naj se ne poseka ampak naj se jih ohrani nedotaknjene. V rastišča naj se prav tako ne umešča dostopnih poti ali izvaja sečnje. Natančnejše ukrepe za varovanje morebitnih novo odkritih rastišč na izbrani trasi daljnovoda naj se določi v nadaljnjih fazah priprave DPN.«

Manj pogosto se v okoljskih poročilih navajajo ukrepi za blažitev vplivov pri prejemniku vplivov ter ukrepi za sanacijo in povrnitev v obstoječe stanje. Primeri prvega tipa ukrepov so:

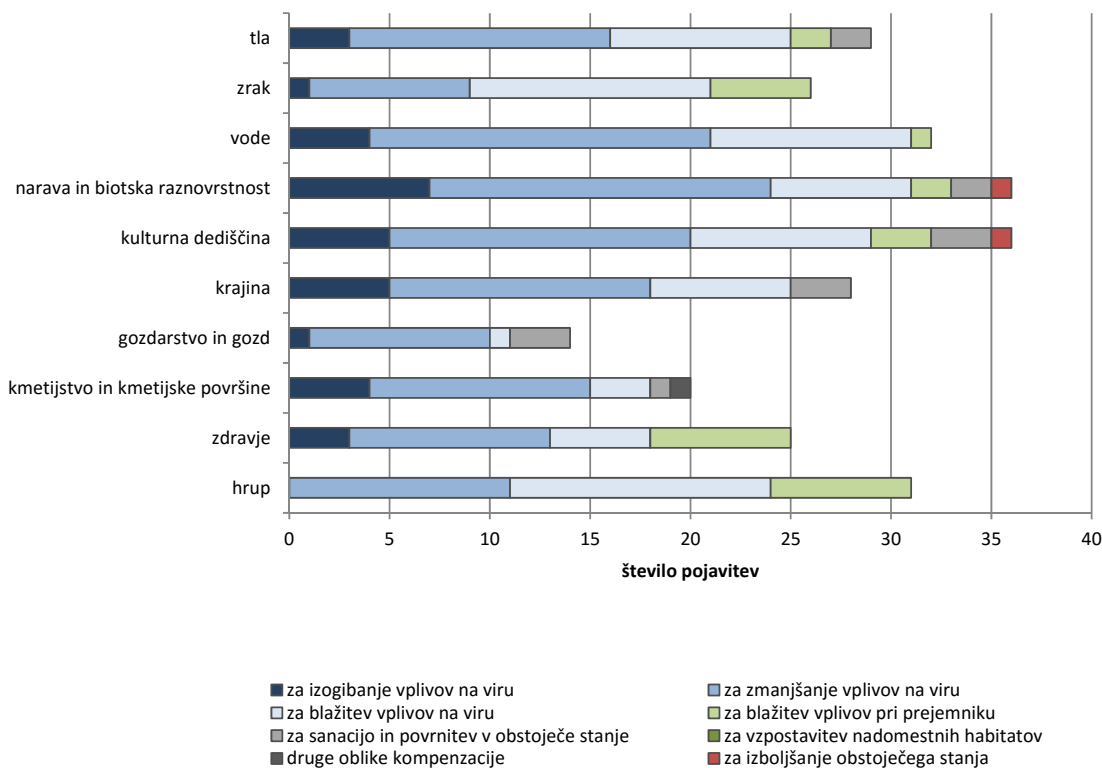
- »Za preprečevanje zaletavanja ptic v vodnike se na zračne vode namestijo za ptice opazne opozorilne znake. Natančne lokacije in način označitve se določi za izbrano varianto v nadaljnjih fazah priprave DPN.«
- »Pri novogradnjah objektov in drugih posegih v obstoječe objekte v varovalnih pasovih javnih cest je treba gradnje objektov načrtovati z aktivno zaščito pred hrupom, z zaščito oken ali fasade.«

Med sanacijske ukrepe sodijo naslednji ukrepi:

- »Po končani gradnji je potrebno sanirati morebitne poškodbe nastale zaradi gradnje na okoliškem gozdnem drevju ter na gozdnih poteh in začasnih gradbenih površinah.«

- »Vse na novo odprte ali z dodatnimi posegi prizadete površine na območju s srednje razvitimi erozijskimi procesi bo potrebno sanirati in predvideti zadostno utrditev, planiranje, zatravitev«.

Druge oblike ukrepov, vzpostavitev nadomestnih habitatov ali druge oblike kompenzacije se pojavljajo redkeje. Prav tako so redko navedeni tudi ukrepi za izboljšanje obstoječega stanja, med navedenimi ukrepi sta bila takšna le dva, eden pri naravi in eden na področju kulturne dediščine.

Slika 8: Pregled tipov omilitvenih ukrepov po vsebinah okolja

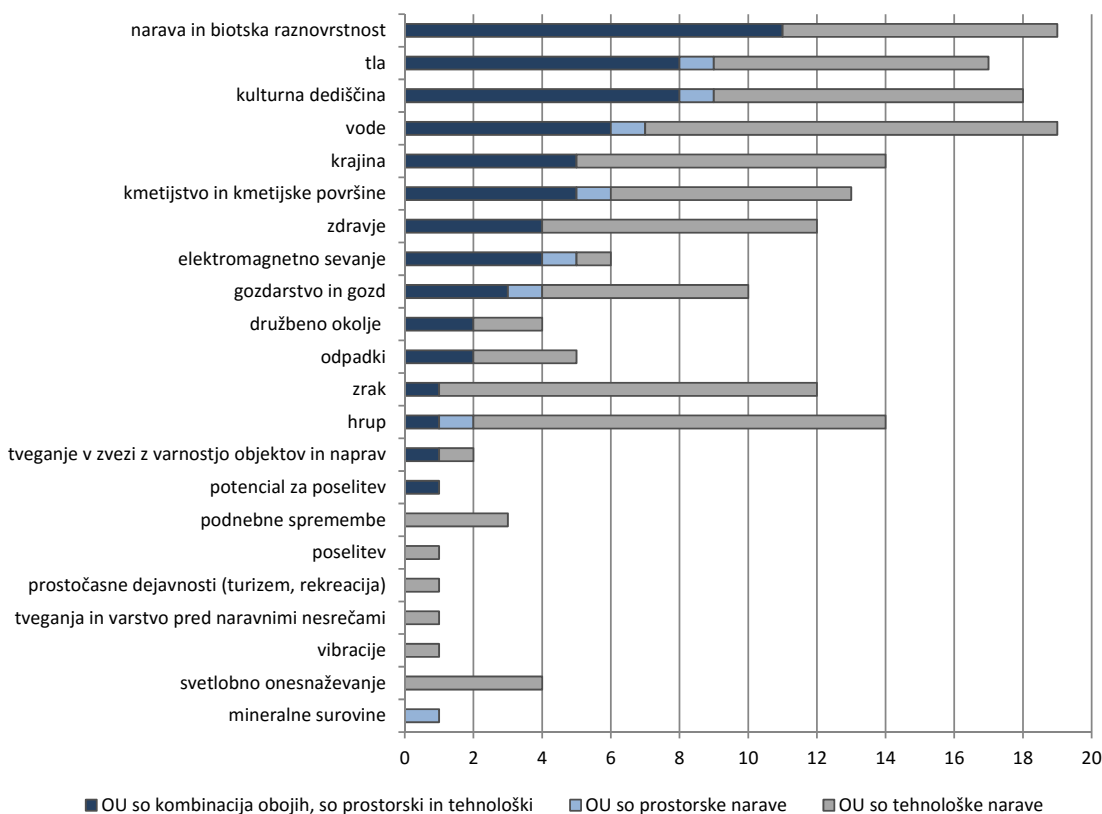
Figure 8: An overview of mitigation measures sorted by environmental contents

Na Sliki 8 je prikazan pregled največkrat predlaganih ukrepov po sestavinah okolja. Ukrepi za izogibanje vplivom na viru ali mestu posega se največkrat oblikujejo pri naravi, nekoliko redkeje pri kulturni dediščini in krajini. Ta tip ukrepa se pojavlja še pri vodah, kmetijstvu in kmetijskih zemljiščih, pri ostalih sestavinah pa redkeje. Področja kot so narava, kmetijstvo in kmetijska zemljišča, kulturna dediščina ter vode so sektorsko zelo dobro organizirana, imajo visoke varstvene zahteve, praviloma jasno določene z varstvenimi režimi, zato so ukrepi za izogibanje tem območjem razumljivi in pričakovani. Najpogosteje zastopani ukrepi pri vseh obravnavanih okoljskih sestavinah so ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega. Ti ukrepi so po mnenju izdelovalcev poročil najbolj učinkoviti, jih je najlažje izvesti in kasneje spremljati. Razmeroma pogosti ukrepi so tudi ukrepi za blažitev vplivov na viru, ki so prav tako prisotni pri vseh okoljskih sestavinah, nekoliko manj pa so,

kot kaže, uporabni na področju gozdarstva in gozdov. Ukrepi za izboljšanje obstoječega stanja so prisotni redko ali celo izjemoma.

4.1.5 Vrste omilitvenih ukrepov

Omilitvene ukrepe lahko ločimo tudi po vrsti ukrepa, in sicer ali gre za ukrepe prostorskega značaja, za tehnološke ukrepe ali pa so predlagani ukrepi kombinacija prvih in drugih.

Slika 9: Pregled omilitvenih ukrepov glede na vrsto ukrepov po vsebinah okolja

Figure 9: An overview of mitigation measures according to the type of measures sorted by environmental contents

Ukrepi prostorske narave se nanašajo na predlagane spremembe mesta posega, npr. poteka nekega infrastrukturnega koridorja, na spremembe prostorskega koncepta ali spremembe programskih izhodišč, ki se kažejo v spremenjenih ali dodatnih prostorskih ureditvah. Ukrepi tehnološke narave so tisti, pri katerih so bile predlagane drugačne tehnološke rešitve ali so bile podane posamezne dopolnitve teh rešitev. Med ukrepe tehnološke narave štejemo tudi oblikovanje novega člena v odloku ter spremembe ali redakcijske izboljšave v zapisu odloka. Predlagani

omilitveni ukrepi pa lahko združujejo tako prvine prostorskih kot tudi tehnoloških ukrepov, pri čemer gre za različne kombinacije obojih.

Ukrepov prostorske narave, to je predlogov sprememb mesta posega ali sprememb koncepta, zasnove prostorske ureditve je razmeroma malo, samo 5 % vseh. Pri dobri tretjini predlaganih ukrepov (34 %) gre za različne kombinacije obojih, tako prostorskih kot tudi tehnoloških ukrepov, daleč največ ukrepov (61 %) pa se nanaša na različne predloge tehnoloških rešitev ali na posamezne tehnične izboljšave.

Pregled omilitvenih ukrepov glede na vrsto ukrepov kaže, da so v okoljskih poročilih največkrat predlagane tehnološke ali tehnične izboljšave, te so predvsem pogoste na področju hrupa, voda, zraka in tal. V nadaljevanju predstavljamo primer zelo pogosto navedenega ukrepa tehnološke narave:

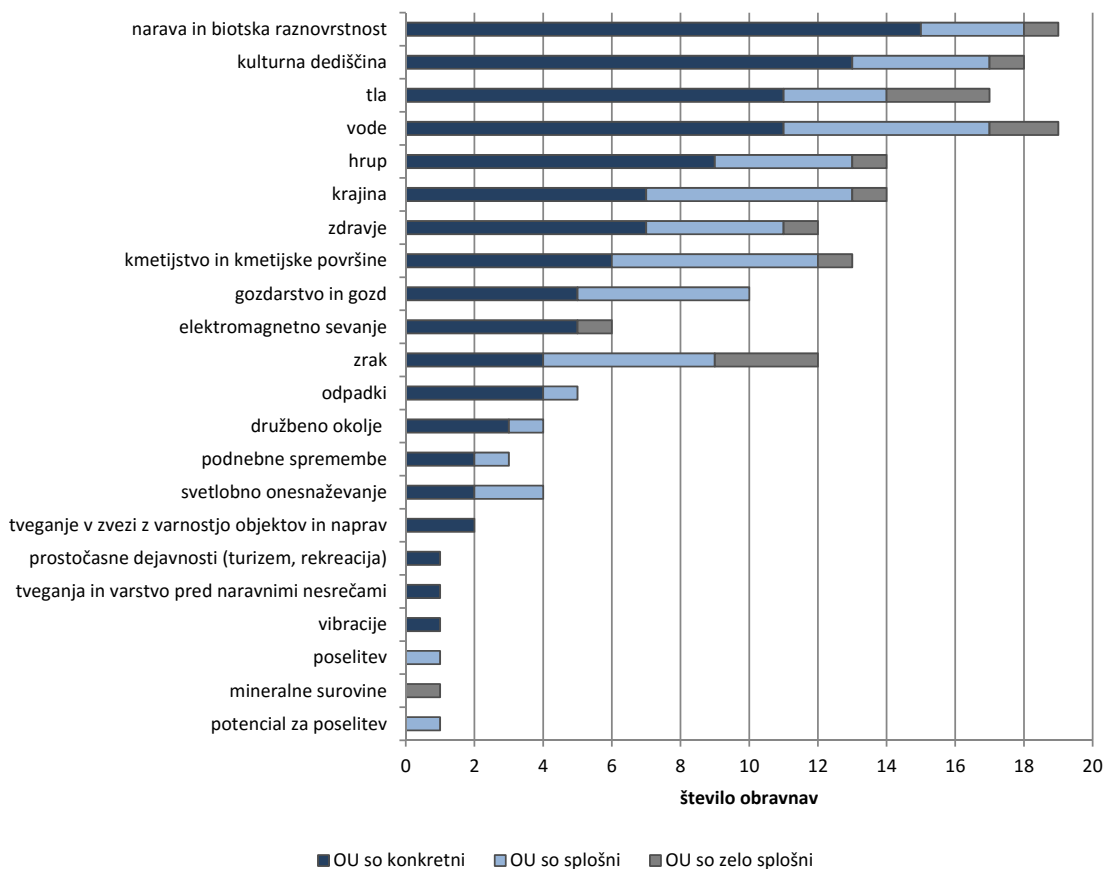
- »Med prostorske izvedbene pogoje je treba dodati člen, ki se nanaša na varstvo pred hrupom:
  - (1) Glede na občutljivost za škodljive učinke hrupa so določene stopnje varstva pred hrupom, ki zagotavljajo varovanje pred onesnaženjem okolja s hrupom za posamezne površine.
    - I stopnja varstva pred hrupom je določena za površine na mirnih območjih na prostem, ki potrebujejo povečano varstvo pred hrupom;
    - II stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih ni dopusten noben poseg v okolje, ki je moteč zaradi povzročanja hrupa;
    - III stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih so dopustni z vidika hrupa manj moteči posegi v okolje;
    - IV stopnja varstva pred hrupom je določena za stavbe na površinah podrobnejše namenske rabe, na katerih je dopusten poseg v okolje, ki je lahko bolj moteč zaradi povzročanja hrupa.
  - (2) Meje med III. in IV. območjem varstva pred hrupom so določene z mejami med območji različne podrobnejše namenske rabe prostora, ki jih uvrščamo v območja III. in IV. stopnje varstva pred hrupom ...«

V navedenem primeru gre za prepis omilitvenega ukrepa iz zakonodajnega določila, zato se postavlja vprašanje ali je takšen ukrep sploh mogoče imeti za omilitveni ukrep. Pri pripravi PPP je zakonodajna določila treba upoštevati v vsakem primeru in so osnova vsakega PPP. Dodatni zapis določila kot omilitvenega ukrepa je samo podvajanje zakonodajnega določila. V raziskavi smo sicer vse ukrepe, ki so bili v okoljskih poročilih navedeni kot omilitveni, kot takšne tudi obravnavali, ugotavljamo pa, da je med njimi veliko takšnih, ki v to skupino ne sodijo.

4.1.6 Naravnost omilitvenih ukrepov

Pregled ukrepov glede na njihovo naravnost na obravnavani problem in opredeljene vplive je prikazan na Sliki 10. Rezultati kažejo, da je dobra polovica, 61 % vseh predlaganih ukrepov konkretnih in naravnanih na obravnavani problem, slaba tretjina, 30 % je splošnih, medtem ko je 9 % ukrepov zelo splošnih.

Slika 10: Pregled omilitvenih ukrepov glede na njihovo naravnost na problem obravnavanega PPP

Figure 10: An overview of mitigation measures considering their attitude to the problem of discussed PPP

Konkretni ukrepi so tisti, ki so naravnani na opredeljeni vpliv in podajajo rešitev za preprečitev, zmanjšanje ali bistveno ublažitev vpliva oziroma za izboljšanje stanja v skladu z opredeljenimi cilji. Kot splošne ukrepe razumemo ukrepe, ki se deloma nanašajo na opredeljeni vpliv, podajajo pa rešitve, ki jih je treba upoštevati v vsakem primeru, veljajo za večino posegov in so praviloma zakonsko predpisani. Zelo splošni ukrepi se ali zelo malo nanašajo na opredeljeni vpliv ali pa so tako splošni, da bi lahko veljali za katerikoli poseg.

Na področju narave in biotske raznovrstnosti ter kulturne dediščine so podani omilitveni ukrepi največkrat konkretni in naravnani na obravnavani problem in opredeljeni vpliv. Tudi na ostalih področjih, kot so tla, vode, hrup, elektromagnetno sevanje pogosto zasledimo konkretne ukrepe, področji narava in kulturna dediščina pa vendarle nekoliko izstopata. Obe področji imata status nosilca urejanja prostora (NUP), to pa pomeni, da pristojni službi sodelujeta v postopku priprave plana, če ta posega v njuno področje dela. Delovanje in vlogo nosilcev urejanja prostora sicer določa Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o umeščanju prostorskih ureditev ... (2010). Nosilci urejanja prostora so skupaj s pobudnikom, koordinatorjem in investitorjem soodgovorni za pripravo plana. Sodelujejo s podajanjem smernic in mnenj ter v postopkih usklajevanja. Oba sektorja podajata natančne splošne in po potrebi tudi posebne smernice. Iz dokumentacije o postopkih presoje na izbranem vzorcu je mogoče sklepati, da oba sektorja tudi aktivno sodelujeta v postopkih, saj se udeležujeta sestankov in podajata mnenja. Predpostavljamo, da so konkretni omilitveni ukrepi na področjih narave in biotske raznovrstnosti ter kulturne dediščine tudi rezultat aktivnega vključevanja obeh nosilcev urejanja prostora v postopek in sodelovanja z izdelovalcem okoljskega poročila.

V nadaljevanju predstavljamo dva primera konkretnih omilitvenih ukrepov iz vzorca pregledanih okoljskih poročil, in primer zelo splošnega ukrepa, ta je predstavljen v Preglednici 10.

Prvi primer konkretnega ukrepa se nanaša na zmanjšanje vplivov plinovoda na vode in predlaga naslednje:

- »Za prečkanja vodotokov, ureditve strug in brežin je treba izbrati najustreznejše načine izvedbe (sonaravna ureditev, ki po možnosti ne vključuje betoniranja strug in bregov, v času gradnje zagotovitev ekološko sprejemljivega pretoka, v čim manjši meri povzročati kalnost, spremembe struge, brežin in obrežne vegetacije)«.
- »Za prečkanje obstaja več načinov križanj – podzemno križanje, ki se ga lahko izvede s prekopavanjem ali podvrtanjem ali križanje v mostni konstrukciji. Pri načrtovanju podzemnih križanj vodotoka s plinovodom je treba upoštevati zahtevane globine in odmike glede na značilnost vodotokov. Na območju križanja morajo biti dno struge in brežine ustrezno zavarovani, kar mora biti podkrepljeno z izračuni oziroma dimenzioniranjem teh zavarovanj v skladu z načeli hidrotehnične stroke. Strugo je potrebno po položitvi plinovoda urediti in utrditi s kamnito oblogo v obsegu minimalno 3 m gorvodno in 3 m dolvodno od plinovodne cevi oziroma v celotni širini delovnega pasu, če je to potrebno. Prav tako se obnovi ali na novo izdelata kamnita obloga tudi nad obstoječim plinovodom M2, če se izkaže, da je to potrebno. Pri načrtovanju morebitnih križanj vodotoka v mostni konstrukciji se križanja izvedejo na dolvodni strani mostnih konstrukcij, z upoštevanjem svetlega pretočnega profila«.
- »Predvsem pri Mlinščici je treba variantno preveriti in vrednotiti prečkanje s podvrtanjem ali prekopavanjem«.
- »Na odsekih, kjer je trasa plinovoda predvidena po brežini vzporedno z vodotokom, je potrebno zagotoviti minimalen odmik od zgornjega roba brežine 5 m za potrebe izvajanja del javne vodnogospodarske službe. Manjši odmiki so dopustni le izjemoma, na minimalnih odsekih, kjer so prostorske možnosti omejene«.

Drugi primer konkretnega omilitvenega ukrepa je predstavljen v Preglednici 9 in se nanaša na zmanjšanje vplivov na tla pri umeščanju hidroelektrarne. Primer je zanimiv, ker predlaga izdelavo dodatne študije, v konkretnem primeru geološko geotehnične. Zahteve po izdelavi dodatnih študij se v okoljskih poročilih razmeroma pogosto pojavljajo že kar kot omilitveni ukrep. Primer sicer nakazuje analitični pristop k oblikovanju ukrepa, vendar pa sama izdelava študije še ne more biti ukrep, je lahko le prvi korak na poti do oblikovanja nekega sicer konkretnega ukrepa. Zahteva po dodatni študiji ni že sama po sebi omilitveni ukrep, pač pa je le mehanizem oziroma strokovna podlaga s pomočjo katere se v nadaljnjih korakih oblikujejo ustrezni in tudi konkretni ukrepi.

Preglednica 9: Primer konkretnega omilitvenega ukrepa

Table 9: An example of definite mitigation measure

Okoljski cilj	ocena	razlaga presoje oziroma vrednotenja vpliva na okoljski cilj	omilitveni ukrepi
Preprečevanje naravnih in drugih nesreč ter njihovih posledic	C	Pri umeščanju posegov v prostor, ki se načrtujejo z obravnavanim planom na erozijska in poplavna območja, je treba upoštevati omilitvene ukrepe. Ocenjujemo, da v primeru upoštevanja omilitvenih ukrepov vplivi na cilj ne bodo bistveni in da plan ne bo povzročil zamude ali prekinitve pri ohranjanju oziroma napredovanju zmanjšanja ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami.	Pred gradnjo objektov v območjih z zahtevnejšimi erozijskimi ukrepi in na območjih, kjer so določeni običajni protierozijski ukrepi, je treba za posege izdelati geološko geotehnično študijo, v kateri se določijo ustrezni tehnični in protierozijski ukrepi, zaradi varstva ljudi in premoženja pred naravnimi in drugimi nesrečami. V kolikor bodo pred začetkom izvajanja posameznih posegov, ki se nahajajo v erozijskih območjih izdelane karte erozijske ogroženosti, bo te posege potrebno razvrstiti v območja velike, srednje in male erozijske nevarnosti ter ponovno določiti omilitvene ukrepe glede na razvrstitev posega in pridobiti vsa potrebna soglasja.

Preglednica 10: Primer zelo splošnega omilitvenega ukrepa

Table 10: An example of very general mitigation measure

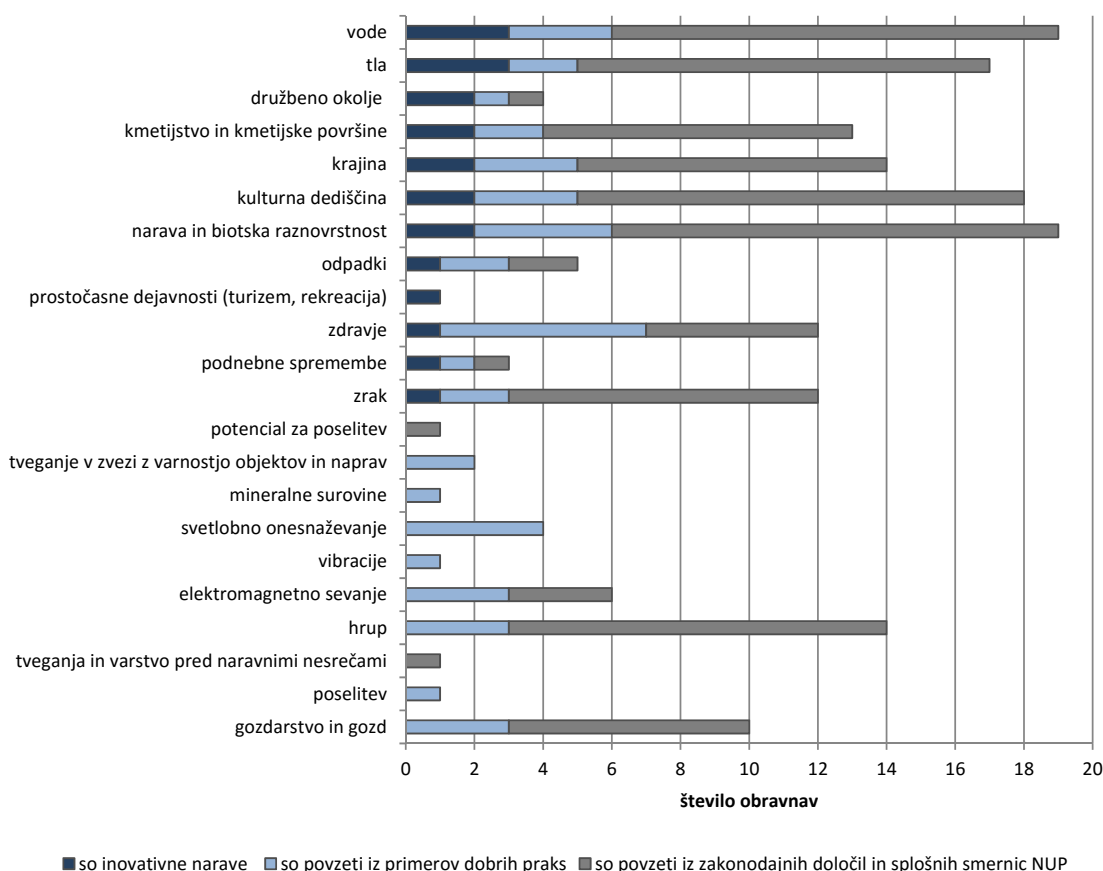
Okoljski cilj	ocena	razlaga presoje oziroma vrednotenja vpliva na okoljski cilj	omilitveni ukrepi
Ohraniti oz. izboljšati obstoječe morfološke značilnosti vodotokov (stabilnost brežin in priobalnih zemljišč ter pretočne prevodnosti vodotokov) in kakovost vode	C	Začasen vpliv (kratko in srednjeročen) Neposreden vpliv (posegi v struge potokov in dodatno padavinske odpadne vode) Selektiven vpliv (izkopani in erodirani material)	Pri načrtovanju gradnje in obratovanja predvidenega plana se upoštevajo splošni omilitveni ukrepi, ki so opredeljeni v določbah predpisov RS in določilih tehničnih predpisov za posamezna (tehnična) področja (npr. odstranjeni material, na primer asfaltne prevleke iz obstoječih transportnih površin), betonski in drugi gradbeni elementi, se odstranjujejo skladno z določili Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri gradbenih delih.

4.1.7 Inovativnost omilitvenih ukrepov

Glede na način oblikovanja smo omilitvene ukrepe razdelili v tri skupine, in sicer v:

- ukrepe inovativne narave,
- ukrepe povzete iz primerov dobrih praks in
- ukrepe povzete iz zakonodajnih določil in splošnih smernic nosilcev urejanja prostora.

Med ukrepe inovativne narave uvrščamo ukrepe, ki prispevajo k preprečitvi ali bistvenemu zmanjšanju negativnih vplivov na okolje ali k izboljšanju stanja z uvedbo česa novega, izpopolnitvijo tehnologije, prostorskega koncepta, zasnove ureditve ipd. Ukrepi povzeti iz primerov dobrih praks so ukrepi, ki prispevajo k preprečitvi ali zmanjšanju negativnih vplivov ali k izboljšanju stanja s preverjenimi ukrepi, ki so se v podobnih razmerah izkazali kot učinkoviti. Ukrepi, povzeti iz zakonodajnih določil in splošnih smernic nosilcev urejanja prostora so splošni ukrepi, ki izhajajo neposredno iz zahtev veljavne zakonodaje.

Slika 11: Pregled omilitvenih ukrepov glede na način oblikovanja po vsebinah okolja

Figure 11: An overview of mitigation measures considering the way of designing measures sorted by environmental contents

Največ predlaganih ukrepov, kar 62 % vseh, je povzetih iz zakonodajnih določil ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora. Večino predlaganih ukrepov v okoljskih poročilih sestavljajo torej splošni ukrepi, te pa mora vsak plan že v osnovi upoštevati. Navajanje splošnih ukrepov je smiselno le kot opozorilo za predpisovanje določil v aktih ali zaradi zagotavljanja preglednosti ukrepov pri komuniciranju z javnostmi in za projektno raven načrtovanja. Dejansko pa gre za nepotrebno podvajanje in obremenjevanje gradiv, vključno odlokov oziroma uredb. Tudi v njih v skladu z nomotehničnimi pravili tovrstni ukrepi ne sodijo, saj so določeni že s pravnimi predpisi in jih je treba v vsakem primeru upoštevati. Tudi niso to ukrepi, ki bi bistveno zmanjšali neželene vplive ali prispevali k optimizaciji plana.

27 % ukrepov v okoljskih poročilih je mogoče uvrstiti med ukrepe povzete iz primerov dobrih praks in samo 11 % je takšnih, ki vsebujejo predloge inovativne narave. Inovativni omilitveni ukrepi se pojavljajo redko, zaslediti jih je mogoče na področju voda, tal, družbenega okolja, kmetijstva, krajine, kulturne dediščine ter narave in biotske raznovrstnosti. Ukrepi povzeti iz primerov dobrih praks se pojavljajo praktično pri vseh obravnavanih sestavinah, nekoliko več jih je pri zdravju, kjer pa so ukrepi večinoma povzeti tudi iz drugih področij, kot so vode, hrup, elektromagnetno sevanje, zrak ipd. Splošni ukrepi, povzeti iz zakonodajnih določil in splošnih smernic nosilcev urejanja prostora se pogosto navajajo pri vodah, kulturni dediščini, naravi in biotski raznovrstnosti, tleh, hrupu, kmetijstvu, pa tudi pri krajini, zraku in gozdarstvu.

Primerov splošnih ukrepov je v okoljskih poročilih veliko. Navajamo le nekaj najpogostejših:

- »Posegi se na naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.«
- »Pri vseh posegih na Natura območjih, kjer pride do odstranitve vegetacijskega pokrova, je potrebno še tri leta spremljati pojavljanje invazivnih rastlinskih vrst. V primeru, da se pojavijo invazivne rastlinske vrste, je o tem takoj potrebno obvestiti ZRSVN.«
- »Upoštevanje časovnih omejitev gradbenih del v vplivnem območju stavb z varovanimi prostori na dnevni čas med 6:00 in 18:00 uro in na delavnike.«

Med ukrepi dobrih praks so naslednji primeri:

- »Posegi v tla na delih, na katerih poteka izgradnja se izvajajo tako, da bodo prizadete čim manjše površine tal. Potekajo naj na območjih, ki so opredeljena pred začetkom del ali posegov ne glede na to ali so to zemljišča, s katerimi upravljajo Dravske elektrarne.«
- »Pri umeščanju stojnih mest stebrov je v prvi vrsti potrebno upoštevati naravne danosti prostora in umeščati stebre skladno z dobro prakso, to je v robnih delih dolin (namesto speljave po osrednjih delih), postavitev ob rob gozdov (namesto speljave čez odprt prostor), izogibanje stojnih mest stebrov vrhovom in grebenom, če pa je to neobhodno potrebno, se prestavijo

nekoliko pod vrh oziroma greben, prav tako je potrebno izogibanje objektom kulturne dediščine. Pri poteku daljnovoda vzporedno s slemenitvijo se umesti traso pod sleme, da se zmanjša vidnost daljnovoda, primerna je tudi uporaba obstoječih elektroenergetskih koridorjev, kjer je to mogoče. V okviru omilitvenih ukrepov je potrebno traso daljnovoda lokalno optimizirati glede na te kriterije in primere dobre prakse.«

Primerov inovativnih omilitvenih ukrepov je razmeroma malo, mednje je mogoče uvrstiti naslednje:

- »Na območju mlake pri Šebalku je predvidena sprememba namenske rabe iz kmetijskih in gozdnih površin v rekreacijske površine. V kolikor bi se območje urejalo za rekreacijske namene, je potrebno v celoti ohraniti mokrotne travnike z modro stožko, ki so na zahodni strani mlake. Raba na območju naj se načrtuje na način, da se ohranja vse mokriščne predele. Z morebitnimi posegi naj se mokriščnih predelov ne spreminja. Ohranja naj se Potočno s pritoki in drevesno vegetacijo ob njih.«
- »Na območju domačega okoliša črne štorcklje na odseku Helbid – Zgornji Boč označitev ozemljitvenega vodnika na celotnem odseku po principu, ki velja za ogrožene odseke. Pare visečih, samovrtljivih, mehansko utripajočih oznak se namesti na vsakih 30 m. S tem ukrepom se bo bistveno zmanjšala verjetnost trkov ptic z zračnimi vodniki daljnovoda, predvsem črne štorcklje.«

V poglobljeni analizi, na vzorcu petih okoljskih poročil, smo preverili, na kakšen način so smernice nosilcev urejanja prostora upoštevane pri oblikovanju omilitvenih ukrepov. V vseh obravnavanih primerih so bile podane smernice za področji narava in kulturna dediščina. Pri naravi so bile smernice v treh primerih zelo natančno in skoraj dobesečno prenesene med omilitvene ukrepe, v dveh primerih so bile smernice v celoti povzete v poglavju, ki opisuje stanje okolja, med omilitvene ukrepe pa povzete tiste, katere se nanašajo na vplivno območje posegov. Pri kulturni dediščini so bile smernice v vseh primerih vključene v poglavje, ki opisuje stanje okolja, med omilitvene ukrepe pa povzete tiste, ki se nanašajo na vplivno območje posegov in na arheološko dediščino.

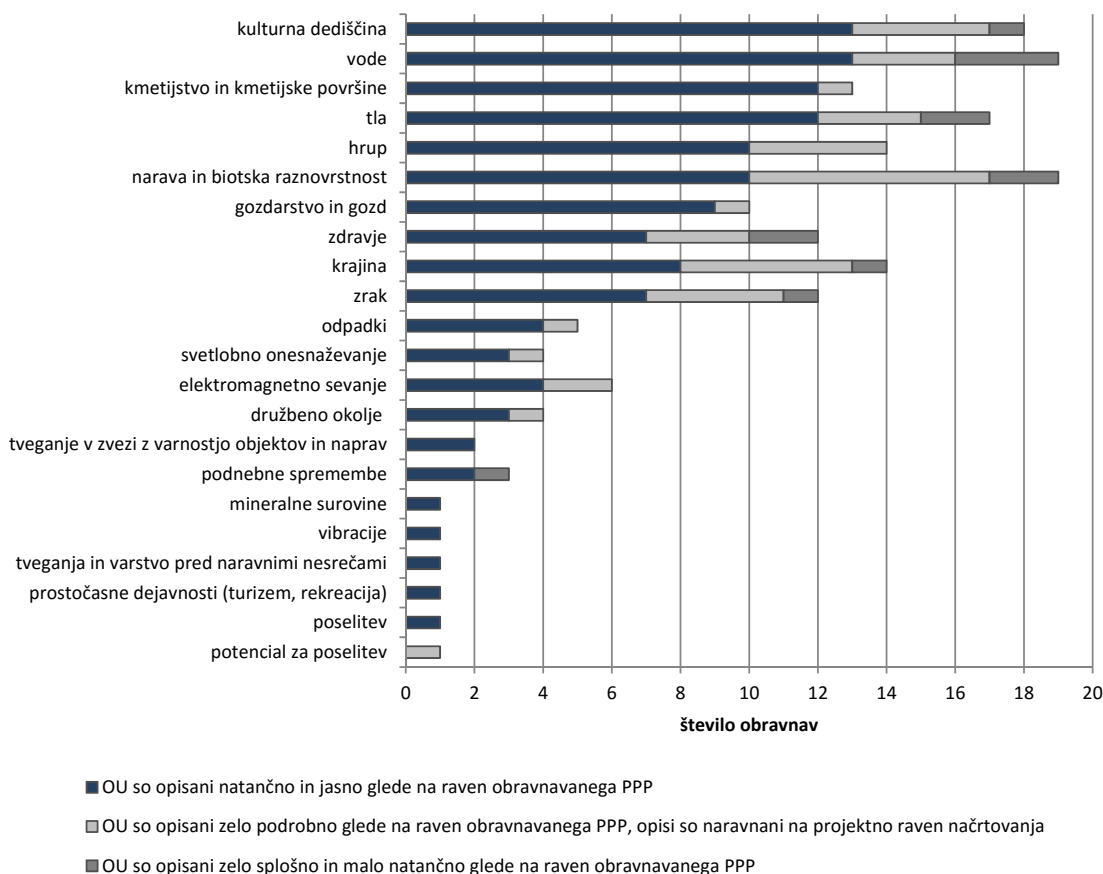
4.1.8 Natančnost opisa omilitvenih ukrepov

Omilitveni ukrepi predlagani v okoljskih poročilih se med seboj razlikujejo tudi po načinu opisa ukrepa, posamezni opisi so namreč zelo podrobni, natančni, drugi spet bolj splošni. Po načinu opisa in ravni podrobnosti razlikujemo naslednje možnosti:

- ukrepi so opisani natančno in jasno glede na raven obravnavanega PPP,
- ukrepi so opisani zelo podrobno, opisi so naravnani na projektno raven načrtovanja in
- ukrepi so opisani zelo splošno in premalo natančno glede na raven obravnavanega PPP.

Pregled omilitvenih ukrepov glede na natančnost opisa izbranih ukrepov je prikazan na Sliki 12. Opisi ukrepov so večinoma podani dovolj natančno in jasno, to pomeni, da ustrezno natančno glede na raven obravnavanega plana, opisujejo ključne izboljšave plana. Takšnih je kar 70 % vseh

predlaganih ukrepov. Zelo splošnih ali premalo natančnih opisov ukrepov v vzorcu izbranih okoljskih poročilih je 7 %. Precej pogosteje pa v okoljskih poročilih zasledimo ukrepe, katerih opisi so zelo podrobni in so naravnani že na projektno raven načrtovanja. Takšnih ukrepov je slaba četrtina, zasledimo jih predvsem na področju narave in biotske raznovrstnosti.

Slika 12: Pregled omilitvenih ukrepov glede na natančnost opisa izbranih ukrepov

Figure 12: An overview of mitigation measures considering the accuracy of the description of measures

Primeri zelo podrobno opisanih ukrepov so naslednji:

- »Namestitev gnezdilnic za duplarja. Ukrep je namenjen nadomestitvi izgubljenega potencialnega habitata vrste, ki bo posledica izkrčitve dela gozda na trasi načrtovanega daljnovoda in zmanjšanju negativnih vplivov fragmentacije gozda na duplarja. Najpomembnejši vir ogrožanja duplarja je pomanjkanje ustrezno velikih gnezdilnih dupel. Ocenjujem, da je samo z zagotovitvijo ustreznih gnezdilnih dupel mogoče pomembno prispevati k ohranjanju te ogrožene vrste. Na vsaki strani trase se namesti 20 gnezdilnic v medsebojni oddaljenosti cca. 500 m. Gnezdilnice morajo biti nameščene v starejših sestojih strnjene gozda, na oddaljenosti minimalno 100 m od roba izkrčenega koridorja trase. Gnezdilnica za duplarja ima vhodno odprtino ovalne oblike, dimenzij 80 x 90 mm ali 110 x 120 mm in je obrnjena proti J ali JV. Gnezdilnice se namesti na

- višini 5 – 10 m od tal. Gnezdilnice morajo biti izdelane kvalitetno, z ustrezno dolgo življenjsko dobo in odporne proti vlagi.«
- »Povsod, kjer je predvideno osvetljevanje, je zaradi zmanjšanja negativnih učinkov svetlobnega onesnaženja na ugodno stanje populacij tistih živalskih vrst, na katere osvetljevanje negativno vpliva, treba upoštevati usmeritev, da se območij ne osvetljuje oziroma, da se osvetljevanje zmanjša na najnižjo možno raven. V primeru osvetljevanja iz varnostnih razlogov naj se uporablja izključno ekološka svetila za javno razsvetljavo. Ekološka svetilka je pravilno nameščena svetilka, ki ima delež svetlobnega toka, ki seva nad vodoravnico, enak 0 % ter ima poudarjeni rumeni spekter svetlobe, ter ne vsebuje UV in modrega spektra ter je ravno in nepredušno zaprta, tako da se žuželke ne morejo ujeti vanjo. Med ta svetila ne sodijo bele LED svetilke brez filtra za modro svetlobo pod 500 nm. Od LED svetilk se lahko uporabljajo oranžni LED ali bel LED s filtrom, ki ne prepušča modre svetlobe pod 400 nm. Priporočljivo je, da se filtrira tudi rdečo svetlobo nad 650 nm, saj je človeško oko skoraj ne zaznava. Priporočljivo je tudi, da imajo taka svetila možnost daljinskega nastavljanja trenutne električne moči. Osvetljevanje fasad objektov kulturne dediščine naj se omejuje v največji možni meri. V primeru osvetljevanja pa naj se uporabljajo reflektorji z zaslonko v obliki silhete osvetljenega objekta (tako je osvetljena samo fasada objekta). Fasade naj se osvetljuje tako, da ne gre nič svetlobe v nebo. Vhode v zatočišča netopirjev na cerkvah in drugih stavbah naj se ne osvetljuje. Zaslone oziroma maske močno zmanjšajo svetlobni snop, zato manj privabljajo žuželke in omogočajo zasenčenje preletnih odprtih za netopirje. Povprečna svetlost fasade naj bo manjša od 1cd/m². Izkušnje sicer kažejo, da v manjših krajih zadostuje že 0,2 cd/m². V največji možni meri naj se omejuje osvetljevanje v nočnem času med 23. in 5. uro, ko je gostota prometa manjša in ljudi skoraj ni.«
  - »Ob morebitni obnovi rešetk na vhodu v jamo Dupulnik naj se zaradi možnosti prisotnosti netopirjev malih podkovnjakov namesti le horizontalne palice, velikost odprtih rešetk naj bo okoli 50 cm v širino in okoli 15 cm v višino. Enake omejitve je potrebno upoštevati ob morebitnem nameščanju rešetk na vhod v Dacarjevo brezno.«

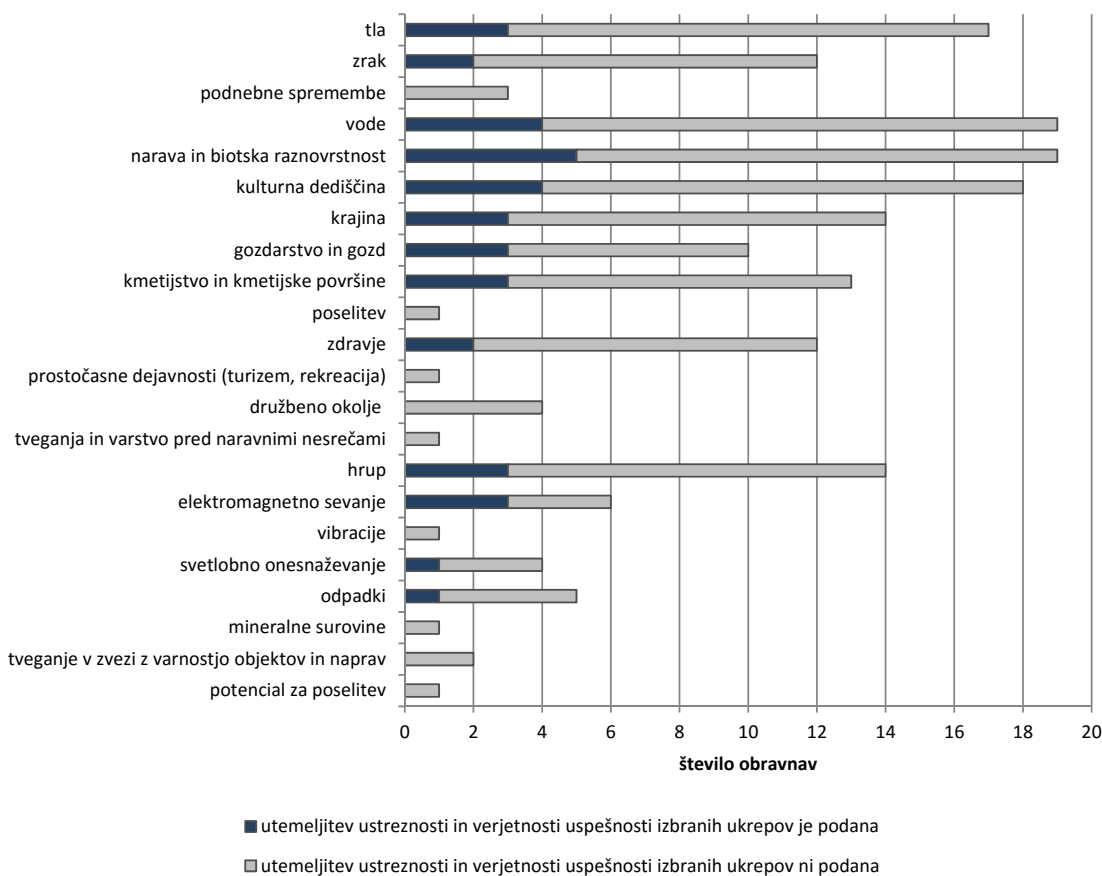
4.1.9 Ustreznost predlaganih omilitvenih ukrepov

Predlagane omilitvene ukrepe je, kot to določa Uredba o okoljskem poročilu (2005), treba utemeljiti z vidika ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov. Utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov je zelo pomemben podatek, ki pojasnjuje ali je prepoznane verjetne vplive s predlaganimi omilitvenimi ukrepi dejansko mogoče preprečiti, zmanjšati oziroma bistveno ublažiti. Podatek je pomembna informacija za nadaljnje oblikovanje plana, saj prispeva k zmanjševanju negotovosti na podrobnejših ravneh načrtovanja in tudi pri sami izvedbi plana.

Raziskava kaže, da utemeljitve, zakaj so bili izbrani ravno ti ukrepi in kakšna je verjetnost, da bodo v obravnavanem primeru tudi uspešni, zelo pogosto umanjajo. Samo v dobri petini primerov (21 %) vzorca pregledanih okoljskih poročil je utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti navedenih

ukrepov podana, v 79 % primerov pa ne. Utemeljitev ustreznosti izbranih ukrepov je nekoliko pogosteje opisana pri sestavinah okolja, ki so v poročilih obravnavane pogosteje, to so narava in biotska raznovrstnost, kulturna dediščina, vode, tla, kmetijstvo, gozdarstvo in krajina, vendar tudi pri teh zelo redko.

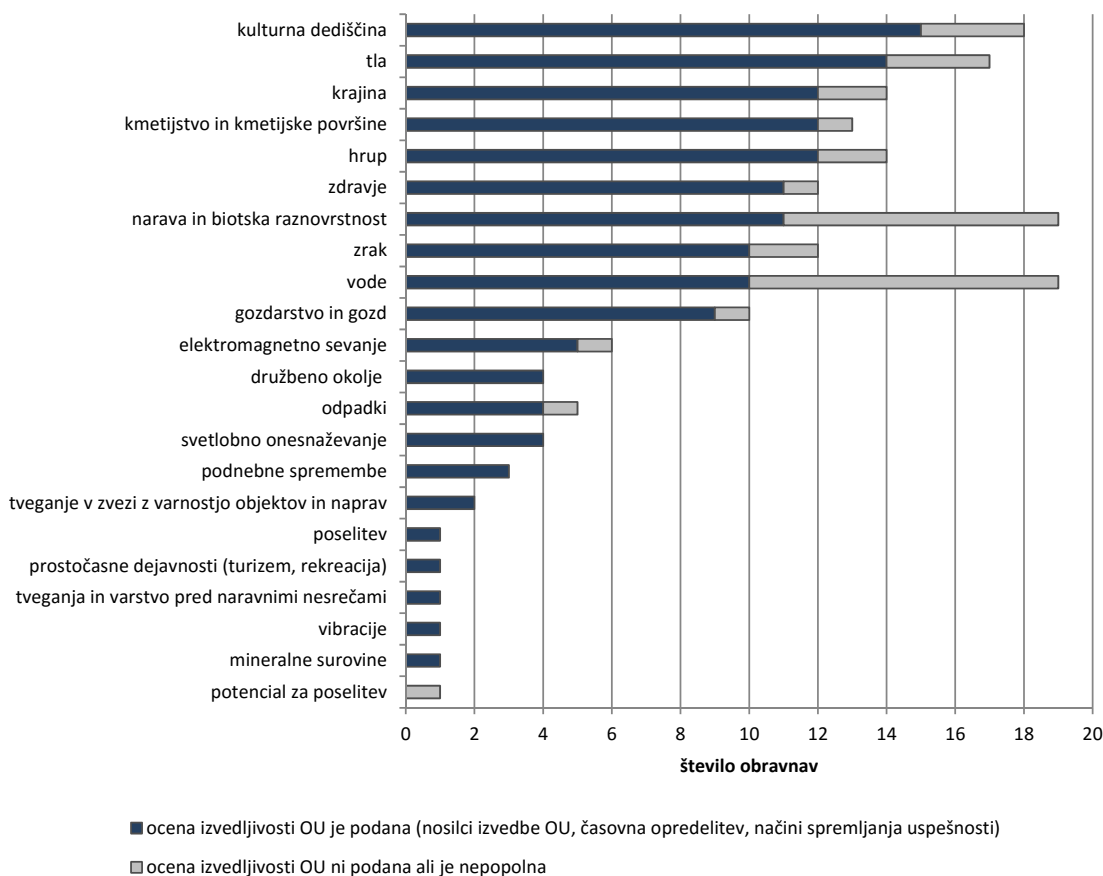

Slika 13: Pregled omilitvenih ukrepov glede na utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov
 Figure 13: An overview of mitigation measures according to the argumentation of suitability and probability of effectiveness of the proposed measures

4.1.10 Izvedljivost predlaganih omilitvenih ukrepov

Pomembna informacija o izbranih omilitvenih ukrepih je tudi podatek o njihovi izvedljivosti v danem prostorskem in časovnem okviru. Oceno izvedljivosti predlaganih omilitvenih ukrepov predpisuje tudi Uredba o okoljskem poročilu (2005), ki določa, da se izvedljivost omilitvenih ukrepov dokazuje z navedbo o tem, kdo bo poskrbel za izvedbo omilitvenega ukrepa in kako bo ta ukrep izveden, s časovno opredelitvijo izvedbe plana in omilitvenega ukrepa ter navedbo načina spremljanja uspešnosti izvedenega ukrepa.

Ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov je večinoma, v 80 % primerov tudi opisana, opisi vsebujejo navedbo nosilcev izvedbe ukrepov, časovno opredelitev plana in ukrepov ter načine spremljanja uspešnosti izvajanja ukrepov. Kljub jasni določbi, kaj mora ocena izvedljivosti vsebovati, pa v petini primerov te informacije sploh niso navedene.

Slika 14: Pregled omilitvenih ukrepov glede na oceno izvedljivosti ukrepov po vsebinah okolja

Figure 14: An overview of mitigation measures according to the evaluation of feasibility of measures sorted by environmental contents

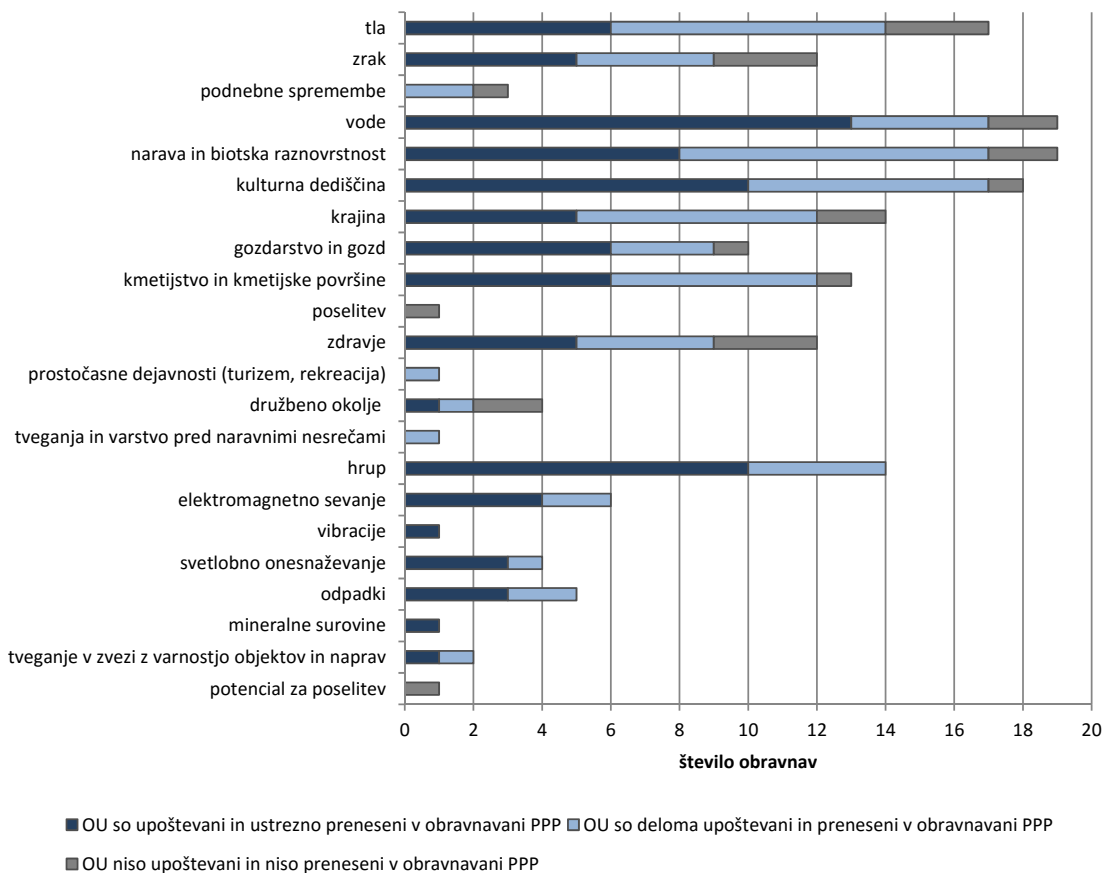
Ocena izvedljivosti je največkrat natančno opisana pri kulturni dediščini, sledijo še tla, krajina, kmetijstvo in kmetijske površine ter hrup. Razmeroma pogosto je ocena izvedljivosti pomanjkljivo opisana pri naravi in biotski raznovrstnosti ter vodah, saj skoraj v polovici vseh primerov navedba o nosilcih izvedbe omilitvenih ukrepov sploh ni bila podana.

Ocena izvedljivosti je tako kot utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov pomembna informacija za nadaljnje oblikovanje PPP. Ne glede na to, pa niti vprašanje ustreznosti predlaganih omilitvenih ukrepov, niti vprašanje izvedljivosti, nista predmet razprav med udeleženci v

postopkih presoj, vsaj kot to kaže pregled dokumentacije o postopkih CPVO na izbranem vzorcu okoljskih poročil.

4.1.11 Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavane PPP

Omilitveni ukrepi lahko izpolnijo svoj namen samo v primeru, če so ustrezno preneseni v PPP ter zapisani v uredbi oziroma odloku prostorskega akta ali druge formalne potrditve PPP. Kot kaže raziskava, ki smo jo opravili na vzorcu 20 okoljskih poročil, je le slaba polovica, 49 % omilitvenih ukrepov, v celoti upoštevanih in prenesenih v obravnavani PPP oziroma v uredbi/odlok, 38 % ukrepov je deloma upoštevanih, medtem ko 13 % ukrepov ni upoštevanih in niso preneseni v PPP.

Slika 15: Pregled omilitvenih ukrepov glede na ustreznost prenosa v obravnavani PPP

Figure 15: An overview of mitigation measures according to the adequacy of integration into discussed PPP

Rezultati analize kažejo na razmeroma nizko uspešnost vključevanja ali prenosa omilitvenih ukrepov v PPP. Najpogosteje so upoštevani ukrepi na področju voda, kulturne dediščine in na področju

hrupa, razmeroma pogosto tudi na področju narave in biotske raznovrstnosti, kmetijstva, tal in gozdarstva.

V nadaljevanju v preglednicah prikazujemo nekaj primerov prenosa omilitvenih ukrepov v PPP oziroma v prostorski akt.

Prvi primer je primer omilitvenega ukrepa, ki je v celoti prenesen in zapisan v 21. člen Uredbe o državnem prostorskem načrtu za rekonstrukcijo daljnovoda 2 x 400 kV Šoštanj-Podlog (2016). Sivo so označeni deli besedila, ki se pojavijo tako v opisu omilitvenega ukrepa, kot v odloku. Primerjava omilitvenega ukrepa in določila uredbe kaže, da so vse ključne informacije iz ukrepa, v uredbi tudi natančno povzete.

Preglednica 11: Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov s področja narave in določila uredbe, ki se nanaša na ohranjanje narave na primeru DPN za rekonstrukcijo daljnovoda

Table 11: Comparison of proposed mitigation measures in the field of nature with the provision of the decree relating nature conservation in case of national spatial plan for the construction of electricity transmission line

Omilitveni ukrepi za področje narave povzeti iz okoljskega poročila navaja:	Uredba o državnem prostorskem načrtu za rekonstrukcijo ... (2016) v 21. členu, ki se nanaša na ohranjanje narave nalaga naslednje določbe:
<p>»Daljnovod poteka znotraj območja Natura 2000 Ložnica s Trnavo večinoma po odprtih kmetijskih površinah in na kratkih odsekih prečka vodotoke. Za ta območja veljajo poleg usmeritev zapisanih za območja naravnih vrednot, še sledeče usmeritve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gradbena in večja vzdrževalna dela na naravovarstveno pomembnih območjih se ne smejo izvajati v času poleganja, valjenja in zgodnjega obdobja vodenja mladičev. Dela se ne smejo izvajati v času od 1. marca do 1. avgusta. Ta časovna omejitev naj velja tudi pri načrtovanju kasnejših vzdrževalnih del na daljnovodu. - Kemičnih sredstev za rast ali zatiranje rastlin ter živali se ne uporablja. - Po opravljenih delih se opravi renaturacija poškodovanih delov narave. - Posamezne mejice in grmovje se ohranja. V primeru odstranitve se po posegu takoj ponovno zasadi ustrezna grmovna vegetacija. - Pri vzdrževanju površin pod daljnovodom je treba ohranjati avtohtono rastje in ekstenzivno obdelavo travnišč, s posegom se ne pospešuje sirjenja tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst. 	<p>»(1) Daljnovod poteka čez območja ohranjanja narave. Podatki o teh območjih so razvidni iz obvezne priloge državnega prostorskega načrta (Prikaz stanja prostora).</p> <p>(2) Na območju prečkanj območij naravnih vrednot Ložnica (5669) in Ložnica – poplavno območje (5673V) se upoštevajo naslednji pogoji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - deponiranje gradbenega in drugega materiala za izgradnjo daljnovoda naj se izvede izven območja naravnih vrednot, - če investitor oz. izvajalec pri delih odkrije potencialno naravno vrednoto (jamo, brezno, rov), naj o najdbi čim prej obvesti pristojno območno enoto Zavoda RS za varstvo narave. <p>(3) Na območju prečkanja območja Natura 2000 Ložnica s Trnavo (SI3000390) se upoštevajo naslednji pogoji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gradbena in večja vzdrževalna dela na naravovarstveno pomembnih območjih se ne smejo izvajati v času poleganja, valjenja in zgodnjega obdobja vodenja mladičev. Dela se ne smejo izvajati v času od 1. marca do 1. avgusta. Ta časovna omejitev naj velja tudi pri načrtovanju kasnejših vzdrževalnih del na daljnovodu. - po opravljenih delih se opravi renaturacija poškodovanih delov narave,

»se nadaljuje«

»nadaljevanje preglednice 11«

Omilitveni ukrepi za področje narave povzeti iz okoljskega poročila navaja:	Uredba o državnem prostorskem načrtu za rekonstrukcijo ... (2016) v 21. členu, ki se nanaša na ohranjanje narave nalaga naslednje določbe:
<ul style="list-style-type: none"> - V času del je treba paziti, da ne pride do onesnaženja zaradi izpusta naftnih derivatov in maziv iz gradbenih strojev ter odlaganja odpadnega materiala. V primeru razlitja nafte iz delovnih strojev ali kakršnegakoli drugega onesnaženja se ukrepa takoj in učinkovito, da onesnaženje ne seže v globlje plasti zemljine in v vodotoke. - Pri prečenju vodotokov se ohranja obvodna drevnina. Posek na golo naj se ne izvaja. Ohranja se zveznost obvodne vegetacije. Izvaja se samo selektivno redčenje drevnine z odstranitvijo previsokih dreves. - Dela naj se izvajajo izključno podnevi, ponoči se območja ne osvetljuje. - Investitor oz. izvajalec del naj 14 dni pred pričetkom del obvesti pristojno območno enoto Zavoda RS za varstvo narave in ji omogoči spremljanje stanja na terenu v času izvajanja del. - Na habitat kvalifikacijskih vrst, ekstenzivne vlažne in mokrotne travnike na katerih uspeva hranilna rastlina njihovih gosenic, zdravilna strašnica (<i>Sanguisorba officinalis</i>), se ne posega in uporablja za dovozne poti ter začasna odlagališča, če je mogoč dostop z drugih zemljišč, ki niso habitat kvalifikacijskih vrst. Habitati znotraj območja plana so na naslednjih parcelah: 537, 536/2, 542, 546/2, 546/1, 567, 568, 569, 587, 596, 626 in 635/1 vse k.o. Zalog. - Vse razgaljene površine se zatravi s senenim drobirjem sosednjih travnikov, da se prepreči širjenje tujerodnih, invazivnih in rastišču neprimernih vrst iz drugih okolij.« 	<ul style="list-style-type: none"> - posamezne mejice in grmovje se ohranja. V primeru odstranitve se po posegu takoj ponovno zasadi ustrezna grmovna vegetacija. - v času del je treba paziti, da ne pride do onesnaženja zaradi izpusta naftnih derivatov in maziv iz gradbenih strojev ter odlaganja odpadnega materiala; V primeru razlitja nafte iz delovnih strojev ali kakršnegakoli drugega onesnaženja se ukrepa takoj in učinkovito, da onesnaženje ne seže v globlje plasti zemljine in v vodotoke. - pri prečenju vodotokov se ohranja obvodna drevnina; Posek na golo naj se ne izvaja. Ohranja se zveznost obvodne vegetacije. Izvaja se samo selektivno redčenje drevnine z odstranitvijo previsokih dreves. - dela naj se izvajajo izključno podnevi, ponoči se območja ne osvetljuje; - investitor oz. izvajalec del naj 14 dni pred pričetkom del obvesti pristojno območno enoto Zavoda RS za varstvo narave in ji omogoči spremljanje stanja na terenu v času izvajanja del, - na habitat kvalifikacijskih vrst, ekstenzivne vlažne in mokrotne travnike na katerih uspeva hranilna rastlina njihovih gosenic, zdravilna strašnica (<i>Sanguisorba officinalis</i>), se ne posega in uporablja za dovozne poti ter začasna odlagališča, če je mogoč dostop z drugih zemljišč, ki niso habitat kvalifikacijskih vrst, - vse razgaljene površine znotraj območja Natura 2000 se zatravi s senenim drobirjem sosednjih travnikov, da se prepreči širjenje tujerodnih, invazivnih in rastišču neprimernih vrst iz drugih okolij, - kemičnih sredstev za rast ali zatiranje rastlin ter živali se ne uporablja, - pri vzdrževanju površin pod daljnovodom je treba ohranjati avtohtono rastje in ekstenzivno obdelavo travnišč; S posegom se ne pospešuje širjenja tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst.«

Tudi naslednji primer je prikaz ustrezno povzetega omilitvenega ukrepa v plan oziroma uredbo. Gre za primer omilitvenega ukrepa za področje narave in biotske raznovrstnosti. Za ta ukrep je podan zelo podroben opis, in sicer tako za čas gradnje, kot za čas obratovanja. Primerjava kaže, da je navedeni omilitveni ukrep ustrezno in dovolj natančno prenesen v 28. člen Uredbe o državnem prostorskem načrtu za območje Celjske koče (2016). Kljub temu, da ukrep ni v celoti in dobesedno prenesen v člen uredbe, ocenjujemo, da gre za ustrezen prenos, saj so natančno povzeti vsi ključni ukrepi za varstvo narave in biotske raznovrstnosti.

Preglednica 12: Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov s področja narave in biotske raznovrstnosti ter določila uredbe, ki se nanaša na pogoje ohranjanja narave na primeru DPN za rekreacijsko območje

Table 12: Comparison of proposed mitigation measures in the field of nature and biodiversity with the provision of the decree relating nature conservation in case of national spatial plan for recreation area

Omilitveni ukrepi za področje narave in biotske raznovrstnosti povzeti iz okoljskega poročila:	Uredba o državnem prostorskem načrtu za območje Celjske ... (2016) v 28. členu, ki se nanaša na pogoje ohranjanja narave nalaga naslednje določbe:
<p>»Omilitveni ukrepi v času gradnje</p> <p>Habitatni tipi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poseganje v sklenjene gozdne površine v času gradnje naj se omeji na najmanjši možen obseg. - Posege na površine z zavarovanimi travniškimi habitatnimi tipi naj se čim bolj omeji, površine naj ostanejo v dosedanji rabi (ekstenzivna raba travniških površin brez gnojenja). - Gradnja razglednega stolpa naj se načrtuje tako, da ne bo posegov v Brezno na Tolstem vrhu in gozdno vegetacijo v njegovi okolici. <p>Netopirji</p> <p>Izguba možnih zatočišč netopirjev: Izgubo drevesnih zatočišč je mogoče omiliti s postavitvijo netopirnic – hišk za netopirje, lahko pa se podrtá drevesa z dupli prenese na drugo lokacijo, tako da dupla še vedno služijo svojemu namenu. Na bližnje gozdne robove predlagamo namestitve 10 lesobetonskih (holzbeton oz. woodcrete) netopirnic. Vsekakor pa bi bilo dobro, da bi izvajalci posekov tesno sodelovali z nadzornim biologom, tako v primeru najdb netopirjev v drevesih kot pri izbiri, katera drevesa z dupli se prenese na druge lokacije.</p> <p>Zaščita jamskih zatočišč (jame so tudi naravne vrednote): stanje NV Brezno na Celjski koči je bilo sanirano junija 2008 (ZRSVN, 2009) - odkopano oz. odprt je bil vhod v brezno, kot je bilo z odločbo pristojnega inšpektorata naloženo upravljalcu smučišča na Celjski koči Ker je trenutno nekaj metrov na odprtem, naj se ga z nasadom domorodnih dreves (npr. bukev) v širini najmanj 5 do 10 m poveže z najbližjim gozdnim robom. Vhod v brezno naj se zavaruje z ograjo, saj so rešetke na samem vhodu manj primerna oblika varovanja, ker lahko ovirajo vlet in izlet netopirjev iz jame.</p> <p>Plan predvideva gradnjo razglednega stolpa zahodno od vrha hriba Tovsti vrh. Lega vhoda Brezna na Tovstem vrhu je natančna, vendar je potrebno pridobiti poligon jamskih prostorov. V času gradnje je potrebno preprečiti posege v okolici vsaj 10 m od katerekoli točke jamskega prostora.</p> <p>V okolici vhoda naj se vsaj v pasu 10 m ne seka drevja ter naj se ohrani sedanja vegetacija in povezava z gozdno matico.</p>	<p>»(1) Z naravnima vrednotama državnega pomena, podzemno jamo Brezno na Celjski koči (št. jamskega katastra 48377) in podzemno jamo Brezno na Tovstem vrhu (št. jamskega katastra 8698) se ravna tako, da se ne ogrozi njun obstoj. Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto, se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto.</p> <p>(2) Naravni vrednoti državnega pomena iz prejšnjega odstavka se fizično zavarujeta. Posegi in dejavnosti na podzemeljski geomorfološki naravni vrednoti se izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.</p> <p>(3) Pogoji varstva ob jamskem vhodu Brezna na Celjski koči ter Brezna na Tovstem vrhu in njegovi neposredni okolici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - enostavne objekte, ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto, se umesti v takšni oddaljenosti, da se ohrani vidna podoba jamskega vhoda , - vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne uničuje ali spreminja vrstne sestave, razen v primeru, da se s tem omogoči dostop. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklimе v jamskem vhodu in jami, - vibracij ki bi povzročile poškodbe podzemnih jam, ni dovoljeno izvajati. Območje podzemnih jam se določi z natančnim geodetskim posnetkom v fazi izvajanja del, - med gradnjo razglednega stolpa se jamski prostor Brezno na Tovstem vrhu v radiu 10 m zavaruje. <p>(4) Pogoji varstva v območju neposrednega 50 metrskega vpliva in v območju daljinskega 250 metrskega vpliva območja Natura 2000:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na območjih državnega prostorskega načrta, ki sega v območje neposrednega in daljinskega vpliva območja Natura 2000 se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri ohranja temeljne krajinske in biotske kvalitete območja in gozdne površine v čim večjem obsegu,

»se nadaljuje«

»nadaljevanje preglednice 12«

Omilitveni ukrepi za področje narave in biotske raznovrstnosti povzeti iz okoljskega poročila:	Uredba o državnem prostorskem načrtu za območje Celjske ... (2016) v 28. členu, ki se nanaša na pogoje ohranjanja narave nalaga naslednje določbe:
<p>V kolikor je zaradi varovanja ljudi potrebno omejiti dostop, naj se vhod v to jamo zavaruje z ograjo in ne z rešetkami na jamskem vhodu.</p> <p>Ptice</p> <ul style="list-style-type: none"> - »Krčenje gozda naj se opravi izven gnezditvenega obdobja sokola selca in gozdnih vrst ptic. Dela naj se torej opravijo po 30. juniju in zaključijo pred 15. marcem; - Pri izdelavi daljnovodov se upošteva smernice za gradnjo pticam prijaznih daljnovodov (ustrezen razmik med žicami, izolacija žic in kovinskih delov, označitev žic in prevodnikov, da so za ptice bolj vidni).« <p>Divjad</p> <p>Omilitveni ukrepi za zmanjšanje negativnega vpliva posega v času gradnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvajanje del izven gnezditvene sezone ptic oziroma izven sezone poleganja in vzrejanja mladičev sesalcev; - izvajanje del v dnevnem času. <p>Omilitveni ukrepi v času obratovanja</p> <p>Habitatni tipi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Novo nastale dele gozdnega roba naj se zasadi z avtohtonimi grmovnimi vrstami. - Površine z zavarovanimi travniškimi habitatnimi tipi naj ostanejo v dosedanji rabi (ekstenzivna raba travniških površin brez gnojenja), po možnosti je potrebno preprečiti pretirano hojo izven poti. - Brezno pri Celjski koči naj se zavaruje z ograjo. - Brezno na Tovstem vrhu naj se zavaruje z ograjo. <p>Netopirji</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgubo drevesnih zatočišč je mogoče omiliti s postavitvijo netopirnic – hišk za netopirje, ki naj se jih sicer postavi že v času gradnje, v času obratovanja pa je potrebno njihovo vzdrževanje; - V okolici Brezna na Celjski koči je potrebno omogočiti razvoj lesne vegetacije, v okolici Brezna na Tovstem vrhu pa le-to ohraniti in po potrebi omejiti dostop ljudi; - Fizične izgube prehranjevalnih habitatov skoraj ni mogoče popraviti, vendar bo sčasoma tudi novi gozdni rob prevzel vlogo, kot jo ima obstoječi gozdni rob. Potrebno je omogočiti razvoj avtohtone vegetacije gozdnih robov; - Brezno pri Celjski koči naj se očisti in zavaruje z ograjo in ne z rešetkami na jamskem vhodu; 	<ol style="list-style-type: none"> 2. ohranja obstoječe sonaravno gospodarjenje z gozdom, 3. preprečuje zaraščanje kmetijskih površin, 4. ponoči (v času prisotnosti ptice) se ne osvetljuje smučišča, v primeru osvetljevanja na območju apartmajskih hiš in dostopnih poti), ki so v vplivnem območju Nature 2000, pa se osvetljuje časovno omejeno in z dodatnimi tehničnimi rešitvami, ki prostorsko omejujejo svetlobo; uporablja se svetlobno valovne dolžine, ki so najmanj moteče za živali, 5. turistične, rekreacijske in športne dejavnosti, ki so množične, povzročajo hrup ali povzročajo spremembe v habitatu rastlin in živali, se usmerja iz območij in na mesta, kjer ne bo bistvenih vplivov na pomembne dele življenjskega prostora kvalifikacijskih vrst, 6. čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da: <ul style="list-style-type: none"> - se v radiu 200 m od gnezda sokola selca ne izvaja sečnja drevesne in grmovne vegetacije. - se ne izvajajo rekreacija v radiu 200 m ter zračni športi v oddaljenosti najmanj 500 m od gnezda med 15. marcem in 1. junijem, - infrastrukturni objekti in naprave zagotavljajo preletne zračne koridorje, - se med izvajanjem posegov in dejavnostmi zagotovi spremljanje stanja, s katerim se ugotavlja učinkovitost varstvenih usmeritev, podanih v naravovarstvenih smernicah, - se v polmeru 2 km do 8 km od gnezda omeji raba pesticidov, - se za izdelovanje umetnega snega uporabljajo naprave, ki povzročajo manj hrupa, - se za utrjevanje snega na celotnem območju smučišč ne uporablja kemičnih snovi, - se rekreacija in športne aktivnosti, ki povzročajo hrup, izvajajo izven varovanega območja, vsaj 200 m od gnezda. <p>(5) Za varovanje narave se na območju državnega prostorskega načrta izvedejo naslednji omilitveni ukrepi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Omilitveni ukrepi med gradnjo: <ul style="list-style-type: none"> - novo nastale dele gozdnega roba se zasadi z avtohtonimi grmovnimi vrstami, - na površine z zavarovanimi travniškimi habitatnimi tipi se posega v najmanjši možni meri, - gradnja razglednega stolpa se načrtuje tako, da ni posegov v Brezno na Tovstem vrhu in gozdno vegetacijo v njegovi okolici,

»se nadaljuje«

»nadaljevanje preglednice 12«

Omilitveni ukrepi za področje narave in biotske raznovrstnosti povzeti iz okoljskega poročila:	Uredba o državnem prostorskem načrtu za območje Celjske ... (2016) v 28. členu, ki se nanaša na pogoje ohranjanja narave nalaga naslednje določbe:
<ul style="list-style-type: none"> - Brezno na Tolstem vrhu naj se zavaruje z ograjo in ne z rešetkami na jamskem vhodu; - Vhoda in okolica obeh jam naj se ne osvetljuje; - Predlagamo, da se samo ena od jam (npr. Brezno na Celjski koči) vključi v turistično predstavitev; - Postavitve le najnujnejših svetilk na območju DPN, ki naj v skladu z Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Ur. l. RS 81/07) ne svetijo nad vodoravnico in ki ne oddajajo UV svetlobe, ki privlači žuželke. Od pomladi do jeseni (marec-november) naj se ne osvetljuje smučišča, razglednega stolpa ipd. <p>Divjad</p> <p>Omilitveni ukrepi za zmanjšanje negativnega vpliva posega v času obratovanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formiranje vrstno in strukturno pestrih gozdnih robov ob travnatih površinah smučišča; - na dovoznih cestah k in v samem območju naj se s prometno signalizacijo opozori udeležence v prometu na nevarnost naleta divjadi, tudi z omejitvami hitrosti; - dovoznih cest k in v območju naj se fizično ne ograjuje; - površin smučišča in kompleksov objektov (razen akumulacije vode za umetno zasneževanje) naj se ne ograjuje; - akumulacija vode za umetno zasneževanje naj bo ograjena tako, da divjadi ne bo dopuščala prihajanje do vode; - z nadzorom in različnimi omejitvenimi ukrepi naj se preprečuje vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju na območju; - obiskovalce območja naj se ozavešča o naravi prijaznem odnosu.« 	<ul style="list-style-type: none"> iz Brezna na Celjski koči se izkoplje ves material, s katerim je bilo zasuto, - vhoda obeh brezen se odpre in zavaruje z ograjo, ne z rešetkami na vhodu, - za nadomestilo izgube razmnoževalnih habitatov netopirjev se postavi deset lesobetonskih netopirnic. Lokacije določi strokovnjak za netopirje (biolog) v fazi monitoringa med gradnjo, - krčenje gozda se opravi izven gnezditvenega obdobja sokola in gozdnih vrst ptic. Dela se opravijo po 30. juniju in zaključijo pred 15. marcem. <p>2. Omilitveni ukrepi med obratovanjem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - novo nastale dele gozdnega roba se vzdržuje in omogoča razvoj avtohtone gozdne vegetacije, - površine z zavarovanimi travniškimi habitatnimi se ohranja v dosedanji ekstenzivni rabi brez gnojenja, prepreči se pretirano hojo izven poti, - v okolici Brezna na Celjski koči se omogoči razvoj lesne vegetacije, v okolici Brezna na Tovstem vrhu se vegetacijo ohrani in po potrebi omeji dostop ljudi, - vhoda in okolica obeh jam se ne osvetljuje, - od pomladi do jeseni (marec-november) se ne osvetljuje smučišča in razglednega stolpa, - akumulacija vode za umetno zasneževanje se ogradi tako, da divjadi ne dopušča prihajanja do vode, - z nadzorom in različnimi omejitvenimi ukrepi se preprečuje vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju, postavijo se informativne table z namenom ozaveščanja obiskovalcev o odnosu do narave.«

Tudi naslednja primerjava omilitvenega ukrepa na področju hrupa in določila v Odloku o Občinskem prostorskem načrtu Občine Sežana (2016) kaže na ustrezen prenos ukrepa v odločbo. Sivo so obarvani deli besedila, ki se, skoraj dobesedno, pojavljajo v obeh besedilih, v opisu ukrepa in v prostorskem aktu.

Preglednica 13: Primerjava predlaganih omilitvenih ukrepov za hrup ter določila odloka, ki se nanaša na varstvo pred hrupom na primeru OPN

Table 13: Comparison of proposed mitigation measures in the area of noise with the provision of regulation referring protection of noise in case of municipality spatial plan

Omilitveni ukrepi za področje hrupa povzeti iz okoljskega poročila:	Odloku o Občinskem prostorskem načrtu Občine Sežana (2016) v 109. členu, ki se nanaša na varstvo pred hrupom nalaga naslednje določbe:
<p>»Med prostorske izvedbene pogoje je treba dodati člen, ki se nanaša na varstvo pred hrupom:</p> <p>(1) Glede na občutljivost za škodljive učinke hrupa so določene stopnje varstva pred hrupom, ki zagotavljajo varovanje pred onesnaženjem okolja s hrupom za posamezne površine.</p> <ul style="list-style-type: none"> - I stopnja varstva pred hrupom je določena za površine na mirnih območjih na prostem, ki potrebujejo povečano varstvo pred hrupom; - II stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih ni dopusten noben poseg v okolje, ki je moteč zaradi povzročanja hrupa; - III stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih so dopustni z vidika hrupa manj moteči posegi v okolje; - IV stopnja varstva pred hrupom je določena za stavbe na površinah podrobnejše namenske rabe, na katerih je dopusten poseg v okolje, ki je lahko bolj moteč zaradi povzročanja hrupa. <p>(2) Meje med III. in IV. območjem varstva pred hrupom so določene z mejami med območji različne podrobnejše namenske rabe prostora, ki jih uvrščamo v območja III. in IV. stopnje varstva pred hrupom.</p> <p>(3) Območij, ki sodijo v II. območje varstva pred hrupom ali v mirno območje poselitve ta akt ne določa. Posamezna območja poselitve lahko uvrsti v II. območje varstva pred hrupom ali v mirno območje poselitve minister, pristojen za okolje, na podlagi pobude občine, če iz dokumentacije, priložene k pobudi izhaja, da so izpolnjene zahteve varstva pred hrupom, ki v skladu z zakonodajo veljajo za takšno območje varstva pred hrupom. Pobuda za takšno območje se pripravi na podlagi posebne študije ocene hrupa v prostoru v postopku priprave sprememb in dopolnitev tega odloka ali v postopku priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta za takšno območje.</p> <p>(4) V IV stopnji varstva pred hrupom je treba vse obstoječe stanovanjske objekte varovati ali urejati pod pogoji za III stopnjo varstva pred hrupom.</p>	<p>»(1) Glede na občutljivost za škodljive učinke hrupa so določene stopnje varstva pred hrupom, ki zagotavljajo varovanje pred onesnaženjem okolja s hrupom za posamezne površine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - I stopnja varstva pred hrupom je določena za površine na mirnih območjih na prostem, ki potrebujejo povečano varstvo pred hrupom; - II stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih ni dopusten noben poseg v okolje, ki je moteč zaradi povzročanja hrupa; - III stopnja varstva pred hrupom je določena za površine podrobnejše namenske rabe prostora, na katerih so dopustni z vidika hrupa manj moteči posegi v okolje; - IV stopnja varstva pred hrupom je določena za stavbe na površinah podrobnejše namenske rabe, na katerih je dopusten poseg v okolje, ki je lahko bolj moteč zaradi povzročanja hrupa. <p>(2) Meje med III. in IV. območjem varstva pred hrupom so določene z mejami med območji različne podrobnejše namenske rabe prostora, ki jih uvrščamo v območja III. in IV. stopnje varstva pred hrupom.</p> <p>(3) Območij, ki sodijo v II. območje varstva pred hrupom ali v mirno območje poselitve, ta akt ne določa. Posamezna območja poselitve lahko uvrsti v II. območje varstva pred hrupom ali v mirno območje poselitve minister, pristojen za okolje, na podlagi pobude občine, če iz dokumentacije, priložene k pobudi izhaja, da so izpolnjene zahteve varstva pred hrupom, ki v skladu z zakonodajo veljajo za takšno območje varstva pred hrupom. Pobuda za takšno območje se pripravi na podlagi posebne študije ocene hrupa v prostoru v postopku priprave sprememb in dopolnitev tega odloka ali v postopku priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta za takšno območje.</p> <p>(4) V IV stopnji varstva pred hrupom je treba vse obstoječe stanovanjske objekte varovati ali urejati pod pogoji za III stopnjo varstva pred hrupom.</p>

»se nadaljuje«

»nadaljevanje preglednice 13«

Omilitveni ukrepi za področje hrupa povzeti iz okoljskega poročila:	Odloku o Občinskem prostorskem načrtu Občine Sežana (2016) v 109. členu, ki se nanaša na varstvo pred hrupom nalaga naslednje določbe:
<p>(5) Na meji med I in IV stopnjo varstva pred hrupom ter na meji med II in IV stopnjo varstva pred hrupom mora biti območje, ki obkroža IV stopnjo varstva pred hrupom v širini z vodoravno projekcijo 1000 m in na katerem veljajo pogoji za III stopnjo varstva pred hrupom. Širina III. območja varstva pred hrupom, ki obkroža IV. območje varstva pred hrupom, je lahko manjša od 1000 m, če zaradi naravnih ovir širjenja hrupa ali ukrepov varstva pred hrupom ali zaradi drugih razlogov na I. oziroma na II. območju varstva pred hrupom niso presežene mejne vrednosti kazalcev hrupa, določene za to območje.</p> <p>(6) V posamezna območja se lahko umeščajo le tiste dejavnosti, ki ne povzročajo prekomernega hrupa glede na zakonsko predpisane mejne vrednosti za posamezno območje varstva pred hrupom.</p> <p>(7) V primeru, ko nivo hrupa v okolju z umestitvijo novih dejavnosti presega dovoljeno raven za posamezno območje, je umestitev dopustna le, če je moč s smiselnimi protihrupnimi ukrepi oziroma zaščito zmanjšati vpliv vira hrupa ali znižati splošno raven hrupa v območju tako, da ne bodo presežene mejne ravni hrupa za območje.</p> <p>(8) Pri umeščanju stanovanjskih območij in drugih dejavnosti v bližino obstoječih virov hrupa je potrebno z načinom gradnje oziroma s protihrupnimi ureditvami in ukrepi zagotoviti ustrezen nivo hrupa za predvidena območja.</p> <p>(9) Pri novogradnjah objektov in drugih posegih v obstoječe objekte v varovalnih pasovih javnih cest je treba gradnje objektov načrtovati z aktivno zaščito pred hrupom, z zaščito oken ali fasade.</p> <p>(10) Pri umestitvi novega vira hrupa v prostor je potrebno zagotoviti ukrepe varstva pred hrupom za preprečevanje in zmanjšanje hrupa v okolju kot posledice uporabe in obratovanja vira, pri čemer imajo pri izbiri prednost ukrepi zmanjševanja emisije hrupa pri njenem izvoru pred ukrepi preprečevanja širjenja hrupa v okolju.«</p>	<p>(6) V posamezna območja se lahko umeščajo le tiste dejavnosti, ki ne povzročajo prekomernega hrupa glede na zakonsko predpisane mejne vrednosti za posamezno območje varstva pred hrupom.</p> <p>(7) V primeru, ko nivo hrupa v okolju z umestitvijo novih dejavnosti presega dovoljeno raven za posamezno območje, je umestitev dopustna le, če je moč s smiselnimi protihrupnimi ukrepi oziroma zaščito zmanjšati vpliv vira hrupa ali znižati splošno raven hrupa v območju tako, da ne bodo presežene mejne ravni hrupa za območje.</p> <p>(8) Pri umeščanju stanovanjskih območij in drugih dejavnosti v bližino obstoječih virov hrupa je potrebno z načinom gradnje oziroma s protihrupnimi ureditvami in ukrepi zagotoviti ustrezen nivo hrupa za predvidena območja.</p> <p>(9) Pri novogradnjah objektov in drugih posegih v obstoječe objekte v varovalnih pasovih javnih cest je treba gradnje objektov načrtovati z aktivno zaščito pred hrupom, z zaščito oken ali fasade.</p> <p>(10) Pri umestitvi novega vira hrupa v prostor je potrebno zagotoviti ukrepe varstva pred hrupom za preprečevanje in zmanjšanje hrupa v okolju kot posledice uporabe in obratovanja vira, pri čemer imajo pri izbiri prednost ukrepi zmanjševanja emisije hrupa pri njenem izvoru pred ukrepi preprečevanja širjenja hrupa v okolju.</p> <p>(11) Upravljalavec AC ne bo zagotavljal dodatnih ukrepov varstva pred hrupom za območja urejanja ob AC oziroma za območja spremenjene rabe prostora znotraj njenega vpliva glede na že izvedene ukrepe zaščite v sklopu njene izgradnje.</p> <p>(12) Za vsa območja ob AC, za katera je predvideno urejanje z OPPN, na katerih bodo predvidene za hrup občutljive površine (stanovanjska območja, vzgojno varstvene površine ipd.), je potrebno v fazi izdelave OPPN izdelati oceno obremenjenosti s hrupom, s predlogom protihrupnih ukrepov z upoštevanjem napovedi prometa za 20-letno plansko obdobje. Kolikor se izkaže, da bodo na teh površinah obremenitve s hrupom presežale dovoljene ravni, je v okviru OPPN potrebno predvideti ustrezne protihrupne ukrepe. Izvedba protihrupnih ukrepov je dolžnost lokalne skupnosti oziroma investitorjev posegov.«</p>

Navajamo tudi nekaj primerov omilitvenih ukrepov, ki niso bili preneseni v obravnavane PPP in niso zapisani v uredbi oziroma odloku prostorskega akta ali v drugi obliki formalne potrditve PPP. Ti primeri so naslednji:

- »Zaradi bližine znanih populacij velikega frfotavčka je pred pridobitvijo gradbenega dovoljenja potrebno izvesti raziskavo o prisotnosti velikega frfotavčka na širšem območju DPN med P51 in

- P511, ter na območju predvidene obvozne ceste Semič, kot tudi kartiranje hranilne rastline gosenic velikega frfotavčka – črnega grahorja (*Lathyrus niger*)«.
- »V fazi priprave PGD je potrebno izdelati Elaborat o uporabi in ravnanju z rodovitnim delom tal, ki mora vključevati oceno rodovitne zemlje na površini predvidenih ureditev kot tudi njeno nadaljnjo uporabo za namene kmetijstva. S pravilno nadaljnjo uporabo npr. na slabših ali degradiranih kmetijskih zemljiščih lahko v določeni meri ohranimo izgubljen pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč ter s tem ohranimo rodovitni del tal (rodovitno zemljo), ki predstavlja neobnovljiv naravni vir«.
  - »Pri projektiranju nove razsvetljave smučišč je potrebno upoštevati:
    - Priporočilo Slovenskega društva za razsvetljavo (SDR). Za športne objekte je za smučišče, ki na nivoju tekmovanja spada pod rubriko »lokalno«, namenjeno pa je tudi za treninge in rekreativno smučanje razvrščeno v III. razred razsvetljave, kar pomeni osvetljenost 30 lux-ov in enakomernost Emin/Eav 0,2.
    - Več režimov prižiganja in sicer za potrebe smučanja naj obratujejo vse svetilke, za potrebe teptanja in izdelave snega pa se morajo prižgati samo posamezne skupine svetilk«.

Navajanje omilitvenih ukrepov je smiselno, kadar ti prispevajo k preprečitvi, zmanjšanju ali bistveni ublažitvi negativnih vplivov oziroma kadar prispevajo k izboljšanju PPP. To pomeni, da morajo biti ustrezno pripravljene in predstavljene. Poleg samega opisa ukrepa morajo biti opremljeni z informacijo o njihovi ustreznosti in izvedljivosti v danem prostorskem in časovnem okviru. Samo ukrepi, ki jasno kažejo, kaj oziroma kakšen je njihov doprinos za PPP, so vanj lahko tudi ustrezno preneseni. K preprečitvi, zmanjšanju ali bistveni ublažitvi negativnih vplivov ali k izboljšanju stanja lahko prispevajo le ukrepi, ki so integrirani v PPP in ustrezno zapisani v aktu.

Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v PPP je zato eden ključnih korakov v postopku CPVO. Ker gre za zelo pomemben korak v postopku, nas je zanimalo, kdaj se v postopku prične razprava o omilitvenih ukrepih, kdo v tej razpravi sodeluje in kakšne so ugotovitve oziroma zaključki. Odgovore na zastavljena vprašanja smo poskušali pridobiti s pregledom dostopne dokumentacije o celotnem postopku, na vzorcu petih okoljskih poročil oziroma postopkov CPVO, saj iz samih poročil teh informacij ni mogoče razbrati. V okoljskih poročilih so omilitveni ukrepi, kadar je ugotovljeno, da so potrebni, sicer vedno tudi zapisani, nikjer pa ni pojasnjeno, na kakšen način so bili oblikovani. Tudi pregled dostopne dokumentacije o postopkih nam teh odgovorov ne daje, saj omilitveni ukrepi v nobenem primeru niso bili predmet razprav, ali pa to ni bilo zabeleženo. To lahko pomeni dvoje, ali razprava o omilitvenih ukrepih poteka neposredno med izdelovalcem PPP in izdelovalcem OP in to ni zabeleženo, ali pa se temu koraku posveča bistveno premalo pozornosti. Ali so omilitveni ukrepi, predlagani v postopku CPVO ustrezni, preverjajo predvsem nosilci urejanja prostora, ko v pregled prejmejo dopolnjen osnutek plana in okoljsko poročilo, to je pred izdajo mnenja o ustreznosti okoljskega poročila. Pri pregledu omilitvenih ukrepov so osredotočeni predvsem na svoje področje, preverjajo ali so predvideni vplivi in predlagani ukrepi v skladu z izdanimi smernicami in zakonodajnimi določili. Na ta način je tudi težko oceniti uspešnost izdelovalca okoljskih poročil in uspešnost postopka CPVO.

4.2 ANKETA

Namen ankete je bil ugotoviti, kako ustreznost in uporabnost omilitvenih ukrepov v celovitih presoah vplivov na okolje ocenjujejo izdelovalci politik, planov in programov ter izdelovalci okoljskih poročil, ki te ukrepe oblikujejo in predlagajo.

Ker smo želeli pridobiti odgovore čim širšega kroga strokovnjakov, ki delujejo na področju priprave PPP in izdelave OP smo se odločili za spletni tip ankete. V osnovni vzorec smo vključili 50 anketirancev, od tega 20 izdelovalcev PPP in 30 izdelovalcev OP. Za vsako skupino strokovnjakov smo pripravili poseben vprašalnik, osnovna vprašanja, ki se nanašajo na profil anketiranca, pa so bila skupna vsem. Na anketo je odgovorilo 34 anketirancev (N=34), med njimi 14 izdelovalcev PPP in 20 izdelovalcev OP, kar je ocenjeno kot dovolj veliko število za relevantno analizo.

Preglednica 14: Vloga anketiranca v postopku CPVO

Table 14: Respondent's role in environmental assessments procedures according to SEA Directive

Vloga anketiranca v postopku celovite presoje vplivov na okolje	F (N=34)	%
Izdelovalec politike, programa ali plana (PPP)	14	41,2
Izdelovalec okoljskega poročila (OP)	20	58,8
Skupaj	34	100,0

Anketiranci v postopkih CPVO praviloma lahko delujejo v obeh vlogah, in sicer kot izdelovalci PPP in/ali kot izdelovalci OP. V anketi so se, glede na vlogo, ki jo pogosteje opravljajo, anketiranci morali odločiti za eno. Izdelovalci PPP so odgovarjali na 8, izdelovalci OP pa na 6 vprašanj.

4.2.1 Odgovori skupine izdelovalcev PPP

4.2.1.1 Splošne značilnosti skupine izdelovalcev PPP

V okviru vprašanj, ki se nanašajo na profil vprašanega v vzorcu skupine izdelovalcev PPP, nas je uvodoma zanimalo, koliko časa izdelovalci PPP že delujejo na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja in pri koliko PPP, za katere se je izvajala CPVO, so v zadnjih desetih letih sodelovali. Večina vprašanih ima na tem področju že dolgoletne izkušnje, 5 anketirancev ima celo več kot 20-letne, medtem ko jih 5 na tem področju deluje med 11 – 20 leti. Tudi ostali 4 anketiranci imajo na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja več kot 2-letne izkušnje, med njimi trije na področju delujejo med 6 – 10 let. Anketiranci pa imajo tudi precej izkušenj z izdelavo PPP za katere se je izdelovalo CPVO. Tako je 7 anketirancev v zadnjih desetih letih sodelovalo pri izdelavi več kot 10 PPP, 2 pri izdelavi med 6 – 10 PPP in 3 anketiranci pri izdelavi 3 – 5 PPP. V vzorcu skupine izdelovalcev PPP so zajeti anketiranci z razmeroma dolgoletnimi izkušnjami na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja, dobra tretjina vprašanih ima celo več kot 20-letne

izkušnje. Poleg tega imajo anketiranci veliko izkušenj tudi z izdelavo PPP, za katere se je izvajala CPVO, dobra polovica vprašanih je namreč, v zadnjem obdobju desetih let, sodelovala pri izdelavi več kot 10 PPP.

Preglednica 15: Izkušnje izdelovalca PPP na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja

Table 15: Working experiences of experts preparing PPP in the field of spatial and/or strategic planning

Izkušnje na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja	F (N=14)	%
Manj kot 2 leti	0	0
2 - 5 let	1	7,2
6 - 10 let	3	21,4
11 - 20 let	5	35,7
Več kot 20 let	5	35,7
Skupaj	14	100,0

Preglednica 16: Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, pri koliko PPP, za katere se je izvajala CPVO, so v zadnjih 10 letih sodelovali v vlogi izdelovalca PPP

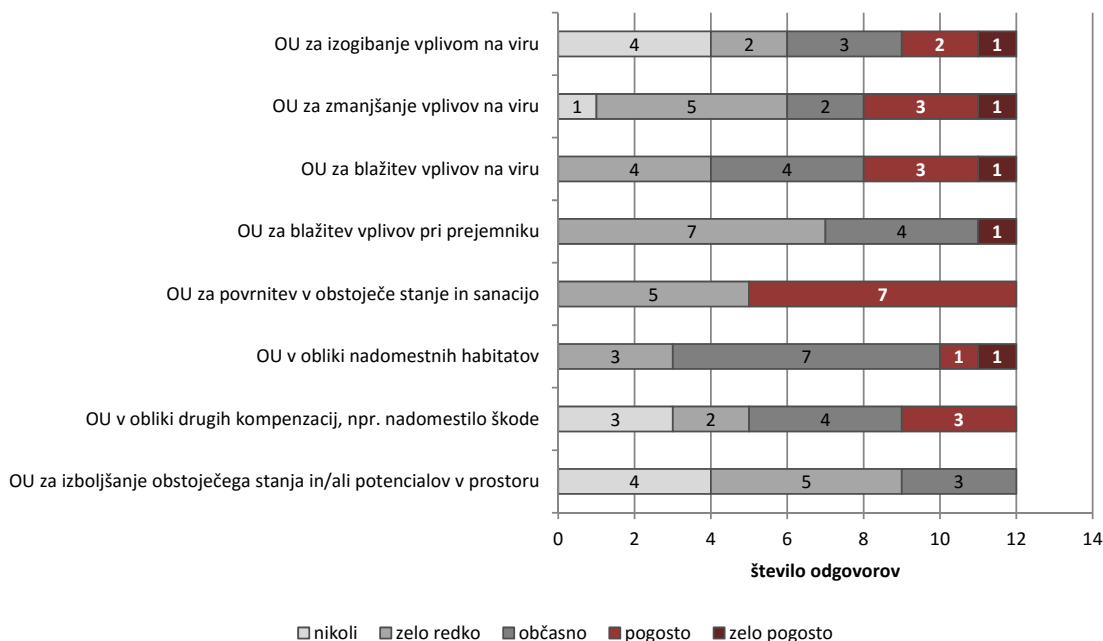
Table 16: Responses of the group of experts preparing PPP to the question, with how many PPP for which environmental assessments procedures according to SEA Directive was implemented, they cooperated within a role of expert preparing PPP in the last 10 years

Število PPP za katere se je izvajala CPVO	F (N=14)	%
do 2	1	7,2
3 - 5	3	21,4
6 - 10	2	14,3
Več kot 10	7	57,1
Skupaj	14	100,0

4.2.1.2 Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali za izboljšanje stanja

Izdelovalci PPP ocenjujejo, da so v okoljskih poročilih daleč najpogosteje predlagani ukrepi za sanacijo in povrnitev v obstoječe stanje. Med pogosto predlaganimi ukrepi so tudi ukrepi za blažitev vplivov na viru, sledijo ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega. Šele na četrtem mestu se pojavijo ukrepi za izogibanje vplivom na viru. Med ukrepi, ki se razmeroma pogosto pojavljajo, so omenjene še druge oblike kompenzacije, kot je nadomestilo škode in ukrepi v obliki nadomestnih habitatov. Izdelovalci PPP menijo, da se ukrepi za izboljšanje stanja pojavljajo redko, kar tretjina jih meni, da pravzaprav nikoli, 42 % jih navaja, da zelo redko in samo četrtnina anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP meni, da je občasno med omilitvenimi ukrepi mogoče zaslediti ukrepe za izboljšanje obstoječega stanja. Tudi rezultati analize kažejo, da so ukrepi za izboljšanje stanja, med omilitvenimi ukrepi praviloma redko navedeni.

Odgovori skupine izdelovalcev PPP so prikazani na Sliki 16. Skupina izdelovalcev PPP, za razliko od analize stanja omilitvenih ukrepov, na prvo mesto po pogostosti pojavljanja uvršča ukrepe za povrnitev v obstoječe stanje in sanacijo. V izbranem vzorcu okoljskih poročil se ukrepi za sanacijo pojavljajo do srednje pogosto. Obe analizi pa sta si enotni, da so med pogostejše predlaganimi ukrepi predvsem ukrepi za zmanjšanje in ukrepi za blažitev vplivov na viru, medtem ko se ukrepi za izboljšanje obstoječega stanja pojavljajo zelo redko.

Slika 16: Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, s katerimi tipi omilitvenih ukrepov so se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, najpogosteje srečevali (N=12)

Figure 16: Responses of the group of experts preparing PPP, to the question what type of mitigation measures they most frequently encountered in their practice of PPP preparing, for which environmental assessments procedures according to SEA Directive was implemented (N=12)

4.2.1.3 Ustreznost predlaganih omilitvenih ukrepov

V anketi nas je zanimalo, kako izdelovalci PPP na splošno ocenjujejo omilitvene ukrepe, ki so rezultat postopkov CPVO, ali se jim zdijo konkretni, inovativni in ali je natančnost in podrobnost opisov naravnana na raven obravnavanega PPP. Odgovori so zbrani v Preglednici 17.

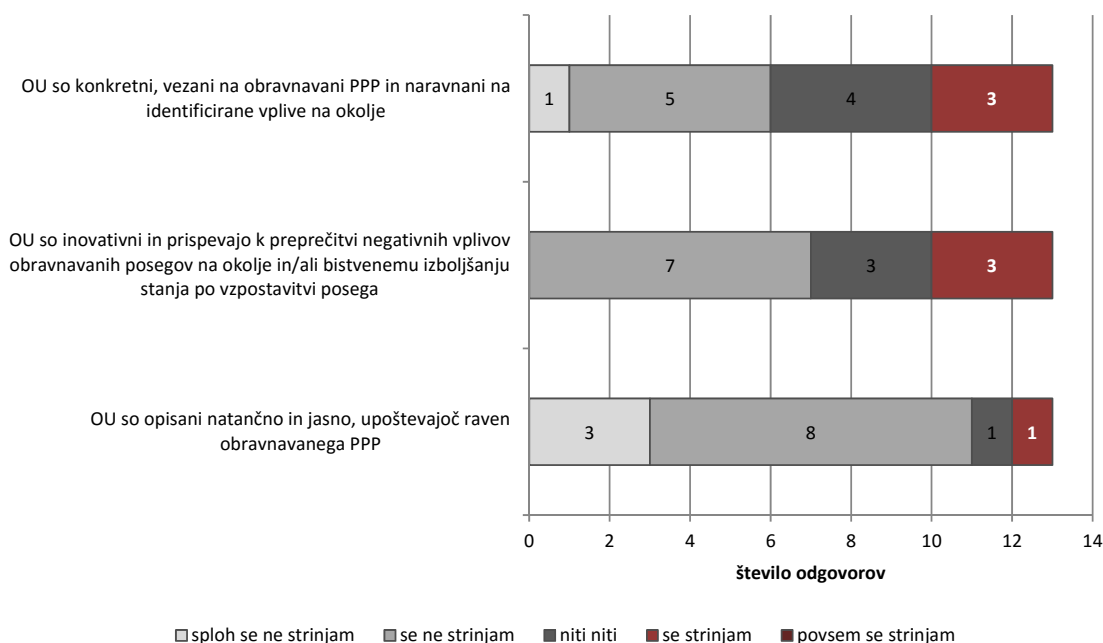
Izdelovalci PPP prakso omilitvenih ukrepov ocenjujejo kot precej slabo, povprečne ocene vseh navedenih trditvev so razmeroma nizke in so pod srednjo oceno 3, nizki standardni odkloni pa kažejo, da so mnenja anketirancev v ocenah enotna. 46 % vprašanih meni, da predlagani omilitveni ukrepi niso konkretni in vezani na obravnavani PPP in na identificirane vplive, slaba tretjina ima glede tega

deljena mnenja in le dobra petina pritrjuje trditvi, da so predlagani omilitveni ukrepi v okoljskih poročilih konkretni.

Preglednica 17: Zbirni prikaz odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na splošne značilnosti omilitvenih ukrepov (N=13)

Table 17: Joint presentation of responses of the group of experts preparing PPP to some arguments relating general characteristics of mitigation measures (N=13)

Trditev	sploh se ne strinjam		se ne strinjam		niti niti		se strinjam		povsem se strinjam		skupaj	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
OU so konkretni, vezani na obravnavani PPP in naravnani na identificirane vplive.	1	7,7	5	38,5	4	30,8	3	23,1	0	0	13	100
OU so inovativni in prispevajo k preprečitvi negativnih vplivov obravnavanih posegov na okolje in/ali bistvenemu izboljšanju stanja.	0	0	7	53,8	3	23,1	3	23,1	0	0	13	100
OU so opisani natančno in jasno, upoštevajoč raven obravnavanega PPP.	3	23,1	8	61,5	1	7,7	1	7,7	0	0	13	100

Slika 17: Število odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na splošne značilnosti omilitvenih ukrepov (N=13)

Figure 17: Responses of the group of experts preparing PPP to some arguments relating general characteristics of mitigation measures (N=13)

Večina izdelovalcev PPP je tudi mnenja, da predlagani omilitveni ukrepi niso inovativni, tako jih namreč meni dobra polovica vprašanih, dobra petina ima glede inovativnosti ukrepov deljena mnenja, prav tako dobra petina pa jih meni, da omilitveni ukrepi vendarle so inovativni in prispevajo k preprečitvi negativnih vplivov obravnavanih posegov na okolje in/ali bistvenemu izboljšanju stanja po vzpostavitvi posega.

Še bolj kritični so izdelovalci PPP glede natančnosti in jasnosti opisov ukrepov. Večina vprašanih meni, da omilitveni ukrepi niso opisani ustrezno natančno glede na raven obravnavanega PPP. Trije so svojo oceno pojasnili z obrazložitvijo, da so predlagani omilitveni ukrepi zelo podrobni in zato pogosto neuporabni za obravnavani plan.

4.2.1.4 Izvedljivost predlaganih omilitvenih ukrepov

Omilitveni ukrepi so uporabni kadar so realni in izvedljivi v danem prostorskem in časovnem okviru, so utemeljeni z oceno izvedljivosti in navedbo nosilcev izvedbe ukrepov. Zbirni prikaz odgovorov na trditve, ki se nanašajo na izvedljivost in uporabnost omilitvenih ukrepov je v Preglednici 18.

Preglednica 18: Zbirni prikaz odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na izvedljivost in uporabnost omilitvenih ukrepov (N=13)

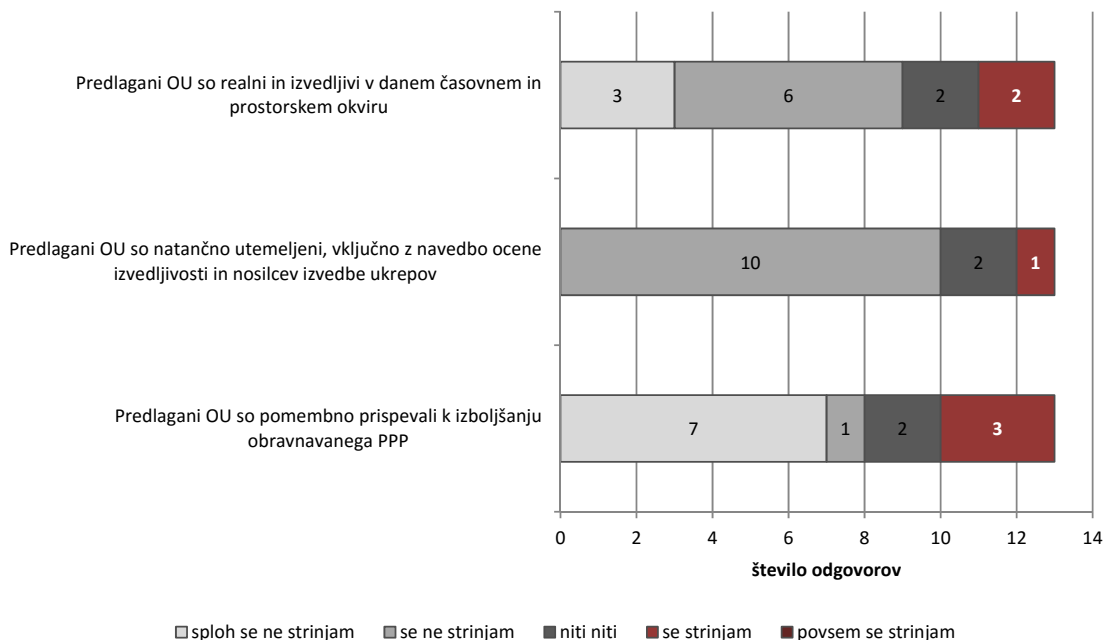
Table 18: Responses of the group of experts preparing PPP to some arguments relating to the feasibility and applicability of mitigation measures (N=13)

Trditve	sploh se ne strinjam		se ne strinjam		niti niti		se strinjam		povsem se strinjam		skupaj	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Predlagani OU so realni in izvedljivi v danem časovnem in prostorskem okviru.	3	23,1	6	46,2	2	15,4	2	15,4	0	0	13	100
Predlagani OU so natančno utemeljeni, vključno z navedbo ocene izvedljivosti in nosilcev izvedbe ukrepov.	0	0	10	76,9	2	15,4	1	7,7	0	0	13	100
Predlagani OU so pomembno prispevali k izboljšanju obravnavanega PPP.	7	53,8	1	7,7	2	15,4	3	23,1	0	0	13	100

Izdelovalci PPP ocenjujejo, da predlagani omilitveni ukrepi večinoma niso uporabni, kar 69 % vprašanih jih meni, da ukrepi niso realni in izvedljivi v danem časovnem in prostorskem okviru. Kot zelo pomanjkljivo ocenjujejo utemeljenost omilitvenih ukrepov, saj utemeljitve po njihovem mnenju niso dovolj natančne, obenem pogrešajo tudi več jasnosti pri navedbi ocen izvedljivosti in navedbi nosilcev izvedbe ukrepov. Takšno mnenje ima kar 77 % anketirancev v skupini izdelovalcev PPP. Dobrih 60 % vprašanih v tej skupini se tudi ne strinja, da bi v okoljskih poročilih predlagani omilitveni ukrepi pomembno prispevali k izboljšanju obravnavanega PPP, med njimi jih je dobra petina, ki se s

to trditvijo celo sploh ne strinjajo. Samo dobra petina vprašanih se strinja s postavljeno trditvijo, da so predlagani omilitveni ukrepi pomembno prispevali k izboljšanju načrtovanega PPP.

Slika 18: Število odgovorov skupine izdelovalcev PPP na trditve, ki se nanašajo na uporabnost omilitvenih ukrepov (N=13)

Figure 18: Responses of the group of experts preparing PPP to some arguments relating to the applicability of mitigation measures (N=13)

Anketirance smo v nadaljevanju prosili, če lahko navedejo tri primere omilitvenih ukrepov, ki so po njihovem mnenju pomembno prispevali k izboljšanju PPP. Samo anketiranci iz skupine izdelovalcev PPP so navedli tri ukrepe, 2 sta zapisala po en ukrep, medtem, ko sta 2 anketiranca dopisala, da takšnih omilitvenih ukrepov ni bilo. 6 anketirancev ni navedlo nobenega ukrepa. V Preglednici 19 je prikazan zbirni pregled odgovorov.

Med ukrepi, ki so pomembno prispevali k izboljšanju PPP, izdelovalci PPP navajajo različne ukrepe, kot so alternativni poteki tras ali alternativne lokacije, nadomestni habitati, tudi protihrupne ograje ob cestah. Med ukrepi navajajo tudi izvedbo hidrološko hidravlične študije, kartiranje habitatov in predhodne arheološke raziskave, kar pa bi težko uvrstili že med ukrepe, so le podlage za oblikovanje ukrepov.

Preglednica 19: Omilitveni ukrepi, ki so po mnenju anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP pomembno prispevali k izboljšanju PPP (N=13)

Table 19: Mitigation measures importantly contributing to the improvement of PPP by the opinion of respondents of the group of experts preparing PPP (N=13)

Primeri omilitvenih ukrepov:	F (N=13)
- izvedba hidrološko hidravlične študije	1
- izvedba kartiranja habitata	
- predhodne arheološke raziskave	
- protihrupne ograje pri cestah	1
- nadomestni habitati pri vodnogospodarskih ureditvah	
- ukrepi, povezani z uporabo rodovitne zemljine (pri prostorsko obsežnih posegih) za izboljšanje kmetijskih zemljišč na širšem območju posega ali na bolj oddaljenih območjih	
- opustitev variantnega poteka trase prenosnega plinovoda po dolini reke Reke zaradi inventariziranih habitatnih tipov	1
- sprememba trase prenosnega plinovoda zaradi naravne vrednote	
- nadomestni habitat za dvoživke	
- iskanje alternativnega poteka trase ali lokacije objekta	1
- nadomestni habitati	1
- takšnih omilitvenih ukrepov ni bilo	1
- takih omilitvenih ukrepov pri vseh občinskih prostorskih načrtih, ki so bili CPVOirani ni bilo.	1
Anketiranci niso navedli nobenega ukrepa.	6
Skupaj	13

4.2.1.5 Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavane PPP

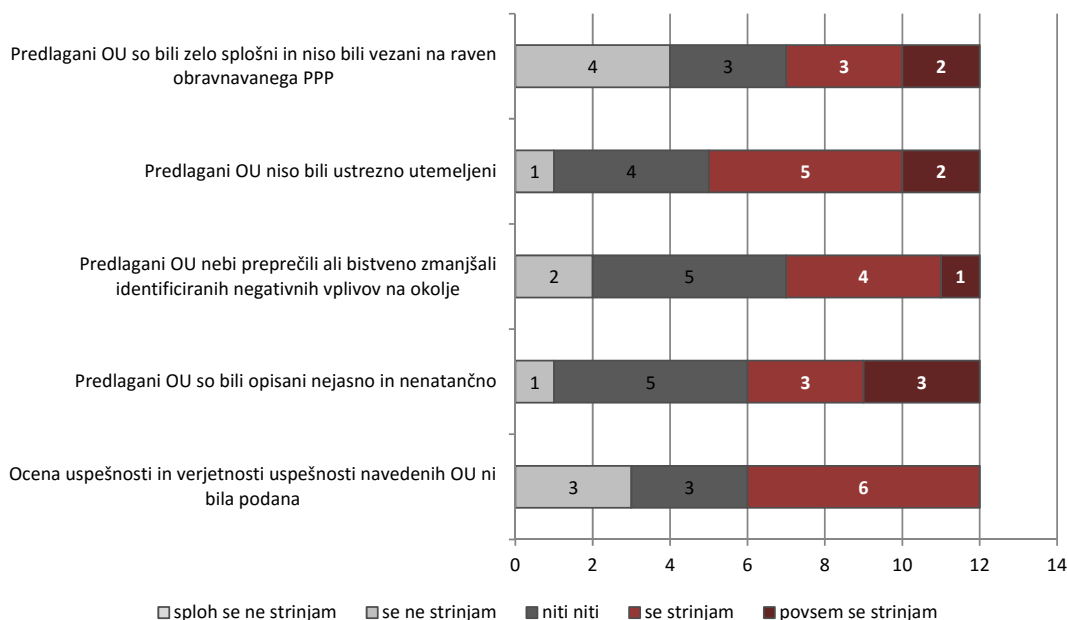
Pomemben korak v postopku CPVO je vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavani PPP. Zanimalo nas je, kako pogosto so izdelovalci PPP predlagane omilitvene ukrepe uspeli vključiti v PPP. Na vprašanje je odgovorilo 10 anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP. Zbirni prikaz odgovorov je v Preglednici 20. 5 izdelovalcev PPP navaja, da so omilitvene ukrepe pogosto vključili v obravnavani PPP, 2 odgovarjata, da občasno, 3 pa, da zelo redko. Odgovori kažejo, da so bili omilitveni ukrepi, v obravnavane PPP praviloma preneseni le v polovici primerov.

Preglednica 20: Zbirni prikaz odgovorov anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, kako pogosto so izdelovalci PPP predlagane omilitvene ukrepe vključili v obravnavani PPP (N=10)

Table 20: Joint presentation of responses of the group of experts preparing PPP to the question how frequently they integrated proposed mitigation measures into the discussed PPP (N=10)

Trditev	nikoli		zelo redko		občasno		pogosto		zelo pogosto		skupaj	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
OU so bili vključeni v obravnavani PPP	0	0	3	30	2	20	4	40	1	10	10	100

Izdelovalce PPP smo vprašali tudi po vzrokih, zakaj predlagani omilitveni ukrepi niso bili vključeni v PPP. Odgovori so prikazani na Sliki 19.

Slika 19: Odgovori skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, zakaj predlagani omilitveni ukrepi niso bili vključeni v PPP (N=12)

Figure 19: Responses of the group of experts preparing PPP to the question, why proposed mitigation measures were not included into the PPP (N=12)

Med vzroki za neupoštevanje ukrepov izdelovalci PPP navajajo nejasne in nenatančne opise ukrepov, neustrezne utemeljitve ukrepov, splošnost navedenih ukrepov ter umanjkanje ocene uspešnosti in verjetnosti uspešnosti predlaganih ukrepov. Med drugimi vzroki, ki so jih anketiranci še dodali, sta dva opozorila na neučinkovitost ukrepov, trije pa so dopisali, da so predlagani ukrepi zelo podrobni in zato pogosto neuporabni, ker jih je nemogoče prenesti v plan.

4.2.2 Odgovori skupine izdelovalcev OP

4.2.2.1 Splošne značilnosti skupine izdelovalcev OP

V sklopu vprašanj, ki se nanašajo na profil anketiranca, nas je zanimalo, koliko časa izdelovalci OP že delujejo na področju strateškega ocenjevanja in CPVO ter pri koliko okoljskih poročilih so v zadnjih desetih letih sodelovali. Odgovori kažejo, da jih ima večina na tem področju že dolgoletne izkušnje, kar 80 % jih na področju strateškega ocenjevanja in CPVO deluje več kot 6 let, med njimi slaba polovica tudi več kot 10 let. Tudi z izdelavo okoljskih poročil imajo anketiranci precej izkušenj. Dobra polovica vprašanih je namreč v zadnjih 10 letih sodelovala pri izdelavi več kot 6 OP, večina med njimi tudi pri več kot 10 okoljskih poročilih.

Preglednica 21: Izkušnje izdelovalca OP na področju strateškega ocenjevanja in/ali CPVO

Table 21: Working experiences of experts preparing environmental reports in the field of strategic assessments and/or environmental assessments according to SEA Directive

Izkušnje na področju strateškega ocenjevanja in/ali CPVO	F (N=20)	%
Manj kot 2 leti	1	5,0
2 - 5 let	3	15,0
6 - 10 let	7	35,0
11 - 20 let	8	40,0
Več kot 20 let	1	5,0
Skupaj	20	100,0

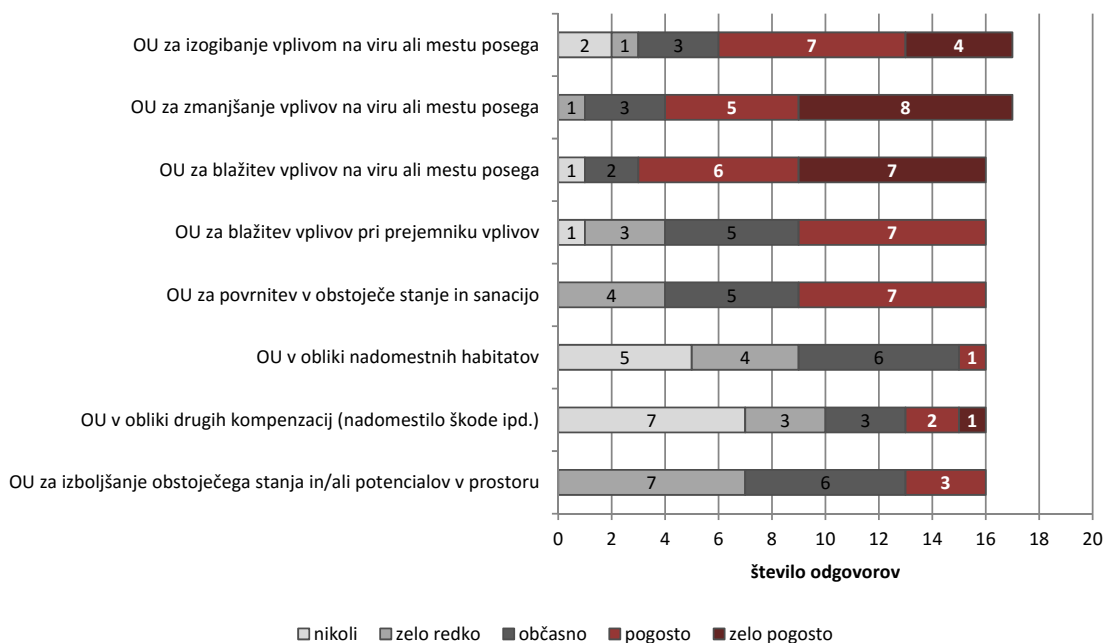
Preglednica 22: Odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje, pri koliko OP, so v zadnjih 10 letih sodelovali v vlogi izdelovalca OP

Table 22: Responses of the group of experts preparing environmental reports to the question at how many environmental reports they have cooperated in the last 10 years

Število OP	F (N=20)	%
do 2	1	5,0
3 - 5	6	30,0
6 - 10	4	20,0
Več kot 10	9	45,0
Skupaj	20	100,0

4.2.2.2 Tipi omilitvenih ukrepov glede na namen – ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje vplivov ali za izboljšanje stanja

V anketni raziskavi nas je zanimalo, katere ukrepe za zmanjšanje ali preprečitev negativnih vplivov, izdelovalci OP najpogosteje predlagajo. Njihovi odgovori kažejo, da se najpogosteje odločajo za ukrepe za zmanjševanje vplivov na viru ali mestu posega (M=4,18), sledijo ukrepi za blažitev vplivov na viru (M=4,13), pogosto pa predlagajo tudi ukrepe za izogibanje vplivov na viru ali mestu posega (M=3,59). Kar 47 % izdelovalcev OP meni, da zelo pogosto predlagajo ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega, 48 % pa jih odgovarja, da zelo pogosto navajajo tudi ukrepe za blažitev vplivov na viru. Nad povprečno oceno 3, to je med ukrepe, ki jih izdelovalci OP razmeroma pogosto predlagajo, se uvrščajo še ukrepi za povrnitev v obstoječe stanje in sanacijo ter ukrepi za blažitev vplivov pri prejemniku. Dobra tretjina izdelovalcev OP ocenjuje, da občasno predlagajo tudi ukrepe za izboljšanje obstoječega stanja, petina pa jih je mnenja, da tovrstne ukrepe predlagajo pogosto. Za ukrepe kompenzacije, kot so nadomestni habitati, povračilo v naravi ali povračilo škode ipd. se anketiranci praviloma odločajo redkeje.

Slika 20: Odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje, katere tipe omilitvenih ukrepov so v okoljskih poročilih najpogosteje predlagali (N=16)

Figure 20: Responses of the group of experts preparing environmental reports to the question what type of mitigation measures they most frequently suggested within environmental reports (N=16)

Izdelovalce OP smo v nadaljevanju prosili, da navedejo tri primere omilitvenih ukrepov, ki so jih v okoljskih poročilih predlagali in so ti pomembno prispevali k izboljšanju obravnavanega PPP. Njihovi odgovori so zbirno prikazani v Preglednici 23.

Omilitvene ukrepe, ki so pomembno prispevali k izboljšanju PPP, je navedla dobra polovica vseh anketirancev iz skupine izdelovalcev OP, medtem ko jih slaba polovica ni navedla nobenega. Med tistimi, ki so ukrepe navedli, jih je večina opisala po 3, 1 anketiranec pa 2 ukrepa. Anketiranci so navedli različne ukrepe, ki se nanašajo na različne okoljske sestavine, na vode, tla, kmetijstvo, gozdarstvo, naravo in kulturno dediščino, to so sestavine, ki se v postopkih presoj obravnavajo pogosteje. Navedeni ukrepi se precej razlikujejo tudi glede natančnosti in podrobnosti opisov. Posamezni ukrepi so opisani zelo podrobno, medtem ko so drugi spet bolj splošni. Med ukrepi zasledimo tudi nekaj primerov, ki se nanašajo na splošno dobro prakso, npr. pri gradnji in ureditvi gradbišč, ta pa je že tako določena v pravilnikih. Tovrstne primere bi zato, prej kot med omilitvene ukrepe, uvrstili med opozorila ali priporočila.

Navedeni omilitveni ukrepi so sicer namenjeni zmanjšanju ali omilitvi vplivov PPP na posamezne sestavine okolja, vendar pa tudi sami lahko povzročijo večje ali manjše neželene oziroma škodljive vplive drugim sestavinam okolja. Iz tega sledi, da je pri oblikovanju omilitvenih ukrepov treba slediti

analitičnim načrtovalskim postopkom, predlagane omilitvene ukrepe pa skupaj z rešitvami PPP tudi okoljsko presoјati.

Preglednica 23: Omilitveni ukrepi, ki so po mnenju anketirancev iz skupine izdelovalcev OP, pomembno prispevali k izboljšanju PPP (N=20)

Table 23: Mitigation measures importantly contributing to the improvement of PPP by the opinion of respondents of the group of experts preparing environmental reports (N=20)

Omilitveni ukrepi, ki so pomembno prispevali k izboljšanju PPP:	F (N=20)
<ul style="list-style-type: none"> - Določitev natančnega časovnega termina izvajanja posega. - Določitev natančnih tehničnih lastnosti (npr. barva svetil, oblika in velikost odprtin). - Določitev lokacije posega v prostor tako, da bo vpliv na naravo čim manjši. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Dostop do mrtvega rokava naj se uredi na enem mestu, medtem ko se preostalo območje prepusti naravnemu razvoju. - Žične napeljave na smučišču naj bodo čim bolj vidne (opazne). Če je mogoče naj bodo žične napeljave čim manj izpostavljene nad grebeni in nad krošnjami gozdov, kjer preletavajo gozdne kure. Na gibajoče žične napeljave vlečnih vrvi sedežnice, kamor se ne morejo namestiti opozarjajoče barvne ali fluorstenčne krogle, se vsakih 10 m, oziroma med dvema sedežema na vrh v dolžini 0,5 m nanesejo izstopajoče barve kot opozorilne oznake pred trki gozdnih kur. Oznake je potrebno letno obnavljati. - Morebiten posek drevesne vegetacije in odstranitev grmovne vegetacije se izvede v obdobju med 1. avgustom in 1. novembrom (to je izven gnezditvene sezone kot tudi izven sezone prezimovanja za kure). 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Objekte in območja kulturne dediščine je potrebno varovati med gradnjo. - Gradbiščne poti in dovozi ne smejo potekati preko objektov in območij kulturne dediščine. - Območje je po posegu potrebno reliefno urediti, zatraviti in zasaditi z avtohtono vegetacijo. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Potrebno je zagotoviti gospodarno ravnanje s tlemi na območju plana, ves rodovitni del je potrebno nameniti ponovni vgradnji v kmetijske površine. - Možnost kompenzacije izgubljenih kmetijskih zemljišč je izvedba določenih agromelioracijskih del npr. Na območjih, kjer se kmetijske površine zaraščajo. - Ob izvajanju del je potrebno poskrbeti, da se ne bodo poškodovala sosednja zemljišča in hkrati preprečiti morebitne izlive nevarnih snovi na kmetijska zemljišča. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Prepovedano je posegati v gozdove izven območja gradnje. - Pri posegih je potrebno preprečiti nastajanje erozijskih žarišč. - V največji meri je potrebno ohraniti, vzpostaviti in oblikovati gozdne robove, skupine drevja, obvodno rastje, protivetrne pasove ter obmeјke zunaj gozda. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Ukrepi, ki so se nanašali na zagotavljanje stabilnosti tal in preprečevanja nastanka erozije na labilnih območjih. Predpogoj za posege v prostor je izdelava geološkega poročila in na podlagi tega načrtovanih tehničnih ukrepov pri izvedbi posega v prostor. - Ukrepi, ki se nanašajo na sonaravne protipoplavne ureditve, s katerimi se kljub posegom omogoča ohranitev ali zagotavljanja habitata posameznih rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov. - Ukrep, ki izboljšuje sedanje stanje glede obremenitev okolja s hrupom ali EMS v smislu spreminjanja sedanje namenske rabe prostora v tisto rabo, ki ni v konfliktu glede na znane obremenitve okolja (določitev strožjih območij stopnje varstva pred hrupom, sprememba stanovanjskih območij v zelene površine ali v primarno rabo - kmetijske ali gozdne površine). 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Zadrževalnik vode za ohranjanje stalnega dotoka vode v mokrišče (ne zadrževalnik proti poplavam). - Nadomestni habitati v poslovni coni. - Protihrupna zaščita. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Izdelava nadomestnega habitata za kvalifikacijske vrste Natura območij in zavarovane vrste. - Omejitve časa izvajanja del (hrup, narava). - Ne posegati v območja z varstvenim statusom. 	1
<ul style="list-style-type: none"> - Nadomeščanje najboljših kmetijskih zemljišč. - Uporaba odstranjene rodovitne zemlje. - Načrtovanje ureditev izven območja najboljših kmetijskih zemljišč. 	1

»se nadaljuje«

»nadaljevanje preglednice 23«

Omilitveni ukrepi, ki so pomembno prispevali k izboljšanju PPP:	F (N=20)
- Avtocesta mora biti ograjena z žičnato ograjo višine najmanj 2,5 m. Ograja mora biti vkopana v teren v globino najmanj 30 cm.	
- Premostitve manjših vodotokov: širina naravne brežine mora biti najmanj 2 m vsaj na eni strani vodotoka (oziroma skupna širina najmanj 3,5 m), višina premostitve pa najmanj 1,5 m (primerno za prehajanje srednje velikih sesalcev, ne pa tudi za srnjad in divje prašiče). V kolikor je brežina v naklonu, je priporočljiv naklon do 30° (maksimalen pa 45°). Podhodi z brežino v naklonu niso primerni za parkljarje (jelenjad, srnjad, itd.).	
- Viadukti: višina viaduktov mora biti najmanj 5 m, v gozdnatih območjih pa najmanj 10 m. Kjer viadukti prečkajo reke, je potrebno zagotoviti najmanj 10 m pas naravne brežine na vsaki strani reke (da se zagotovi možnost razrasti naravne obrežne vegetacije in je omogočeno prehajanje različnih vrst živali).	1
- Odprtje pokritega vodotoka, čeprav plan na tem območju ni vplival, z namenom generalnega izboljšanja stanja površinske vode zaradi posega dolvodno.	
- Ukrepi zaradi poseganja na območja podeljenih vodnih pravic (vodnih dovoljenj), ki se do sedaj večinoma ni upoštevalo.	1
Anketiranci niso navedli nobenega primera omilitvenega ukrepa.	9
Skupaj	20

4.2.2.3 Vključevanje ali prenos omilitvenih ukrepov v obravnavane PPP

Prenos omilitvenih ukrepov v PPP je eden ključnih korakov v postopku celovite presoje vplivov na okolje. Izdelovalce OP smo zato vprašali, kako pogosto se omilitveni ukrepi, predlagani v okoljski presoji, tudi vključujejo v obravnavane PPP. Odgovori so prikazani v Preglednici 24.

Preglednica 24: Zbirni prikaz odgovorov anketirancev iz skupine izdelovalcev OP na vprašanje, kako pogosto so omilitveni ukrepi vključeni v obravnavani PPP (N=15)

Table 24: Joint presentation of responses of the group of experts preparing environmental reports to the question how frequently mitigation measures have been integrated into PPP (N=15)

Trditev	nikoli		zelo redko		občasno		pogosto		zelo pogosto		skupaj	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
OU so vključeni v obravnavani PPP	0	0	2	13,3	2	13,3	7	46,7	4	36,7	15	100

Izdelovalci OP menijo, da se v postopku CPVO oblikovani omilitveni ukrepi, razmeroma pogosto vključujejo v obravnavane PPP. Takšnega mnenja je kar 83% vprašanih, med njimi jih 47% meni, da so omilitveni ukrepi pogosto vključeni v PPP, 37% pa, da zelo pogosto.

V anketni raziskavi nas je zanimalo tudi, kateri so poglobitni vzroki, da izdelovalec PPP, predlaganih omilitvenih ukrepov ni vključil v obravnavani PPP. Izdelovalci OP so na odprto vprašanje lahko podali svoja mnenja. Na vprašanje je odgovorilo 9 anketirancev, ki so med vzroki najpogosteje navedli naslednje: pomanjkanje finančnih sredstev, podaljšanje časa izvedbe plana/posega, časovna neusklajenost izdelave plana in okoljskega poročila, izdelava plana in okoljskega poročila namreč nista potekali hkrati, zato posledično ni bilo koordinacijskih sestankov oziroma je bil plan že končan, ko se je pričelo z izdelovanjem okoljskega poročila.

5 RAZPRAVA

5.1 TIPOLOGIJA OMILITVENIH UKREPOV

Na podlagi pregleda literature in teoretičnega dela naloge lahko zaključimo, da je možno omilitvene ukrepe ločevati glede na:

- sestavine okolja, na katere se nanašajo;
- tip omilitvenih ukrepov, glede na namen, torej ali gre za preprečitev, izogibanje, zmanjšanje, za blažitev ali za izboljšanje stanja;
- vrsto omilitvenih ukrepov, in sicer ali gre za ukrepe prostorskega značaja, za tehnološke ukrepe ali njuno kombinacijo;
- usmerjenost omilitvenih ukrepov na obravnavani problem, v okviru katerih ločimo konkretne in splošne;
- inovativnost;
- natančnost opisa;
- ustreznost omilitvenih ukrepov in verjetnosti njihove uspešnosti;
- izvedljivost;
- prenosljivost v obravnavani PPP.

Tipologija omilitvenih ukrepov je bila osnova za izvedbo analize in pregleda omilitvenih ukrepov opredeljenih v postopkih CPVO in navedenih v okoljskih poročilih.

5.2 SPLOŠNE UGOTOVITVE V ZVEZI S CPVO

Predmet naloge je problematika omilitvenih ukrepov. Zaradi razumevanja konteksta njihovega opredeljevanja, pa se nismo mogli izogniti splošni oceni prakse CPVO. Pregled okoljskih poročil je pokazal, da v Sloveniji politik v postopkih CPVO praviloma ne presoјamo. V obravnavani vzorec okoljskih poročil smo zato lahko vključili le plane in programe. Dejstvo, da v obdobju 2005 – 2015, odkar se CPVO izvajajo, ni bila izvedena nobena presoја politike, pa odpira novo vprašanje, namreč ali so celovite presoје dejansko tudi strateške in ali, takšne kot so danes določene v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) in Zakonu o varstvu okolja (2004), podpirajo strateško načrtovanje. Pri strateškem načrtovanju morajo biti okoljski vidiki že vključeni v načrtovalski proces, hkrati pa povezani s socialnimi in ekonomskimi vidiki razvoja. To pa je mogoče doseči le z vključevanjem okoljskih vidikov v najzgodnejše faze načrtovanja. To vprašanje ni bilo predmet te naloge, zato na njega le opozarjamo. Žal pa se naloga zaradi tega ni mogla ukvarjati z omilitvenimi ukrepi na ravni presoје hierarhično najvišjih planov. Pregled okoljskih poročil in postopkov CPVO in odgovori anketirancev sicer kažejo, da so okoljski vidiki v pripravo planov in programov, vključeni razmeroma pozno.

Pregled okoljskih poročil in dostopne dokumentacije o postopkih CPVO kaže, da je vsebinjenje, ki je zaradi postavljanja okvira presoje izjemnega pomena za celoten postopek, pogosto izvedeno na nepregleden način. Izdelovalci OP namreč redko poročajo, kako je vsebinjenje potekalo. Iz okoljskih poročil praviloma lahko izvemo le, da so izdelovalci poročil izvedli »interno vsebinjenje«. Iz ostale dokumentacije o postopku, pa podatkov o vsebinjenju večinoma sploh ne dobimo. »Interno vsebinjenje« izdelovalci okoljskih poročil ponazorijo, ali s preglednico s kratkim opisom vplivov ali zgolj s kratkim opisom. Samo v enem primeru iz vzorca obravnavanih okoljskih poročil, je bila k vsebinjenju povabljena tudi širša strokovna in zainteresirana javnost. Interni ali zaprti pristop k vsebinjenju po drugi strani tudi onemogoča zgodnje vključevanje vseh zainteresiranih deležnikov v postopek, s tem pa tudi vseh vprašanj, ki jih deležniki prepoznajo kot relevantne.

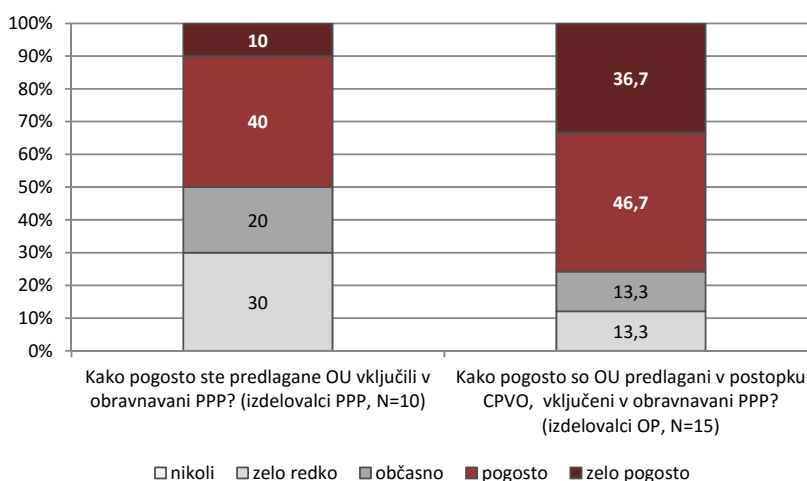
Med vsebinami, ki se v postopkih CPVO obravnavajo pogosteje, so večinoma vsebine, določene v Direktivi o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001) in v Uredbi o okoljskem poročilu (2005), med njimi biotska raznovrstnost, živalstvo, rastlinstvo, tla, vode, zrak, kulturna dediščina. V okoljskih poročilih so pogosteje obravnavane sestavine okolja, ki opisujejo fizično okolje, precej redko pa so opisani družbeni ali socialni vidiki okolja. Med slednjimi je na prvem mestu področje zdravja, ki pa je med vsemi obravnavanimi sestavinami, vendarle šele na osmem mestu po pojavnosti. Pri ocenjevanju vplivov na zdravje v postopkih CPVO je treba pojasniti, da ne gre za dejansko ocenjevanje človekovega telesnega zdravja ali ocenjevanje vplivov na človeka kot biopsiho-socialno enoto, pač pa se zdravje prebivalstva presoja le posredno, z ocenjevanjem vplivov na zrak, vode, hrup, elektromagnetno sevanje ipd. V okoljskih poročilih so večinoma obravnavane fizične sestavine okolja, med njimi predvsem tiste, ki jih navajata Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov (2001) in Uredba o okoljskem poročilu (2005). Posledično lahko ugotovimo, da vsebinjenje pogosto ni naravnano na načrtovalni problem, temveč vsebina OP izhaja iz obstoječega stanja okolja. Neredko so v poročilih obravnavane tudi kar vse v direktivi in uredbi navedene sestavine okolja, ne glede na to, ali bo PPP dejansko tudi vplival nanje.

Vplivi planov/programov na sestavine okolja so v poročilih večinoma opisani tehnično natančno in skladno z opredeljenimi merili vrednotenja, vendar je med opisi vplivov in pripisano oceno na lestvici vrednotenja v velikostnih razredih A – X, neredko zaslediti nedoslednosti. Z Uredbo o okoljskem poročilu ... (2005) predpisana lestvica vrednotenja vplivov namreč združuje dve opravili, ki med seboj v osnovi nista združljivi. Lestvica hkrati združuje opredeljevanje velikosti vplivov kot tudi že oblikovanje omilitvenih ukrepov. Vplivom plana je največkrat pripisana ocena oziroma razred C, kar pomeni, da je vpliv »nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov«. S tem zapisom pa se pravzaprav izgubi informacija o velikosti vpliva. V okoljskih poročilih so z oceno C opisani vsi vplivi planov/programov, ki so jim predpisani omilitveni ukrepi, pri čemer so vplivi lahko različno veliki in/ali pomembni, pa tudi predpisani omilitveni ukrepi so lahko zelo različni, lahko gre zgolj za priporočila, prenesena iz splošnih smernic nosilcev urejanja prostora ali posameznih pravilnikov, ali za večje spremembe kot so sprememba koncepta plana, spremenjen potek infrastrukturnega koridorja ipd. Pomembna informacija pri ocenjevanju vplivov naj bi bila tudi ocena (ne)gotovosti ali verjetnosti

napovedi vpliva, kar pa ni praksa pri ocenjevanju vplivov v postopkih CPVO, saj te ocene v nobenem izmed pregledanih okoljskih poročil, nismo zasledili.

5.3 UGOTOVITVE V ZVEZI Z OMILITVENIMI UKREPI

Pregled okoljskih poročil in analiza omilitvenih ukrepov potrjujeta, da so predlagani omilitveni ukrepi zelo različni, in sicer tako glede vsebine, pristopa k oblikovanju, kot glede natančnosti in podrobnosti opisov ukrepov. Le dobra polovica (61 %) predlaganih ukrepov je konkretnih, naravnanih na obravnavane PPP in na predvidene vplive. Posledično je zato razmeroma malo omilitvenih ukrepov tudi ustrezno prenesenih v plane/programe. Raziskava na vzorcu 20 okoljskih poročil je pokazala, da je le slaba polovica (49 %) omilitvenih ukrepov v celoti upoštevanih in prenesenih v plane/programe oziroma v prostorske akte, uredbe ali odloke. 38 % omilitvenih ukrepov iz okoljskih poročil je bilo upoštevanih deloma, medtem ko 13 % ukrepov sploh ni bilo upoštevanih. Da je le polovica vseh predlaganih omilitvenih ukrepov pogosto vključenih v plane/programe, pritrjujejo tudi odgovori anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP, medtem ko izdelovalci OP menijo drugače. Kar 83 % anketirancev iz skupine izdelovalcev OP odgovarja, da so omilitveni ukrepi pogosto preneseni v plane/programe, med njimi jih 37 % meni, da celo zelo pogosto.

Slika 21: Primerjava odgovorov skupine izdelovalcev PPP in skupine izdelovalcev OP na vprašanje, kako pogosto so predlagane omilitvene ukrepe vključili v obravnavani PPP oziroma kako pogosto so bili, v postopku CPVO, predlagani omilitveni ukrepi tudi vključeni v obravnavani PPP

Figure 21: Comparison of responses of the group of experts preparing PPP and the group of experts preparing environmental reports to the question how frequently they integrated proposed mitigation measures into the discussed PPP, respectively how frequently mitigation measures proposed within environmental assessments according to SEA Directive have been integrated into the discussed PPP

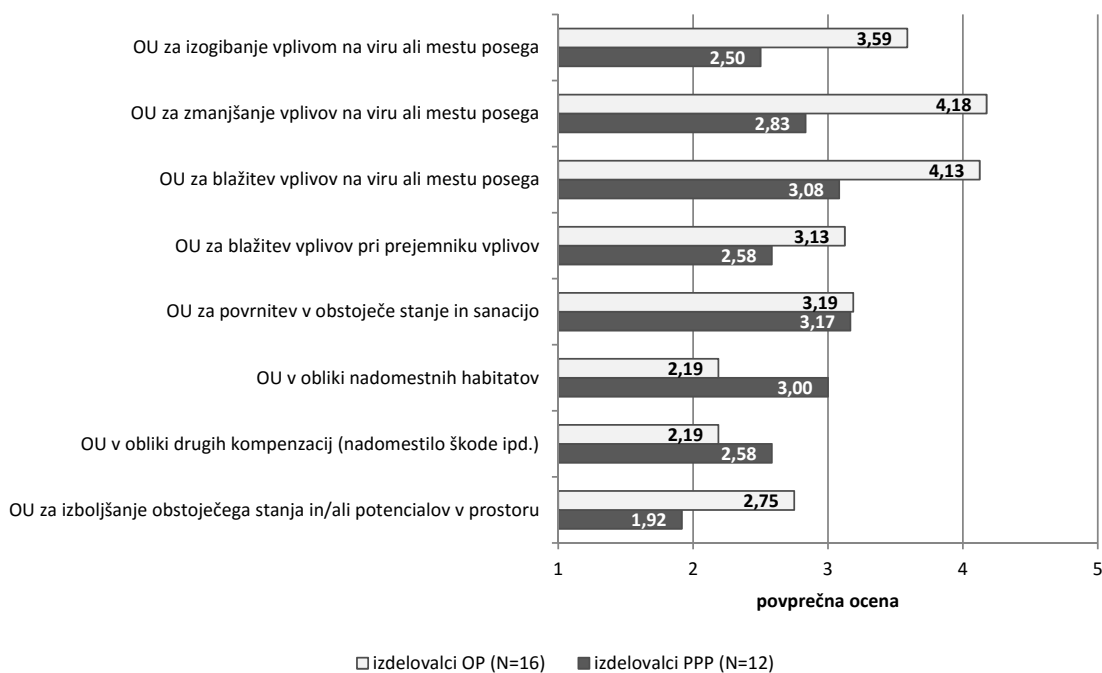
Razkorak v odgovorih ene in druge skupine je mogoče pojasniti s pregledom posameznih značilnosti predlaganih ukrepov. Raziskava na vzorcu 20 okoljskih poročil kaže, da je dobra polovica vseh

predlaganih omilitvenih ukrepov, kar 62 % vseh, povzetih iz zakonodajnih določil ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora. To pa so ukrepi, ki jih mora plan/program upoštevati v vsakem primeru in so osnova vsakega delovanja pri posegih v prostor. Inovativnih omilitvenih ukrepov, to je ukrepov, ki prispevajo k preprečitvi ali bistvenemu zmanjšanju negativnih vplivov na okolje ali k izboljšanju stanja z uvedbo česa novega, npr. izpopolnitvijo tehnologije, prostorskega koncepta, zasnove ureditve ipd., je razmeroma malo. V obravnavanem vzorcu je takšnih le 11 % vseh ukrepov. Z ugotovitvami se strinjajo tudi izdelovalci PPP, ki poleg inovativnih ukrepov, pogrešajo tudi več konkretnih omilitvenih ukrepov, vezanih na obravnavani PPP in na identificirane vplive. Izdelovalci PPP so kritični tudi do opisov predlaganih omilitvenih ukrepov. Menijo, da so opisi ukrepov pogosto tako podrobni, da jih je nemogoče v celoti, če sploh, prenesti v PPP ter zapisati v prostorske akte, uredbe oziroma odloke.

V okoljskih poročilih zasledimo zelo različne omilitvene ukrepe, ki jih glede na njihov osnovni namen lahko razdelimo v skupine ukrepov za: izogibanje vplivov na viru, zmanjšanje vplivov na viru, blažitev vplivov na viru, blažitev vplivov pri prejemniku, povrnitev v obstoječe stanje ali sanacijo, kompenzacijo in izboljšanje stanja. Raziskava na izbranem vzorcu okoljskih poročil je pokazala, da so med najpogosteje predlaganimi ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru, sledijo ukrepi za blažitev vplivov na viru in šele na tretjem mestu se pojavljajo ukrepi za izogibanje vplivov na viru ali mestu posega. Ukrepi za blažitev vplivov pri prejemniku in ukrepi za povrnitev v obstoječe stanje se pojavljajo do srednje pogosto, medtem ko so ukrepi kompenzacije razmeroma redki. Zelo redko pa se pojavljajo tudi ukrepi za izboljšanje stanja ali potencialov v prostoru.

Primerjava odgovorov izdelovalcev PPP in izdelovalcev OP na vprašanje, s katerimi tipi omilitvenih ukrepov so se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, najpogosteje srečevali, z odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje, katere tipe omilitvenih ukrepov so v okoljskih poročilih najpogosteje predlagali, ponovno pokaže precejšnje razlike med obema skupinama. Medtem, ko izdelovalci OP odgovarjajo, da daleč najpogosteje predlagajo omilitvene ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru, pa se izdelovalci PPP s tem ne strinjajo, saj med navedenimi ukrepi razmeroma redko zasledijo prav ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega. Povprečna ocena na lestvici pogostosti je namreč precej pod povprečno oceno 3. Kot druge v vrsti najpogosteje predlaganih omilitvenih ukrepov izdelovalci OP navajajo ukrepe za blažitev vplivov na viru in kot tretje ukrepe za izogibanje vplivom na viru ali mestu posega. Oba navedena tipa ukrepov izdelovalci PPP sicer zaznavajo med predlaganimi ukrepi, še zdaleč pa ne tako pogosto, kot to navajajo izdelovalci OP. Precejšnje razlike med odgovori ene in druge skupine so tudi v oceni pogostosti pojavljanja ukrepov za izboljšanje stanja ali potencialov v prostoru. Medtem, ko izdelovalci OP odgovarjajo, da občasno predlagajo tudi omilitvene ukrepe za izboljšanje stanja, pa izdelovalci PPP teh ukrepov ne zaznavajo. Izdelovalci PPP in izdelovalci OP so si enotni le v oceni pogostosti pojavljanja ukrepov za povrnitev v obstoječe stanje in sanacijo. Odgovori kažejo, da imata skupini izdelovalcev PPP in izdelovalcev OP o omilitvenih ukrepih, oblikovanih v postopkih CPVO in predlaganih v okoljskih poročilih, precej različne predstave. Razlog za takšne razlike v stališčih je lahko v nezadostni in nejasni definiciji omilitvenih ukrepov in v umanjkanju priporočil za oblikovanje teh ukrepov. Razmeroma velike razlike v stališčih ene in druge skupine pa so najverjetneje tudi

posledica nezadostne komunikacije med izdelovalci PPP in izdelovalci OP med pripravo planov/programov, medsebojnega nerazumevanja ter nepoznavanje ali nepriznavanje specifične priprave ukrepov in samih PPP. Iz pregleda dostopne dokumentacije o postopkih CPVO na vzorcu petih okoljskih poročil izhaja ugotovitev, da oblikovanje omilitvenih ukrepov ni predmet razprav v postopkih CPVO in da komunikacije o ukrepih za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov ali za oblikovanje ukrepov za izboljšanje stanja ali potencialov v prostoru med udeleženci v postopkih CPVO praviloma ni.

Slika 22: Primerjava odgovorov skupine izdelovalcev PPP na vprašanje, s katerimi tipi omilitvenih ukrepov so se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, najpogosteje srečevali, z odgovori skupine izdelovalcev OP na vprašanje katere tipe omilitvenih ukrepov so v okoljskih poročilih najpogosteje predlagali

Figure 22: Comparison of responses of the group of experts preparing PPP to the question what type of mitigation measures they most frequently encountered in their practice of preparing PPP that environmental impact assessments according to SEA Directive were implemented, with responses of the group of experts preparing environmental reports to the question what type of mitigation measures they most frequently suggested in environmental reports

Analiza omilitvenih ukrepov v okoljskih poročilih razkriva še eno pomembno ugotovitev, in sicer, da se alternativne rešitve v postopkih CPVO zelo redko oblikujejo, razmeroma redko pa se preverjajo tudi možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ. Predpostavljamo, da je oblikovanje alternativnih rešitev eden najustreznejših ukrepov za izogibanje ali zmanjšanje vplivov na okolje. Kot trdi Marušič (1999), je oblikovanje alternativ eden najpomembnejših vzvodov varstva in pomembna značilnost preventivnega okoljevarstvenega delovanja. Obenem dodaja, da alternative omogočajo »... odpiranje postopka sprejemanja odločitev tudi za laično javnost in so pravzaprav osnova za demokratizacijo procesov odločanja tudi v pogledu varstvenih zahtev« (Marušič, 1999). Varstveno

izhodišče ni samo zahteva po ohranjanju nekega obstoječega ali preteklega stanja okolja, pač pa tudi zahteva, da za poseganje v okolje izberemo najboljšo možnost za prihodnost. To pa nas hkrati postavlja pred izziv, da ko se odločimo za nek poseg v prostor kot najboljšo možnost, to spremembo kar najbolje izkoristimo za izboljšanje naše prihodnosti.

Osnovni pogoj za vključevanje in prenos omilitvenih ukrepov v plane/programme je, da so ti ukrepi smiselni ter natančno opisani in utemeljeni z vidika ustreznosti in verjetnosti uspešnosti. Poleg ocene ustreznosti in verjetnosti uspešnosti, morajo ukrepi vsebovati tudi oceno izvedljivosti. Ocena izvedljivosti daje informacije, kdo je odgovoren za izvedbo ukrepov, kateri načini spremljanja uspešnosti izvajanja ukrepov so predvideni in kakšen je časovni okvir izvedbe predlaganih ukrepov. Kot kaže analiza omilitvenih ukrepov na vzorcu 20 okoljskih poročil, je utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti ukrepov navedena samo v dobri petini primerov. Utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti ukrepov je pogosteje navedena pri sestavinah okolja, ki so tudi v okoljskih poročilih obravnavane pogosteje in so praviloma predmet upravljanja posameznih sektorjev, ki hkrati delujejo tudi v vlogi nosilcev urejanja prostora. Utemeljitev ustreznosti je najpogosteje opisana pri naravi in biotski raznovrstnosti, kulturni dediščini, vodah ter pri kmetijstvu in gozdarstvu. Za razliko od utemeljitev ustreznosti in verjetnosti uspešnosti, je ocena izvedljivosti predlaganih ukrepov opisana pogosteje. V 80 % primerov ocena izvedljivosti vsebuje informacije o nosilcih izvedbe planov/programov, časovni opredelitvi ukrepov ter načine spremljanja uspešnosti izvajanja ukrepov.

Omilitveni ukrepi izpolnijo svoj namen, kadar so vključeni in ustrezno preneseni v PPP, zapisani v aktu, uredbi oziroma odloku. Analiza omilitvenih ukrepov na vzorcu 20 okoljskih poročil kaže, da je le slaba polovica omilitvenih ukrepov v celoti upoštevana in prenesena v obravnavane PPP, 38 % jih je deloma upoštevanih, medtem ko 13 % predlaganih omilitvenih ukrepov sploh ni upoštevanih. Z ugotovitvijo soglašajo izdelovalci PPP, medtem, ko izdelovalci OP menijo, da je omilitvenih ukrepov, prenesenih v PPP bistveno več, kar 83 % vseh. Slednje drži, če upoštevamo tudi ukrepe, ki so le deloma preneseni v PPP. Razkorak lahko pojasnimo z ugotovitvijo, da so v okoljska poročila nanizani ukrepi, ki so že sicer vključeni v PPP. Zato jih izdelovalci PPP verjetno ne smatrajo kot tiste, ki so prispevek okoljskega poročila, izdelovalci OP pa vse ukrepe, ki so v PPP in se pokrivajo s tistimi, ki so opredeljeni v okoljskem poročilu, smatrajo kot upoštewane. Kot še kaže analiza, so predlagani omilitveni ukrepi pogosteje, v celoti upoštevani pri vodah, kulturni dediščini, naravi in biotski raznovrstnosti, pri kmetijstvu in gozdarstvu, ter na področju hrupa.

Ker samo vključeni in ustrezno preneseni omilitveni ukrepi lahko dejansko prispevajo k preprečitvi, zmanjšanju ali omilitvi negativnih vplivov, nas je zanimalo, kateri so poglobilni vzroki, ki preprečujejo, da bi bili predlagani omilitveni ukrepi tudi ustrezno preneseni v PPP. Medtem ko izdelovalci PPP med razlogi za neupoštevanje ukrepov najpogosteje naštevajo nejasne in nenatančne opise, splošnost ukrepov ter umanjkanje ocene uspešnosti in verjetnosti uspešnosti predlaganih ukrepov, pa izdelovalci OP menijo, da omilitveni ukrepi pogosto niso upoštevani, ker bi njihova izvedba povečala finančni in časovni okvir izdelave PPP, opozarjajo pa tudi na časovno neuskkljenost izdelave PPP in okoljskega poročila, zaradi česar se ne izvaja koordinacijskih sestankov oziroma je

plan že končan, ko se prične z izdelavo okoljskega poročila in je poročilo namenjeno zgolj še potrditvi plana. Predlagani omilitveni ukrepi v takšnem postopku ne morejo biti optimizacijsko orodje, marveč so prej seznam opozoril in priporočil, kaj vse je v obravnavanem PPP treba upoštevati.

Uvodoma smo postavili dve hipotezi, ki smo ju z rezultati analize omilitvenih ukrepov, na vzorcu 20 okoljskih poročil, poglobljene analize postopkov CPVO in okoljskih poročil na vzorcu 5 okoljskih poročil ter anketne raziskave med izdelovalci PPP in izdelovalci OP, tudi potrdili.

6 SKLEPI

Omilitveni ukrepi, opredeljeni v postopkih celovitih presoj vplivov na okolje, naj bi pomembno prispevali k izboljšanju PPP ter k ohranjanju, varovanju in izboljšanju kakovosti okolja, varovanju zdravja ljudi, preudarni ter varčni rabi naravnih virov. Pomembno naj bi prispevali k uveljavljanju načel vzdržnega razvoja in učinkovitejšemu vključevanju javnosti, torej nasploh k demokratizaciji procesov odločanja.

V slovenski zakonodaji in praksi za ukrepe, ki naj bi pomembno prispevali k optimizaciji načrtovanih PPP, uporabljamo neroden izraz »omilitveni«. Uredba o okoljskem poročilu (2005), v 12. členu določa, da se z »omilitvenimi ukrepi prepreči, omili ali odpravi negativne vplive plana v taki meri, da postanejo vplivi plana na okolje sprejemljivi« (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005). Za ukrepe, ki so obenem tudi orodje optimizacijskega varstva pa velja, da so usmerjeni v iskanje najboljših možnih rešitev, da se oblikujejo na analitično kreativen način, to pomeni, da so naravnani na konkretne problematike obravnavanih PPP in v raziskovanje najboljših možnih rešitev za preprečitev ali bistveno zmanjšanje vplivov, oziroma v iskanje možnosti za izboljšanje stanja okolja. To pa hkrati pomeni, da so ukrepi že vključeni v same rešitve in tudi operacionalizirani v PPP.

Analiza je pokazala, da med omilitvenimi ukrepi zasledimo različne tipe ukrepov, ki pa so dejansko večinoma zelo splošni, naravnani k zmanjševanju ali omilitvi negativnih vplivov PPP, redko pa zasledimo ukrepe, ki bi bistveno prispevali k optimizaciji načrtovanih posegov oziroma k izboljšanju obstoječega stanja ali potencialov v prostoru. Ker so omilitveni ukrepi, med ključnimi doprinosi celovitih presoj vplivov na okolje in naj bi pomembno izboljšali obravnavane PPP, nas je zanimalo, ali so omilitveni ukrepi, predlagani v okoljskih poročilih, dejansko uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva, kakšne so njihove značilnosti in ali so, kar je njihov osnovni namen, ustrezno integrirani in preneseni v PPP.

Uvodoma smo postavili dve hipotezi, ki smo ju z rezultati analize omilitvenih ukrepov, na vzorcu 20 okoljskih poročil ter poglobljene analize postopkov CPVO in okoljskih poročil na vzorcu 5 okoljskih poročil in anketne raziskave med izdelovalci PPP in izdelovalci OP, tudi obe potrdili.

V prvi hipotezi smo predpostavili, da se v dosednji praksi CPVO kot omilitveni ukrepi navajajo zelo splošni ukrepi, ki večinoma izhajajo iz določil veljavne zakonodaje ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora in jih je pri načrtovanju novih posegov treba upoštevati v vsakem primeru, inovativni omilitveni ukrepi, naravnani na dejanski problem in obravnavani prostor pa so redki. Omilitveni ukrepi v celovitih presojah vplivov na okolje niso uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva. Rezultati opravljenih raziskav nedvoumno potrjujejo to predpostavko.

Analiza omilitvenih ukrepov razkriva, da so predlagani ukrepi zelo različni, tako glede vsebine, pristopa k oblikovanju kot tudi glede natančnosti in podrobnosti opisov ukrepov. Problematično je, da so opisi ukrepov razmeroma redko prilagojeni ravni načrtovanja. Le dobra polovica predlaganih

ukrepov je konkretnih, naravnanih na obravnavane PPP in na predvidene vplive. Posledično je tudi malo omilitvenih ukrepov ustrezno prenesenih v plane/programme. Ukrepi pa izpolnijo svoj namen, kadar so vključeni in preneseni v PPP, zapisani v aktu, uredbi oziroma odloku in na koncu ustrezno izvedeni. Raziskava na vzorcu 20 okoljskih poročil je pokazala, da je le slaba polovica omilitvenih ukrepov v celoti upoštevanih in prenesenih v plane/programme oziroma v prostorske akte, uredbe ali odloke. 38 % omilitvenih ukrepov iz okoljskih poročil je bilo upoštevanih deloma, medtem ko 13 % ukrepov sploh ni bilo upoštevanih. Raziskava obenem razkriva, da je dobra polovica vseh predlaganih ukrepov, kar 62 % vseh, zgolj povzetih iz zakonodajnih določil ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora. To pa so ukrepi, ki jih mora plan/program upoštevati v vsakem primeru in so pravzaprav osnova vsakega delovanja pri posegih v prostor. Inovativnih omilitvenih ukrepov, to je ukrepov, ki prispevajo k preprečitvi ali bistvenemu zmanjšanju negativnih vplivov na okolje ali k izboljšanju stanja z uvedbo česa novega, npr. izpopolnitvijo tehnologije, prostorskega koncepta, zasnove ureditve ipd., je razmeroma malo, v vzorcu je takšnih ukrepov le 11% vseh. Analiza omilitvenih ukrepov razkriva še eno pomembno ugotovitev, to je, da se alternativne rešitve v postopkih CPVO zelo redko oblikujejo, razmeroma redko pa se preverjajo tudi možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ. Ugotovitve analize potrjujejo tudi odgovori anketirancev iz skupine izdelovalcev PPP. Medtem, ko izdelovalci PPP med razlogi za neupoštevanje predlaganih ukrepov navajajo predvsem splošnost, nejasnost opisov ter neutemeljenost ukrepov, torej značilnosti, ki se nanašajo na njihovo kakovost, pa izdelovalci OP opozarjajo tudi na časovno neusklajenost izdelave PPP in izdelave okoljskih poročil. Poudarjajo, da se z izdelavo okoljskih poročil neredko prične šele, ko so PPP že končani in je izdelava okoljskega poročila namenjena zgolj še potrditvi PPP. Vse navedene ugotovitve potrjujejo, da omilitveni ukrepi, kot so opredeljeni v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) in v Zakonu o ohranjanju narave (2004), niso optimizacijsko orodje varstva.

V drugi hipotezi smo opredelili, da so optimizacijsko orodje varstva lahko le tisti ukrepi, ki so naravnani na problematiko obravnavanega PPP in na predvidene vplive na okolje ter oblikovani na analitično kreativen način. V PPP so lahko integrirani ali ustrezno preneseni le natančno opisani ter ravni načrtovanja prilagojeni ukrepi, utemeljeni z oceno verjetnosti uspešnosti in oceno izvedljivosti.

Tudi to hipotezo lahko potrdimo z izsledki analize. Analiza potrjuje, da so bili v plane/programme praviloma preneseni tisti ukrepi, ki so pomembneje prispevali k preprečitvi, zmanjšanju ali omilitvi vplivov, večinoma so to ukrepi inovativne narave in ukrepi povzeti iz primerov dobrih praks. Za te ukrepe je značilno, da so naravnani problemsko in usmerjeni v iskanje možnih rešitev za preprečitev oziroma zmanjšanje vplivov. Anketna raziskava se za potrditev te hipoteze ni izkazala kot najbolj ustrezna metoda, saj daje presplošne odgovore, še posebej v primeru, ko imata ključna udeleženca v postopku priprave plana/programa, izdelovalec PPP in OP, tako različna stališča. Za nedvoumno potrditev druge hipoteze bi bilo raziskovalno metodo smiselno dopolniti še s poglobljenimi intervjuji z izdelovalci PPP in izdelovalci OP, ki so sodelovali pri pripravi PPP za katere so se izvajale CPVO, ter izsledke iz analize omilitvenih ukrepov povezati z odgovori intervjuvancev. Poleg intervjujev, bi bilo raziskavo smiselno dopolniti še s preveritvijo omilitvenih ukrepov na nekaj primerih že izvedenih planov in tako izvedbo ukrepov tudi dejansko preveriti na terenu, v naravi.

Anketna raziskava hkrati odkriva velik razkorak med predstavami skupine izdelovalcev PPP in skupine izdelovalcev OP glede posameznih tipov omilitvenih ukrepov. Razloge za različno razumevanje ukrepov je mogoče iskati v nejasni opredelitvi omilitvenih ukrepov in v umanjkanju priporočil za oblikovanje tovrstnih ukrepov, pa tudi nezadostni ali neustrezni komunikaciji med izdelovalci PPP in izdelovalci OP.

Rezultati raziskave odpirajo logično vprašanje, kako izboljšati trenutno prakso? Področje določevanja ukrepov za preprečitev, zmanjšanje ali omilitev negativnih vplivov PPP na okolje v celovitih presojah vplivov na okolje, je treba nedvoumno izboljšati tako v praksi, kot s spremembo obstoječe zakonodaje, Uredbe o okoljskem poročilu (2005) in Zakona o varstvu okolja (2004). Začeti je treba z ustrezno formalizirano opredelitvijo teh ukrepov, pri čemer bi bilo smiselno pridevnik »omilitveni« nadomestiti z drugim, ustrežnejšim izrazom, kot sta npr. »optimizacijski« ukrepi ali »izboljševalni« ukrepi. Poleg jasne opredelitve ukrepov za preprečitev, zmanjšanje in omilitev negativnih vplivov je treba spremeniti tudi lestvico vrednotenja vplivov, saj trenutno veljavna lestvica, predpisana z Uredbo o okoljskem poročilu (2005), ne omogoča konsistentnega ocenjevanja vplivov, kar je pokazala tudi naša raziskava. Predpisana lestvica združuje dve opravili, ki v osnovi med seboj nista združljivi, opredeljevanje velikosti vplivov in oblikovanje omilitvenih ukrepov. S tem izgubimo tako informacijo o velikosti in/ali pomenu vpliva, kot tudi utemeljitev potrebnosti izvedbe omilitvenih ukrepov. Lestvico je treba nadomestiti z enostavnejšo, takšno, ki omogoča pregledno in konsistentno ocenjevanje vplivov. Sestavni del ocene vpliva pa bi moralo biti tudi pojasnilo, s kakšno gotovostjo je vpliv mogoče opredeliti. Vse te informacije so osnova za oblikovanje ukrepov za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov, kot tudi ukrepov za izboljšanje stanja. S predlaganimi manjšimi, vendar nujnimi spremembami in dopolnitvami obstoječe pravne ureditve je prakso oblikovanja omilitvenih ukrepov mogoče izboljšati, predvsem z vidika kakovosti in natančnosti opisov predlaganih ukrepov, s tem pa posredno povečati in izboljšati tudi njihovo vključevanje v PPP. K boljši praksi na področju oblikovanja teh ukrepov bi prispeval tudi priročnik za oblikovanje »optimizacijskih« ali »izboljševalnih« ukrepov v postopkih CPVO.

Izrazita polarnost rezultatov, razkorak med stališči izdelovalcev PPP in izdelovalcev OP, pa nadalje odpira vprašanje, ali je trenutno prakso mogoče dovolj učinkovito izboljšati, z zgoraj navedenimi predlogi in spremembami, ali pa bi bile potrebne bistveno večje spremembe pravnega reda. Strokovnjaki v anketni raziskavi so opozorili na razmeroma pozno vključevanje okoljskih vidikov v oblikovanje PPP, na časovno neuskklajenost priprave PPP in izdelave okoljskega poročila, in sicer, da se z izdelavo okoljskega poročila pričinja šele, ko je PPP že končan in je okoljsko poročilo torej namenjeno zgolj še potrditvi plana. To hkrati pomeni, da postopek CPVO ni več usmerjen v optimizacijo PPP, pač pa prej v njegovo verifikacijo. Rezultati več raziskav (Mlakar in sod., 2012; Partidário, 2012), potrjeni pa so bili tudi v tej nalogi, v več pogledih kažejo, da sta priprava PPP in njegova okoljska presoja nezdružljivo povezana, saj so bili ukrepi praviloma bolj uspešni takrat, ko sta priprava PPP in presoja potekala sočasno, med izdelovalci PPP in izdelovalci OP pa je bila vzpostavljena aktivna komunikacija. Pri strateškem načrtovanju morajo biti okoljski vidiki že vključeni v načrtovalski proces in povezani s socialnimi in ekonomskimi vidiki razvoja. To je mogoče doseči z

vključevanjem okoljskih vidikov v najzgodnejše faze načrtovanja. Iz zapsanega sledi, da se okoljske presoje lahko najboljše uveljavijo kot optimizacijsko opravilo s smiselno združitvijo postopka CPVO s postopkom priprave PPP, kar zahteva konceptualno spremembo zakonodaje in predpisov s področja varstva okolja in urejanja prostora.

Navedene ugotovitve hkrati kažejo, da je v prihodnjih raziskavah treba podrobneje proučiti tudi vlogo in delovanje pripravljavcev PPP. Po Zakonu o prostorskem načrtovanju (2007) je pripravljavec PPP državni organ ali organ lokalne skupnosti, ki je odgovoren za pripravo PPP. Ta vloga pripravljavcem PPP nalaga odgovornost za poznavanje in upoštevanje zahtev, ki jih za pripravo PPP določajo veljavni predpisi in dobra praksa. Z aktivnim delovanjem ter zagotavljanjem enakopravnega sodelovanja vseh udeležencev v postopku, pripravljavci PPP lahko pomembno prispevajo k učinkovitosti strateškega ocenjevanja.

7 POVZETEK (SUMMARY)

7.1 POVZETEK

Magistrsko delo obravnava omilitvene ukrepe, oblikovane v postopkih CPVO in njihov prispevek k optimizaciji politik, planov in programov. Ukrepi, oblikovani v okoljskih presojah, lahko pomembno prispevajo k ohranjanju, varovanju in izboljšanju kakovosti okolja, varovanju zdravja ljudi, preudarni in varčni rabi naravnih virov. Celovite presoje naj bi zagotavljale vključevanje načel vzdržnega razvoja in pravočasno vključevanje javnosti v pripravo PPP ter nasploh prispevale k demokratizaciji procesov odločanja. Naloga preveri stanje in uspešnost vključevanja ali prenosa omilitvenih ukrepov, oblikovanih v CPVO, v PPP. Ugotavlja, ali so omilitveni ukrepi, oblikovani v celovitih presojah, dejansko uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva. Preveri možnosti za izboljšanje trenutne prakse na področju omilitvenih ukrepov v postopkih CPVO.

Uvodni, teoretični, del naloge obsega pregled strokovne literature in pravnega reda na področju varstva okolja in CPVO. Predstavljeni so različni pristopi k varstvu, prikazan je razvoj in pomen strateških presoj. Prikazani so ključni koraki v postopkih CPVO, vključno z oblikovanjem omilitvenih ukrepov. Na podlagi pregleda literature in teoretičnega dela naloge je pripravljena tipologija omilitvenih ukrepov.

Za potrebe raziskave sta oblikovani dve temeljni hipotezi. Prva predpostavlja da so, v dosedANJI praksi CPVO, kot omilitveni ukrepi navedeni zelo splošni ukrepi, kateri večinoma izhajajo iz določil veljavne zakonodaje ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora in jih je pri načrtovanju novih posegov treba upoštevati v vsakem primeru, inovativni omilitveni ukrepi, naravnani na dejanski problem in obravnavani prostor, pa so zelo redki. Omilitveni ukrepi v CPVO niso uporabljeni kot optimizacijsko orodje varstva. Druga hipoteza pa predpostavlja, da so optimizacijsko orodje varstva, lahko le tisti ukrepi, ki so naravnani na problematiko obravnavanih politik, planov in programov in na predvidene vplive na okolje ter oblikovani na analitično kreativen način. V PPP so lahko integrirani ali ustrezno preneseni natančno opisani ter ravni načrtovanja prilagojeni omilitveni ukrepi utemeljeni z oceno verjetnosti uspešnosti in oceno izvedljivosti.

Hipotezi sta bili preverjeni z uporabo dveh različnih metod. Prva metoda je analiza omilitvenih ukrepov, ki temelji na pregledu 20 okoljskih poročil za plane in programe. V vzorec so vključeni plani različnih hierarhičnih ravni in za različne vrste posegov, izdelani v obdobju 2005 - 2015. Analiza vključuje pregled osnutkov ali predlogov planov, pregled okoljskih poročil, odločb in prostorskih aktov, uredb ali odlokov. Poglobljena analiza je izdelana na vzorcu petih okoljskih poročil in poleg pregleda osnutkov ali predlogov planov, okoljskih poročil, odločb ter prostorskih aktov, vključuje tudi pregled ostale dostopne dokumentacije o postopkih celovitih presoj vplivov na okolje. Kot druga metoda je uporabljena anketna raziskava med strokovnjaki, izdelovalci PPP in izdelovalci okoljskih poročil. V anketni vzorec je bilo vključenih 50 strokovnjakov s področja varstva okolja in prostorskega

načrtovanja, odgovore je posredovalo 34 anketirancev, med njimi 14 izdelovalcev PPP in 20 izdelovalcev okoljskih poročil.

Analiza ugotavlja, da so omilitveni ukrepi dejansko zelo različni, tako glede vsebine, pristopa k oblikovanju, kot tudi glede natančnosti in podrobnosti opisov. Le dobra polovica predlaganih ukrepov je konkretnih, naravnanih na obravnavane PPP in na predvidene vplive, zato je posledično tudi malo ukrepov ustrezno prenesenih v plane/programe. Dobra polovica vseh predlaganih ukrepov je povzetih iz zakonodajnih določil ali splošnih smernic nosilcev urejanja prostora. Ugotovljeno je, da se alternativne rešitve v postopkih CPVO oblikujejo redko, razmeroma redko se preverjajo tudi možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ. Ugotovitve analize potrjujejo rezultati anketne raziskave.

Rezultati raziskave, analize omilitvenih ukrepov, poglobljene analize in rezultati ankete, potrjujejo obe raziskovalni hipotezi. Omilitveni ukrepi, kot so opredeljeni v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) in v Zakonu o varstvu okolja (2004), niso optimizacijsko orodje varstva. V plane/programe so praviloma preneseni tisti ukrepi, ki pomembneje prispevajo k preprečitvi, zmanjšanju ali omilitvi vplivov, večinoma so to ukrepi inovativne narave in ukrepi povzeti iz primerov dobrih praks. Za te ukrepe je značilno, da so naravnani problemsko in usmerjeni v iskanje možnih rešitev za preprečitev oziroma zmanjšanje vplivov.

Ugotovitve analiz in anketne raziskave odpirajo nekaj dodatnih vprašanj. Prvo vprašanje je, ali so celovite presoje dejansko tudi strateške in ali, takšne kot so danes določene v Uredbi o okoljskem poročilu (2005) in Zakonu o varstvu okolja (2004), podpirajo strateško načrtovanje. Ugotovljeno je, da se politike, torej odločitve na najvišjih načrtovalskih ravneh, ne presojujejo, v obdobju 2005 – 2015, odkar se CPVO izvajajo, ni bila izvedena nobena presoja politike.

Delna uspešnost vključevanja ali prenosa v CPVO predlaganih omilitvenih ukrepov v PPP pa odpira vprašanje, kako obstoječo prakso izboljšati. Ugotovitve v več pogledih nakazujejo, da sta priprava PPP in njegova okoljska presoja nerazdružljivo povezani, saj so bili ukrepi praviloma bolj uspešni takrat, ko sta postopka priprave PPP in celovite presoje, potekala sočasno, med izdelovalci PPP in izdelovalci OP pa je bila vzpostavljena aktivna komunikacija. Iz ugotovitev sledi, da se okoljske presoje lahko uveljavijo kot optimizacijsko orodje z združitvijo obeh postopkov, postopka CPVO in postopka priprave PPP.

Izbrani metodi za preveritev raziskovalnih hipotez sta ustrezni in se med seboj dopolnjujeta. V nadaljnjih raziskavah bomo analizo dopolnili s poglobljenimi intervjuji z vsemi udeleženci v postopkih, z izdelovalci PPP in izdelovalci OP, ki so sodelovali pri pripravi PPP in OP v izbranem vzorcu analiziranih okoljskih poročil. Poleg izdelovalcev PPP in OP bomo podrobneje raziskali tudi vlogo in delovanje pripravljavcev PPP na izbranem vzorcu. Pripravljavci PPP imajo namreč ključno vlogo v celotnem postopku in z aktivnim delovanjem lahko pomembno prispevajo k učinkovitosti strateškega ocenjevanja. Kjer bo to mogoče bomo analizo dopolnili s preveritvijo omilitvenih ukrepov na že izvedenih primerih planov in izvedbo ukrepov dejansko preverili na terenu.

7.2 SUMMARY

The master's thesis examines mitigation measures designed within environmental impact assessments according to SEA Directive and their contribution to optimization of policies, plans and programs. Measures, designed within environmental assessments can make significant contribution to preservation, protection and improvement of the quality of the environment, protecting human health, and to sustain and rational use of natural resources. Environmental assessments according to SEA Directive are supposed to assure the integration of principles of sustainable development and timely public engagement in the preparation of policies, plans and programs. On general, they are supposed to contribute to the democratization of decision-making processes. The thesis also examines the state and the effectiveness of integration of mitigation measures designed within environmental impact assessments according to SEA Directive into policies, plans and programs. The intention is to investigate whether mitigation measures designed within assessments according to SEA Directive are actually used as an optimization tool. The thesis finally examines some options for improving current practice of mitigation measures, within environmental impact assessments procedures according to SEA Directive.

Introductory and theoretical part comprises review of professional literature and legislative framework in the field of environmental protection and environmental impact assessments according to SEA Directive. Different approaches to protection of the environment are presented; also the development and main characteristics of strategic environmental assessments are explained. Some key steps of environmental impact assessments procedures according to SEA Directive, including the formation of mitigation measures, are also illustrated. Typology of mitigation measures is prepared based on review of literature and theoretical part of the thesis.

Two basic research hypotheses are formed. The first one assumes, mitigation measures in current practice of environmental impact assessments according to SEA Directive are mostly on very general level and they mainly derive from provisions of the legislation or from some general guidelines that should be considered at each new planning development process, in any case. Innovative mitigation measures, based on specific problem and situation however are rare. Mitigation measures within environmental impact assessments according to SEA Directive are not applied as an optimization tool. The second hypothesis assumes only measures that are focused on the issues of policies, plans and programs and on the foreseeable impacts of the environment and are formed considering both analytical and creative approach can present an optimization tool. Only accurately described mitigation measures, considering hierarchy of the planning level, and explained with the probability assessment and also the feasibility assessment, can be adequately integrated into policies, plans and programs.

Two different research methods are used to examine the hypothesis. The first method is based on the review of 20 environmental reports for plans and programs. The research sample comprises programs and plans of different hierarchical levels and different types of interventions, prepared

within the period 2005-2015. The analysis of mitigation measures is based on the review of plan proposals, the review of environmental reports and official orders. In-depth analysis is performed at the research sample of five environmental reports, and beside the review of plan proposals, environmental reports and official orders comprises an overview of available documentation of environmental impact assessment procedures according to SEA Directive. The second method used, is a survey among experts in the field of environmental protection and spatial planning. The survey sample included 50 experts and 34 of them replied; among them are 14 experts in the field of spatial planning and 20 experts in the field of environmental protection.

Research finds that mitigation measures are very different, also in terms of the content and the approach of their formulation, as well as concerning the accuracy of the description of measures. Solely a half of proposed measures are concrete meaning they are focused on the issues of policies, plans and programs and on the foreseeable impacts of the environment, and solely some of the measures proposed, are adequately integrated into plans/programs. Research discloses that a good half of proposed measures derive from provisions of the legislation or from general guidelines. It also finds that alternative solutions in the environmental impact assessments procedures according to SEA Directive are rarely formed, but also rarely examined are the possibilities of designing spatial and/or technological alternatives. Findings also confirm the results of the survey.

Findings of research, analysis of mitigation measures, in-depth analysis, and survey results, are all confirming the research hypothesis. Mitigation measures, as defined in the Decree laying down the content of environmental (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005) and in Environmental Protection Act (Zakon o varstvu okolja, 2004) are not an optimization tool. Measures importantly contributing to prevention, reduction or mitigation of damaging effects, are mostly innovative measures or measures taken from good practice examples, and are most likely integrated into plans/programs. These measures are typically focused on the issues, they are also problem oriented and aimed in search of best possible solutions to prevent or reduce negative effects.

Findings of the research also raise some additional questions. The first question is, whether environmental impact assessments according to SEA Directive, as defined in the Decree laying down the content of environmental report and on detailed procedure for the assessment of the effects on certain plans and programmes on the environment (Uredba o okoljskem poročilu ..., 2005) and in Environmental Protection Act (Zakon o varstvu okolja, 2004), are actually strategic and as such supporting strategic planning. Research finds that policies, as decisions at highest strategic levels, were actually not audited at all. In the period 2005-2015, since environmental impact assessments according to SEA Directive are implemented, no such assessment of policy was performed.

Only partial effectiveness of integration of proposed mitigation measures, formed within environmental impact assessments according to SEA Directive procedures, rises obvious question, how to improve current practice. Findings of the research, in many ways suggest that preparation of

PPP and its environmental assessment are inseparably linked, since many cases show, most measures are more efficient if both processes, preparation of PPP and preparation of environmental assessment are merged and held at the same time, and in cases where an active communication between experts preparing PPP and experts preparing environmental report, is set up. These findings suggest environmental assessments can perform as an optimization tool, if both processes are merged and tied together.

Research methods chosen for the examination of hypotheses are appropriate and complementary. In further research, analysis will be complemented by in-depth interviews with all participants in environmental impact assessments according to SEA Directive procedures, with experts preparing politics, plans and programs and experts preparing environmental reports that participated within the preparation of PPP and environmental reports, in a selected sample of analysed environmental reports. Beside experts preparing politics, plans and programs and experts preparing environmental reports, also preparers of politics, plans and programs and their role and functioning will be investigated. Preparers of PPP play an important role throughout the process and can significantly contribute to the effectiveness of strategic assessments. Where possible the analysis will be supplemented with verification of integration and implementation of mitigation measures in cases already carried out and performed.

8 VIRI

8.1 CITIRANI VIRI

- A cross-sector guide for implementing the mitigation hierarchy. 2015. Cambridge, The Biodiversity Consultancy: 92 str.
- Achieving conservation and development. 10 Principles for applying the mitigation hierarchy. 2015. Arlington, The Nature Conservancy: 20 str.
- Chechille R. A. 1991. Introduction to environmental decision making. V: Environmental decision making. A multidisciplinary perspective. Chechille R. A., Carlisle S. (eds.). New York, Van Nostrand Reinhold: 1-14
- Cooper L. M. 2004. Guidelines for cumulative effects assessment in SEA of plans. London, Imperial College London, Department of Environmental Science and Technology: 49 str.
- Dalal-Clayton B., Sadler B. 2005. Strategic environmental assessment: a sourcebook and reference guide to international experience. London, Earthscan: 385 str.
- Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje. Uradni list Evropske unije, L 197/30:157-164
- Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode. Uradni list Evropske unije, L 197/30: 357-375
- Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje. Uradni list Evropske unije, L 26:1-21
- Direktiva 85/337/EGS Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 1985 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje. Uradni list Evropske unije, OJ L 175/15:40-48
- Direktiva sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih rastlinskih vrst. Uradni list Evropske unije, L 206:102-145
- Environmental Impact Assessment. Training resource manual. 2005. Sadler B., McCabe M. (ur.). Geneva, The United Nations Environment Programme: 15 str.
- Espoo Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. 2010. Ženeva, UNECE: 2 str. http://www.unece.org/env/eia/about/eia_text.html (08.04.2016)
- Glasson J., Therivel R., Chadwi A. 2005. Introduction to environmental impact assessment. 3rd Edition. London and New York: 469 str.
- Healey P. 1997. The revival of strategic spatial planning in Europe. V: Making Strategic Spatial Plans. Inovation in Europe. London (UCL Press): 3-19

- Kontić B., Marušič I., Rakovec J., Koblar J., Kos D., Polič M., Veselič M., Marega M., Mirković M., Polič S. 2000. Trajnostno regionalno razvojno načrtovanje: zbornik rezultatov projekta. Ljubljana, Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo: 104 str.
- Kontić B., Marušič J., Mušič V. B., Ogrin D., Golobič M., Uršej Š., Jankovič L., Hudoklin J., Simič S., Kontić D., Rakovec J., Polič M., Kos D. 2005. Celovito presojanje vplivov na okolje: rezultati CRP Konkurenčnost Slovenije 2001-2006: študija ranljivosti prostora in celovita presoja vplivov na okolje za hitro železnico v Sloveniji in Regionalni razvojni program statistične regije Goriška 2002-2006. Ljubljana, Institut Jožef Stefan: 64 str.
- Marušič J. 1993. Optimizacijski postopki kot sredstvo za vključevanje presoj v celokupno in z okoljem skladno prostorsko načrtovanje: strokovna ekspertiza. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Katedra za krajinsko arhitekturo: 87 str.
- Marušič J. 1995. Prispevek k splošni teoriji varstva. V: Varstvo narave zunaj varovanih območij. Ogrin D. (ur.), Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo: 43-56
- Marušič J. 1999. Okoljevarstvene presoje v okviru prostorskega načrtovanja na ravni občine. 1. zvezek: Varstvo okolja v občini. Zakonodaja, problemi, poti za njihovo razreševanje. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Ljubljana: 47 str.
- Marušič J. 2004. Krajinsko planiranje. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 311 str.
- Marušič J., Mlakar A. 2004. Vključevanje analiz ranljivosti prostora v različne ravni urejanja prostora. Raziskovalno – razvojni projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2001-2006«. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje: 136 str.
- Mitchell J. 1997. Mitigation in environmental assessment – furthering best practice. Environmental Assessment, 5, 4: 28-29
- Mlakar A. 2011. Študijsko gradivo za predmet Varstveno načrtovanje 2011-2012. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo (interno gradivo)
- Mlakar A., Jankovič K., Mlakar B. 2005. Vključevanje varstva kulturne dediščine v pripravo okoljskih poročil in celovite presoje vplivov na okolje (po ZVO-1). Ljubljana, Ljubljanski urbanistični zavod d.d.: 51 str.
- Mlakar A., Kontić B., Cof A., Štern B., Trnovšek L., Žerdin M. 2012. Uporaba in učinkovitost celovite presoje vplivov na okolje ter presoja vplivov na človekovo zdravje. Raziskovalni projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013«. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Inštitut Jožef Stefan, Aquarius ekološki inženiring d.o.o., Ljubljana, Inštitut za neionizirana sevanja: 266 str.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Sežana. 2016. Ur.l. RS, št. 20/16

- Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo centralne čistilne naprave Tržič v delu ureditvenega območja z oznako 16 IP1 – Retnje – komunalno proizvodna cona – CČN. 2010. Ur.l. RS, št. 1/10
- Odlok o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana Republike Slovenije (OdPSDP). 1995. Ur.l. RS, št. 72/95
- Okoljsko poročilo za DPN za črpalno hidroelektrarno na Dravi in daljnovodno povezavo ČHE-RTP Maribor. 2010. Maribor, Vodnogospodarski biro Maribor d.o.o.: 276 str.
- Okoljsko poročilo za DPN za rekonstrukcijo daljnovoda 2 x 400 kV Šoštanj – Podlog. 2015. Ljubljana, Elektroinštitut Milan Vidmar: 264 str.
- Okoljsko poročilo za državni prostorski načrt za območje Celjske koče. 2010. Celje, Razvojni center planiranje d.o.o.: 152 str.
- Okoljsko poročilo za Odlok o spremembah in dopolnitvah občinskega podrobnega prostorskega načrta za gradnjo centralne čistilne naprave Tržič v delu ureditvenega območja z oznako 16 IP1 – Retnje – komunalno proizvodna cona – CČN. 2009. Lesce, Marbo, d.o.o.: 100 str.
- Partidário M. R. 1996. Strategic environmental assessment: key issues emerging from recent practice. *Environmental Impact Assessment Review*, 16: 31-55
- Partidário M. R. 1999. Strategic environmental assessment – principles and potentials. V: *Handbook on Environmental Impact Assessment*. Petts J. (Ed.). London, Blackwell: 60-73
- Partidário M. R. 2012. Strategic environmental assessment better practice guide – methodological guidance for strategic thinking in SEA. Lisbon, Portuguese Environment Agency and Redes Energéticas Nacionais (REN): 76 str.
- Pravilnik o presoji sprejemljivosti izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja. 2004. Ur.l. RS, št. 130/04
- Protocol on strategic environmental assessment to the convention on environmental impact assessment in a transboundary context. 2003. Kiev.
<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/protocolenglish.pdf>
(08.04.2016)
- Rundcrantz K., Skärbäck E. 2003. Environmental compensation in planning: a review of five different countries with major emphasis on the German system. *Environmental Policy and Governance*, 13, 4: 204-226
- Sadler B. 1996. Environmental Assessment in a changing world: Evaluating practice to improve performance. Final Report of the International Study of the Effectiveness of Environmental Assessment. Canadian Environmental Assessment Agency: 263 str.
- Sadler B., Verheem R. 1996. Strategic environmental assessment – status, challenges and future directions. The Hague, Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment of the Netherlands: 140 str.

- Simon H. A. 1996. *The Sciences of the Artificial*. 3rd ed. Cambridge, London, The MIT Press:248 str.
- Smernice Sveta za kakovost okolja. Regulations for implementing the procedural provisions of the national environmental policy act. 1978. Council on Environmental Quality Executive Office of the Presiden: 47 str.
<http://energy.gov/nepa/downloads/40-cfr-1500-1508-ceq-regulations-implementing-procedural-provisions-nepa> (10.04.2016)
- Strategic Environmental Assessment (SEA). Current practices, future demands and capacity-building needs. 2002. Partidário M. R. (ed.). Lisbon, International Association for Impact Assessment: 71 str.
- The Canadian Environmental Assessment Act. 1992.
<http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-15.2/page-1.html> (10.04.2016)
- The National Environmental Policy Act. 1969.
<https://ceq.doe.gov/> (10.04.2016)
- Therivel R., Wilson E., Thompson S., Heaney D., Pritchard D. 1995. *Strategic Environmental Assessment*. Reprinted. London, Earthscan: The Royal Society for the protection of Birds: 181 str.
- Treweek J. 1999. *Ecological Impact Assessment*. Wiley-Blackwell: 368 str.
- Uredba o državnem prostorskem načrtu za rekonstrukcijo daljnovoda 2 x 400 kV Šoštanj – Podlog. 2016. Ur.l. RS, št. 50/16
- Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje. 2005. Ur.l. RS, št. 73/05
- Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje. 1996. Ur.l. RS, št. 66/96
- Uredba o vrstah ukrepov za sanacijo okoljske škode. 2009. Ur.l. RS, št. 55/09
- Uredba o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave. 2009. Ur.l. RS, št. 36/09
- Uredba za DPN za območje Celjske koče. Popravljen predlog. 2016. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor (interno gradivo)
- Van den Broek J. 1995. Sustainable strategic planning: a way to localise Agenda 21. V: *Proceedings of the Nakuru Consultative Workshop*. Nakuru, Kenya, Municipal Council of Nakuru & UNCHS (Habitat): 8-14
- Zakon o ohranjanju narave (ZON – UPB2). 2004. Ur.l. RS, št. 96/04
- Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt). 2007. Ur.l. RS, št. 33/07
- Zakon o ratifikaciji Protokola o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje (MPSPVO). 2010. Ur.l. RS, št. 1/10

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor (ZUPUDPP). 2010. Ur.l. RS, št. 80/2010

Zakonu o varstvu okolja (ZVO-1). 2004. Ur.l. RS, št. 41/04

8.2 DRUGI VIRI

Bina O. 2001. Strategic environmental assessment of transport corridors. Lessons learned comparing the methods of five Member States. London, European Commission, DG Environment, Environmental Resources Management: 103 str.

Biodiversity offsets and the mitigation hierarchy: a review of current application in the banking sector. 2010. Geneva, UNEP Finance Initiative: 43 str.

Državni prostorski načrt za državno cesto od priključka Maline do MMP Metlika in do priključka Črnomelj jug. 2015. Acer, Novo mesto d.o.o.: 33 str.

Environmental Impact Assessment Training Resource Manual. 2002. Geneva, United Nations Environment Programme: 15 str.

Implementation of SEA Directive (2001/42/EC): Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment. Guidelines for Regional Authorities and Planning Authorities. 2004. Government of Ireland: 97 str.

Kontić B. 2000. Strategic environmental assessment in Slovenia: summary on methodological topics. V: Proceedings of International Workshop on Public Participation and Health Aspects in Strategic Environmental Assessment: convened to support the developing of the Un/ECE Protocol on Strategic Environmental Assessment to the Espoo Convention: November 23-24 2000, Szentende, Hungary. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe: 127-134

Marshall R. 2001. Application of mitigation and its resolution within environmental impact assessment: an industrial perspective. Impact Assessment and Project Appraisal, 11, 1: 2-12

Mlakar A. 2006. Analiza ranljivosti prostora kot izhodišče izvedbe celovite presoje vplivov na okolje. Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2005-2006. Ljubljana, Založba ZRC: 169-176

Morris P., Therivel R. 2009. Methods of Environmental Impact Assessment. 3rd Edition. New York, Routledge: 547 str.

Noble B. F., Gunn J., Martin J. 2012. Survey of current methods and guidance for strategic environmental assessment. Impact Assessment and Project Appraisal, 30, 3: 139-147

Odlok o lokacijskem načrtu za apartmajsko naselje na Treh kraljih na Pohorju. 2007. Ur.l. RS, št. 59/07

- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za del območja B1S/15 Breg pri Borovnici. 2012. Ur.l. RS, št. 80/12
- Odlok o Občinskem podrobnem prostorskem načrtu za poslovno cono Blanca. 2011. Ur.l. RS, št. 16/11
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Gornja Radgona. 2015. Uradno glasilo Občine Gornja Radgona, št. 3/15
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija. 2011. Ur.l. RS, št. 38/11
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Naklo. 2010. Ur.l. RS, št. 11/10
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Preddvor. 2014. Uradno glasilo občine Preddvor, št. 8/2014
- Okoljsko poročilo na trasi HC Koper – Dragonja. 2006. Koper, Projektna skupina prostor: 209 str.
- Okoljsko poročilo splošnega načrta državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami. 2007. Ljubljana, Geološki zavod Slovenije: 61 str.
- Okoljsko poročilo za celovito presojo vplivov na okolje za državni lokacijski načrt za prenosni plinovod M2/1 na odseku med Trojanami in Vodiciami pri Ljubljani. 2005. Ljubljana, Ljubljanski urbanistični zavod, d.d., IBE d.d.: 140 str.
- Okoljsko poročilo za celovito presojo vplivov na okolje za strategijo razvoja prometa v Republiki Sloveniji. 2015. Ljubljana, Aquarius d.o.o: 209 str.
- Okoljsko poročilo za daljnovod 2 x 110 kV Kamnik – Visoko. 2015. Krško, Eranthis, Presoja vplivov na okolje: 144 str.
- Okoljsko poročilo za državni prostorski načrt za daljnovod 2 x 110 kV Trebnje – Mokronog – Sevnica. 2015. Ljubljana, Aquarius d.o.o.: 278 str.
- Okoljsko poročilo za državni prostorski načrt za državno cesto od priključka Maline do mednarodnega mejnega prehoda Metlika in do priključka Črnomelj jug. 2014. Ljubljana, Oikos, svetovanje za razvoj, d.o.o.: 144 str.
- Okoljsko poročilo za LN za apartmajsko naselje na Treh kraljih na Pohorju. 2006. Domžale, ICRO – Inštitut za celostni razvoj in okolje: 90 str.
- Okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Idrija. 2008. Ljubljana, Ljubljanski urbanistični zavod, d.d., Aquarius d.o.o: 263 str.
- Okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Naklo. 2008. Lesce, Marbo: 163 str.
- Okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Preddvor. 2013. Lesce, Marbo: 244 str.
- Okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Sežana. 2015. Ljubljana, Aquarius: 374 str.
- Okoljsko poročilo za območje občinskega podrobnega prostorskega načrta za del območja B1S/15 Breg pri Borovnici. 2008. Domžale, Ipsum, okoljske investicije d.o.o.: 107 str.

- Okoljsko poročilo za odlok o občinskem prostorskem načrtu občine Gornja Radgona. 2011. Maribor, Vodnogospodarski biro Maribor d.o.o.: 190 str.
- Okoljsko poročilo za operativni program oskrbe prebivalcev s pitno vodo za obdobje od 2007 do 2015. 2006. Ljubljana: 99 str.
- Okoljsko poročilo za OPPN Poslovna cona Blanca. 2010. Krško, Savaprojekt Krško d.d.: 68 str.
- Okoljsko poročilo za Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020. 2015. Kamnik, Oikos, svetovanje za razvoj, d.o.o.: 224 str.
- Partidário M. R. 1998. Significance and the future of strategic environmental assessment, International Workshop on Strategic Environmental Assessment, Tokyo, Japan Environmental Agency: 13-21
- Partidário M. R. 2000. Elements of an SEA framework: Improving the added value of SEA, Environmental Impact Assessment Review, 20: 647-663
- Predlog Uredbe o državnem prostorskem načrtu za daljnovod 2 x 110 kV Kamnik – Visoko. 2015
- Rega C. 2011. SEA and ecological compensation in land use plans. V: SEA Implementation and Practice: Making an Impact? Special Conference on Strategic Environmental Assessment, Prague, Czech Republic 21 – 23 September 2011. IAIA SEA: 8
- Study concerning the report on the application and effectiveness of the SEA Directive (2001/42/EC). 2009. European Commission, DG ENV: 153 str.
- Therivel R. 1998. SEA of development plans in Britain. Environmental Impact Assessment Review, 18, 1: 39-57
- Treweek J., Thompson S. 1997. A review of ecological mitigation measures in UK environmental statements with respect to sustainable development. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 4: 40-50
- Uredba o državnem lokacijskem načrtu za hitro cesto na odseku Jagodje – Lucija in priključno cesto za Piran. 2008. Ur.l. RS, št. 76/08
- Uredba o državnem prostorskem načrtu za črpalno hidroelektrarno na Dravi in daljnovodno povezavo ČHE-RTP Maribor. 2011. Ur.l. RS, št. 12/11
- Uredba o državnem prostorskem načrtu za prenosni plinovod M 2/1 na odseku med Trojanami in Vodiciami pri Ljubljani. 2010. Ur.l. RS, št. 40/10
- Uredba o habitatnih tipih. 2003. Ur.l. RS, št. 112/03
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Ur.l. RS, št. 49/04
- Zakon o urejanju prostora (ZureP-1). 2002. Ur.l. RS, št. 110/02

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Alešu Mlakarju za strokovnost, hitre in natančne korekcije ter spodbudo. Prav tako se zahvaljujem članom komisije, doc. dr. Branku Kontiću, prof. dr. Mojci Golobič in doc. dr. Almi Zavodnik za vse komentarje in usmeritve.

Zahvaljujem se mag. Jelki Hudoklin za nasvete in spodbudo.

Zahvaljujem se tudi mag. Vesni Ješe Janežič in dr. Karmen Stopar.

Hvala družini in prijateljem.

PRILOGA A

Vprašalnik za analizo omilitvenih ukrepov v okoljskih poročilih

1. Osnovni podatki o planu in okoljskem poročilu:

Naslov plana ali programa / OP:

1.1 Tip plana:	a. Program b. Plan
1.2 Vrsta posega:	a. DPN ceste, priključki, križanja b. DPN železniške proge c. DPN plinovodi d. DPN daljnovodi e. DPN vodnogospodarske ureditve, zagotavljanje poplavne varnosti f. DPN hidroelektrane g. DPN logistična središča, industrijske cone h. DPN odlagališča i. DPN čistilne naprave j. DPN športno rekreacijski objekti k. OPN l. OPPN poslovne, proizvodne, obrtne, skladiščne, logistične cone m. OPPN stanovanjske soseske n. OPPN trgovski centri o. OPPN prenove mestnih središč p. OPPN turistično rekreacijski kompleksi q. OPPN športne površine, vključno s smučišči r. OPPN pridobivanje mineralnih surovin s. OPPN daljnovodi t. OPPN ceste, križanja u. OPPN vodnogospodarske ureditve v. OPPN čistilne naprave w. OPPN komunalno-servisne cone x. Drugo:
1.3 Leto izdelave OP:	

1.4 Katere okoljske vsebine so obravnavane v okoljskem poročilu?

Okoljske vsebine	Komentar:
a. Tla	
b. Zrak	
c. Podnebne spremembe	
d. Voda in vodni viri	
e. Narava in biotska raznovrstnost	
f. Varovana območja	
g. EPO in naravne vrednote	
h. Kulturna dediščina	
i. Krajina	
j. Gozdarstvo in gozd	
k. Kmetijstvo in kmetijske površine	
l. Poselitev	
m. Bivalne kakovosti	
n. Zdravje ljudi	
o. Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
p. Družbeno okolje	
q. Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
r. Obremenitev s hrupom	
s. Elektromagnetno sevanje	
t. Vibracije	
u. Svetlobno onesnaževanje	
v. Drugo:	
w.	
x.	
y.	

2. Ali so za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov na obravnavane okoljske vsebine navedeni omilitveni ukrepi?

- a. Da, OU so navedeni.
- b. Ne, OU niso navedeni, ker posegi ne bodo negativno vplivali na sestavino okolja.
- c. Ne, OU niso navedeni, bi pa glede na obseg in/ali pomen pričakovanih vplivov morali biti.
- d. Sestavina okolja v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali so za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov na obravnavane okoljske vsebine navedeni omilitveni ukrepi?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

3. Ali se je v postopku CPVO ugotavljalo možnosti prostorskih in/ali tehnoloških alternativ za zmanjšanje in/ali preprečitev negativnih vplivov na okolje?

- a. Da, v procesu CPVO so se preverjale prostorske alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.
- b. Da, v procesu CPVO so se preverjale tehnološke alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.
- c. Da, v procesu CPVO so se preverjale prostorske in tehnološke alternative z namenom optimizacije dejavnosti in čim manjše škode za okolje.
- d. Ne, v procesu CPVO alternativne možnosti za zmanjšanje in preprečitev negativnih vplivov na okolje niso bile raziskane ali obravnavane.

4. Kateri tipi ukrepov za preprečitev, zmanjšanje ali omilitev negativnih vplivov na okolje so predlagani?

- a. za izogibanje vplivov na viru/mestu posega;
- b. za zmanjšanje vplivov na viru/mestu posega;
- c. za blažitev vplivov na viru/mestu posega;
- d. za blažitev vplivov pri prejemniku;
- e. za sanacijo in povrnitev v obstoječe stanje;
- f. za vzpostavitev nadomestnih habitatov;
- g. druge oblike kompenzacije (nadomestilo škode ipd.);
- h. za izboljšanje obstoječega stanja in/ali potencialov v prostoru;
- i. omilitveni ukrepi niso navedeni;
- j. okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Kateri tipi ukrepov za preprečitev ali zmanjšanje negativnih vplivov na okolje so predlagani?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

5. Ali so navedeni omilitveni ukrepi podani glede na problematiko obravnavanega PPP in so naravnani na ugotovljene vplive posegov na okoljske vsebine?

- a. Omilitveni ukrepi so konkretni in se v celoti nanašajo na problematiko obravnavanega PPP ter na ugotovljene in identificirane vplive.
- b. Omilitveni ukrepi so splošni in se deloma nanašajo na problematiko obravnavanega PPP ter na ugotovljene in identificirane vplive.
- c. Omilitveni ukrepi so zelo splošni in se malo nanašajo na problematiko obravnavanega PPP ter na ugotovljene in identificirane vplive.
- d. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- e. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali so navedeni omilitveni ukrepi podani glede na problematiko obravnavanega PPP in so naravnani na ugotovljene vplive posegov na okoljske vsebine?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

6. Ali so navedeni ukrepi inovativne narave ali gre za ukrepe dobre prakse ali za splošne ukrepe in usmeritve povzete iz zakonodajnih določil in smernic nosilcev urejanja prostora?

- a. So inovativne narave in prispevajo k zmanjšanju oziroma preprečitvi negativnih vplivov posegov na okolje in/ali k izboljšanju stanja.
- b. So povzeti iz primerov dobrih praks in prispevajo k zmanjšanju oziroma preprečitvi negativnih vplivov posegov na okolje in/ali k izboljšanju stanja.
- c. So povzeti iz zakonodajnih določil in splošnih smernic NUP.
- d. Niso navedeni.
- e. Sestavina okolja v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali so navedeni ukrepi inovativne narave ali gre za ukrepe dobre prakse ali za splošne ukrepe in usmeritve povzete iz zakonodajnih določil in smernic nosilcev urejanja prostora?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

7. Ali gre pri navedenih omilitvenih ukrepih za ukrepe prostorske ali tehnološke narave oziroma za kombinacijo obojih?

- a. Omilitveni ukrepi so prostorske narave.
- b. Omilitveni ukrepi so tehnološke narave.
- c. Omilitveni ukrepi so kombinacija obojih, so prostorski in tehnološki.
- d. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- e. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali gre pri navedenih omilitvenih ukrepih za ukrepe prostorske ali tehnološke narave oziroma za kombinacijo obojih?	Komentar:
Tla		
Zrak		
Podnebne spremembe		
Voda in vodni viri		
Narava in biotska raznovrstnost		
Varovana območja		
EPO in naravne vrednote		
Kulturna dediščina		
Krajina		
Gozdarstvo in gozd		
Kmetijstvo in kmetijske površine		
Poselitev		
Bivalne kakovosti		
Zdravje ljudi		
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)		
Družbeno okolje		
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami		
Obremenitev s hrupom		
Elektromagnetno sevanje		
Vibracije		
Svetlobno onesnaževanje		
Drugo:		

8. Ali so omilitveni ukrepi opisani natančno in jasno glede na raven obravnavanega PPP?

- a. Omilitveni ukrepi so opisani natančno in jasno glede na raven obravnavanega PPP.
- b. Omilitveni ukrepi so opisani zelo podrobno glede na raven obravnavanega PPP, opisi so naravnani na projektno raven načrtovanja.
- c. Omilitveni ukrepi so opisani zelo splošno in malo natančno glede na raven obravnavanega PPP.
- d. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- e. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali so omilitveni ukrepi opisani natančno in jasno glede na raven obravnavanega PPP?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

9. Ali je za omilitvene ukrepe opredeljena ocena o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov?

- a. Ocena o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov je podana in argumentirana.
- b. Ocena o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov ni podana ali je pomanjkljivo argumentirana.
- c. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- d. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali je za omilitvene ukrepe opredeljena ocena o ustreznosti in verjetnosti uspešnosti izbranih ukrepov?	Komentar:
Tla		
Zrak		
Podnebne spremembe		
Voda in vodni viri		
Narava in biotska raznovrstnost		
Varovana območja		
EPO in naravne vrednote		
Kulturna dediščina		
Krajina		
Gozdarstvo in gozd		
Kmetijstvo in kmetijske površine		
Poselitev		
Bivalne kakovosti		
Zdravje ljudi		
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)		
Družbeno okolje		
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami		
Obremenitev s hrupom		
Elektromagnetno sevanje		
Vibracije		
Svetlobno onesnaževanje		
Drugo:		

10. Ali je podana ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov z navedbo nosilcev izvedbe ukrepov?

- a. Ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov je podana, nosilci izvedbe ukrepov so navedeni.
- b. Ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov je podana, nosilci izvedbe ukrepov niso navedeni.
- c. Ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov ni podana, nosilci izvedbe ukrepov so navedeni.
- d. Ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov ni podana, nosilci izvedbe ukrepov niso navedeni.
- e. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- f. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali je podana ocena izvedljivosti omilitvenih ukrepov z navedbo nosilcev izvedbe ukrepov?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

11. Ali je časovna opredelitev izvedbe omilitvenih ukrepov navedena in opisana?

- a. Časovna opredelitev izvedbe omilitvenih ukrepov je navedena in opisana.
- b. Časovna opredelitev izvedbe omilitvenih ukrepov ni navedena in ni pojasnjena.
- c. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- d. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali je časovna opredelitev izvedbe omilitvenih ukrepov navedena in opisana?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

12. Ali so omilitveni ukrepi upoštevani in ustrezno preneseni v obravnavani PPP?

- a. Omilitveni ukrepi so upoštevani in ustrezno preneseni v obravnavani PPP.
- b. Omilitveni ukrepi so deloma upoštevani in preneseni v obravnavani PPP.
- c. Omilitveni ukrepi niso upoštevani in niso preneseni v obravnavani PPP.
- d. Omilitveni ukrepi niso navedeni.
- e. Okoljska vsebina v OP ni obravnavana.

Okoljske vsebine	Ali so omilitveni ukrepi upoštevani in ustrezno preneseni v obravnavani PPP?
Tla	
Zrak	
Podnebne spremembe	
Voda in vodni viri	
Narava in biotska raznovrstnost	
Varovana območja	
EPO in naravne vrednote	
Kulturna dediščina	
Krajina	
Gozdarstvo in gozd	
Kmetijstvo in kmetijske površine	
Poselitev	
Bivalne kakovosti	
Zdravje ljudi	
Prostočasne dejavnosti (turizem, rekreacija)	
Družbeno okolje	
Tveganja in varstvo pred naravnimi nesrečami	
Obremenitev s hrupom	
Elektromagnetno sevanje	
Vibracije	
Svetlobno onesnaževanje	
Drugo:	

PRILOGA B

Anketni vprašalnik

Spoštovani,

Vprašalnik, ki je pred vami, je namenjen raziskovanju ustreznosti in uporabnosti omilitvenih ukrepov, predlaganih v strateških presojah vplivov na okolje. Na vprašanja odgovarjajte tako, da označite odgovor, ki se vam zdi najbolj primeren. Pri nekaterih vprašanjih je možno odgovor dopisati. Če na katero od vprašanj ne želite ali ne morete odgovoriti, ne označite ničesar. Izpolnjevanje ankete vam bo vzelo približno 10 minut vašega časa.

Vaši odgovori bodo obravnavani agregirano in anonimno. Prosim vas, da anketo izpolnite najkasneje do 03.06.2016. Za vaše sodelovanje in odgovore se vam vnaprej lepo zahvaljujem,

Alenka Cof, podiplomska študentka na Oddelku za krajinsko arhitekturo na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani

Razlaga v anketi uporabljenih kratic:

CPVO: celovita presoja vplivov na okolje; upravni postopek, kot ga opredeljuje 40. člen Zakona o varstvu okolja

PPP: politika, program, plan

OP: okoljsko poročilo

izdelovalec PPP: gospodarska družba, druga ustanova ali posameznik, ki po naročilu izdelava politiko, program ali plan (PPP)

izdelovalec OP: gospodarska družba, druga ustanova ali posameznik, ki po naročilu izdelava okoljsko poročilo (OP) za celovito presojo vplivov na okolje (CPVO)

Q1 - Spol:

- ženski
 moški

Q2 - Izobrazba:

- srednja šola
 višja ali visoka šola - prva stopnja
 univerzitetna izobrazba ali bolonjska druga stopnja (bolonjski magisterij)
 znanstveni magisterij ali doktorat

Q3 - Področje osnovne izobrazbe:

Možnih je več odgovorov

- agronomija
 arhitektura
 biologija
 ekonomija
 etnologija
 geodezija
 geografija
 geologija
 gozdarstvo

- gradbeništvo
- fizika
- kemija
- krajinska arhitektura
- medicina
- komunikologija
- organizacija dela
- sociologija
- psihologija
- pravne vede
- zgodovina
- drugo (dopišite):

Q4 - Področje poklicnega delovanja:

Možnih je več odgovorov

- projektiranje in prostorsko načrtovanje
- varstvo okolja / narave / kulturne dediščine
- izobraževanje in raziskovanje
- drugo (dopišite):

Q5 - V procesu strateškega ocenjevanja vplivov na okolje največkrat sodelujete kot predstavnik:

- izdelovalca politike, programa ali plana (PPP)
- izdelovalca okoljskega poročila (OP)

VPRAŠALNIK ZA SKUPINO IZDELOVALCEV POLITIK/ PLANOV/ PROGRAMOV

IF (1) Q5 = [1]

Q6 - Koliko časa že delujete na področju prostorskega in/ali strateškega načrtovanja?

- manj kot 2 leti
- 2 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 20 let
- več kot 20 let

IF (1) Q5 = [1]

Q7 - Pri koliko PPP, za katere se je izvajala CPVO, ste v zadnjih 10 letih sodelovali kot izdelovalec PPP?

- do 2
- 3 - 5
- 6 - 10
- več kot 10

IF (1) Q5 = [1]

Q8 - V okoljskih poročilih so navedeni različni tipi omilitvenih ukrepov za zmanjšanje ali preprečitev negativnih vplivov na okolje. S katerimi tipi omilitvenih ukrepov ste se v svoji praksi izdelave PPP, za katere se je izvajala CPVO, srečevali? Prosimo, ocenite pogostost pojavljanja posameznih tipov omilitvenih ukrepov v postopkih CPVO.

	nikoli	zelo redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
Omilitveni ukrepi za izogibanje vplivom na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi za blažitev vplivov na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi za blažitev vplivov pri prejemniku vplivov.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi za povrnitev v obstoječe stanje in sanacijo.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi v obliki nadomestnih habitatov.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi v obliki drugih kompenzacij (npr. nadomestilo škode ipd.).	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi za izboljšanje obstoječega stanja in/ali potencialov v prostoru.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q5 = [1]

Q9 - Kako na splošno ocenjujete omilitvene ukrepe, ki so rezultat postopkov CPVO in jih predlagajo izdelovalci okoljskih poročil? Prosimo, označite, koliko se strinjate z navedenimi trditvami.

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti niti	se strinjam	povsem se strinjam
Omilitveni ukrepi so konkretni, vezani na obravnavani PPP in naravnani na identificirane vplive na okolje.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi so inovativni in prispevajo k preprečitvi negativnih vplivov obravnavanih posegov na okolje in/ali bistvenemu izboljšanju stanja po vzpostavitvi posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitveni ukrepi so opisani natančno in jasno, upoštevajoč raven obravnavanega PPP.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q5 = [1]

Q10 - Kako ocenjujete uporabnost omilitvenih ukrepov, ki so rezultat postopkov CPVO? Prosimo, označite, koliko se strinjate z navedenimi trditvami.

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti niti	se strinjam	povsem se strinjam
Predlagani omilitveni ukrepi so realni in izvedljivi v danem časovnem in prostorskem okviru.	☐	☐	☐	☐	☐
Predlagani omilitveni ukrepi so natančno utemeljeni, vključno z navedbo ocene izvedljivosti in nosilcev izvedbe ukrepov.	☐	☐	☐	☐	☐
Predlagani omilitveni ukrepi so pomembno prispevali k izboljšanju načrtovanega PPP.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q5 = [1]

Q11 - Ali lahko navedete tri primere omilitvenih ukrepov, ki so pomembno prispevali k izboljšanju načrtovanega PPP, za katerega se je izvajala CPVO? Prosimo navedite primere:

IF (1) Q5 = [1]

Q12 - Kako pogosto ste predlagane omilitvene ukrepe vključili v obravnavani PPP?

	nikoli	zelo redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
Vpišite besedilo odgovora	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q5 = [1]

Q13 - Kateri so, po vašem mnenju, pglavlatni vzroki zakaj predlaganih omilitvenih ukrepov, ki so se izoblikovali v postopku CPVO, niste uspeli vključiti v načrtovani PPP? Prosimo, označite, koliko se strinjate z navedenimi trditvami.

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti niti	se strinjam	povsem se strinjam
Predlagani omilitveni ukrepi so bili zelo splošni in niso bili vezani na raven obravnavanega PPP.	☐	☐	☐	☐	☐
Predlagani omilitveni ukrepi niso bili ustrezno utemeljeni.	☐	☐	☐	☐	☐
Predlagani omilitveni ukrepi nebi preprečili ali bistveno zmanjšali identificiranih negativnih vplivov na okolje.	☐	☐	☐	☐	☐
Predlagani omilitveni ukrepi so bili opisani nejasno in nenatančno.	☐	☐	☐	☐	☐
Ocena uspešnosti in verjetnosti uspešnosti navedenih omilitvenih ukrepov ni bila podana.	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo dopišite):	☐	☐	☐	☐	☐

VPRAŠANJA ZA SKUPINO IZDELOVALCEV OKOLJSKIH POROČIL

IF (2) Q5 = [2]

Q14 - Koliko časa že delujete na področju strateškega ocenjevanja in celovitih presoj vplivov na okolje?

- manj kot 2 leti
- 2 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 20 let
- več kot 20 let

IF (2) Q5 = [2]

Q15 - Pri koliko OP ste v zadnjih 10 letih sodelovali kot izdelovalec okoljskega poročila?

- do 2
 3 - 5
 6 - 10
 več kot 10

IF (2) Q5 = [2]

Q16 - V okoljskih poročilih so navedeni različni tipi omilitvenih ukrepov za zmanjšanje ali preprečitev negativnih vplivov na okolje. Katere tipe omilitvenih ukrepov, ste vi kot izdelovalec okoljskih poročil, najpogosteje predlagali?

	nikoli	zelo redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
Omilitvene ukrepe za izogibanje vplivom na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe za zmanjšanje vplivov na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe za blažitev vplivov na viru ali mestu posega.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe za blažitev vplivov pri prejemniku vplivov.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe za povrnitev v obstoječe stanje in sanacijo.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe v obliki nadomestnih habitatov.	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe v obliki drugih kompenzacij (npr. nadomestilo škode ipd.).	☐	☐	☐	☐	☐
Omilitvene ukrepe za izboljšanje obstoječega stanja in/ali potencialov v prostoru.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (2) Q5 = [2]

Q17 - Ali lahko navedete tri primere omilitvenih ukrepov, ki ste jih kot izdelovalec okoljskega poročila predlagali, in so pomembno prispevali k izboljšanju načrtovanega PPP? Prosimo navedite primere:

IF (2) Q5 = [2]

Q18 - Kako pogosto so, po vašem mnenju, omilitveni ukrepi predlagani v postopku CPVO, dejansko tudi vključeni v obravnavani PPP?

	nikoli	zelo redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
Vpišite besedilo odgovora	☐	☐	☐	☐	☐

IF (2) Q5 = [2]

Q19 - Kateri so, po vašem mnenju, poglobitni vzroki zakaj izdelovalec PPP, predlaganih omilitvenih ukrepov, ki so se izoblikovali v postopku CPVO, ni uspel vključiti v obravnavani PPP?